

E lab júu^ quiá'-' Dsea` Jmáang^- e cajme' JUAN

*Lajíi^ mi~ ná'-gui e nitirøo jmigüíba' e niseeng'
Dsea` Jmáang^-*

¹ Jo jíi^ latí mi~ uiim~ nisea` e sii` Júu^ do, jo e jo líng` Jóo` Fidiée`; jo cøøm` seeng` cóo^` Fidiée`, co^ ib` dseáng` Fidiée` cajo. ² Jo coliim~ seeng` e Júu^ do cóo^` Fidiée` lajíi^ latí mi~ uiing~. ³ Jo la'eáang` cóo^` e Júu^ dob cajmée` Fidiée` lajale` e sea` fí jmigüí; joba` lajale` e sea` fí jmigüí cajmée` Fidiée` coliing` cóo^` e Júu^ do. ⁴ Jo la'eáang` cóo^` e Júu^ doba` cuø` e see` naa` fí jmigüí, jogui ib` cajo i líng` i Jing` quiá` Fidiée` i cuø` e tiing` ngáng` jaléng` dsea` jmigüí. ⁵ Jo i Jing` quiá` Fidiée` do jmoo` e lijneá` lacaang` li~ nuu` só` , jogui e nuu` só` do ja` mí` caquíi` jmii` fa` nijmé` e niyung` i Jing` quiá` Fidiée` do.

⁶⁻⁷ Jo malii^ gui caliséng` jaang` dseañu` i calisí Juan i seáang` dsea` jmii` ; jo Fidiée` caguíng` ír` jogui casíng` neiñ` e laco` dsea` do nini'r` júu^ quiá` i Jing` quiá` Fidiée` do, jogui e laco` ninu` jogui e já` nilíng` jaléng` dsea` lajíi^ júu^ e niguiá` dsea` do. ⁸ Jo dsu` i Juan i seáang` dsea` jmii` do ja` líiñ` dseáng` i Jing` quiá` Fidiée` do, co` líiñ` jaang` dsea` i casíng` Fidiée` e laco` nini'r` júu^ quiá` i Jing` do jee` jaléng` dsea` góor` dsea` Israel. ⁹ Jo cagüéng` i dseáng` já` Jing` quiá` Fidiée` do fí jee` dsea` jmigüí` e laco` nijmér` jial e niliseeng` dsea` fí` li` jneá` jí` .

10 Jo i dsea` i líing` Júu^ quiá'^- Fidiée` do niseem`bre lajíi` latí` mi` uiing`; jo nañí` fa' la'eáang` cóo`^ í`bre cajmée` Fidiée` lajale` e sea` fí` jmigüí` , jo dsu` jaléng` dsea` jmigüí` ja` já`^- calfiñ` júu^ quiá'^- dsea` do. **11** Jogui dseáng` fí` góo`bre cagüéiñ` cajo, dsu` ja` ca'íng` dsea` góor` ír. **12** Jo dsu` jaléng` i dsea` i ca'íng` ír` jogui i já`^- calíng` júu^ quiá'r` , joba` cacuø`reiñ` fí` e ca'uíiñ`^- do jóó` Fidiée` . **13** Jogui líiñ`^- do jóó` Fidiée` dsu` o` uíi`^- e caliséiñ` fí` jmigüí` la, o`gui fa` líing` ii` quiu` ta` quiá'r` e ca'uíiñ`^- lajo, dsuco` líiñ`^- do lajo uíi`^- e 'ñiab` Fidiée` cajmée` e ca'uíiñ`^- do jóor`.

14 Jo e Júu^ do ca'uíing` dseáng` jaang` dsea` jmigüí` , jo caliséng` jee` jneaa`aa` fí` jmigüí` la, jogui dsíng`^- jmi`neáang` jneaa`aa` , jogui jmang`^- júu^ já`^- quie` . Jo mi` calicuíng`naa` e Júu^ do i líing` Jóó` Fidiée` i camíng`^- do, joba` caline`baa` jóng jial dseáng`^- jlo`^ niiñ` , jo dsu` e jo catíiñ` jíi`^- dseáng`^- 'ñia`bre e cacuø` Tiquiá'r`^ ír` , co` dseáng`^- eáam` 'née` dsea` do quiá'r` . **15** Jo lalab cajíng` Juan i seáang` dsea` jmíi` do cuaiñ` quiá'^- dsea` do mi` cajíñ`^- lala:

—Jo i lab i dsea` i éeng` jnea` do ie` lami` cafá`^-a lala: “Jo i dsea`i nijáá` cøong`guijiu` laco`gui cagüéng` jnea` fí` jmigüí` la niing`guir eáang` laco` jnea` , dsuco` lajíi`^- mi` ná`^-gui eáang` e niliseeng` jnea`ba` e niseeiñ`.”

16 Jo co` eáam` guiúng` dsea` do cóo`^ jneaa`aa` , joba` cuø'r` jneaa`aa` jalé` güea`^ quiá'r` cóo`^gui jalé`gui e 'né` qui`-ii` dseáng`^- laliíng` e jíi`^- ja` catíi`-naa` lajo. **17** Jo la'eáang` cóo`^ Moi` cacuø` Fidiée` jneaa`aa` júu^ quiu` ta` quiá'r` ; jo dsu`

la'eáang' cóo'~ Dsea` Jmáam`ba' e nicaline~naa' jial
tíi' 'neáang` Fidiéé` jneaa~aa' jogui la'eáang' cóo'~
íb` cajo e liti~ júu^ quiá'~ Fidiéé` . ¹⁸ Jo jíi'~ jaang`
dsea` jmigüí` ja` mí` cangáaiñ` dseáng'~ 'ñia'~ Fidiéé`,
dsu' jíi'~ i Jóor` camíng'~ do i líng` Fidiéé` cajo, jíi'~
fbing' i nicajmijnéeng` jial líng` Tiquiá'r` Fidiéé`
uíi'~ e dseáng'~ cøøm` seeiñ` cóo'~ dsea` do.

*Mi~ café` Juan i seáang` dsea` jmii` cuaiñ~ quiá'~
Dsea` Jmáang`*

(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

¹⁹ Jo cøo` jmii` jaléng` i dsea` i quié` nifi` quiá'~
jaléng` dsea` Israel i seeng` fí` Jerusalén casiíñ` cøo`
tú` míing` jmidsea` quiá'r` cóo'~gui jaang` gáng`
dsea` levita fí` li~ táang` i Juan i seáang` dsea` jmii` do
e cangojmingíi'r` dsea` do lala:

—¿I~ dsea` lin`?

²⁰ Joba` cañíi` i Juan do dseáng'~ la líi` jo
casí` reiñ` do lala:

—O` jnea` i Dsea` Jmáang` i í` áa'na` i nisíng`
Fidiéé` i nicá` nifi` quií`na`!

²¹ Jo cajmingíi`tu i dsea` do i Juan do calé` catú`
jo cajíñ`:

—Jo ¿i~ dseáng'~ líng` 'ná` jóng? ¿Su Líi` i café`
cuaiñ~ quiá'~ Fidiéé` malí`gui eáang`?

Joba` cañíi`tu i Juan do jo cajíñ`:

—U~, o` í` jnea`.

Joba` calé` catú` cajmingíi`tu i dsea` do jo cajíñ`~
lala:

—¿Osi 'ná`bi i dsea` i caguíng` Fidiéé` i nifé`
cuaiñ~ quiá'r` i sijeeng`naa` fí` jmigüí` la?

Joba` cañíi`tu i Juan do quiáin`~ do jo cajíñ`:

—U~, o` í` jnea` cajo.

22 Joba' i dsea` do caléb" catú⁻ cajming^fr⁻ i Juan do jo cajíñ⁻:

—Jo song o' lajogui, joba' ¿i⁻gui dseáng⁻ líng' ná⁻jóng? Jo co[']dseáng⁻ la guíim[']né⁻ lé[^]naa' júu[^]i⁻ dseáng⁻ líng' ná⁻ quiá⁻ i⁻ dsea` i⁻ casíng' jnea['] do, joba' ¿e['] fó['] ná⁻ uó['] e lin["]?

23 Joba' cañí[']tu⁻ i Juan do quiáíñ⁻ do:

—Jnea[~] líin[']n jaang['] i fé["] i cagüéng⁻ fí['] ni[~] guóo['] uó['] quiá['], jo quiee⁻ júu[^] quiá⁻ Fidiée[~] e catíng⁻ ná⁻ e fé["] lala: “Nea[~]na['] condseé['] coo['] fí['], co['] tí['] li[~] nijáab['] Fíi[']naa["] —lí['] laco['] cajíng⁻ Fidiée[~] fí['] ni[~] ji['] quiá'r⁻ e cajme["] Saí['], jaang['] dsea` i⁻ café["] cuaiñ['] quiá⁻ Fidiée[~] ie['] malii[~]gui eáang'.

24 Joba' i dsea` i⁻ casíng['] dsea` fariseo fí['] li[~] táang['] i Juan i seáang['] dsea` jmii['] do cangosiiñ['] cóo['] dsea` do **25** jo cajming^fr⁻ tureiñ[']:

—Jo song ja['] líng'gui['] i Dsea` Jmáang⁻ i nisíng⁻ Fidiée[~] fí['] la i nicá['] nifí['] quí[']naa['] o[']gui Líi[^] o[']gui i⁻ dsea` i⁻ fé["] cuaiñ['] quiá⁻ Fidiée[~], joba' ¿jialí['] jmoo["] ta['] seáang['] dsea` jmii['] jóng?

26 Joba' cañí[']tu⁻ i Juan do quiáíñ⁻ do jo cajíñ⁻:

—Jnea[~] seáan[']n dsea` jmii['] jíi['] cóo['] layaang['] jmii[']; jo dsu['] jee['] ná⁻ niseem['] jaang['] i ja['] mi['] cuíng'na[']. **27** Jo lana tí['] li[~] nilicuím[']ba['] i⁻ dsea` í['], co['] tí['] li[~] ninám[']bre ta['] quiá'r⁻. Jo jnea[~] fí['] quini['] í['] ja['] ee['] quíin[']n, co['] jí[']gui co['] nisíi['] ñí['] 'ñéu['] lomíir⁻ ja['] quíin[']n.

28 Jo jalé["] e la cangojée['] fí['] coo['] fíi['] li[~] sii['] Betania e née['] lí['] lí['] ngóo['] gua['] Jordán, co['] fí['] job li[~] táang['] i Juan i seáang['] dsea` jmii['] do ie['] jo.

Jesús líiñ['] i Jo'se["] Jiuung['] quiá⁻ Fidiée[~]

29 Jo mi~ cajneá~ coo`gui jmií~ lajo, i Juan do cangár~ e nijsaquiéeng' Jesús fí~ li~ siñ'. Joba' café'r uii~ quiá'~ dsea` do, jo casí'r~ jaléng~ i dsea` i teáang~ cóo'r~ do lala:

—Fing na jóø~na', dob nijáá~ i líing' i Jo'se' Jiung~ quiá'~ Fidiéé~ i líing~ jalé~ dsee~ e røøng` dsea` jmiigüí. **30** Jo i dsea` lab i éeng~ jnea~ do ie~ lami~ cafá'~a lala: "Mi~ nisóong~ jnea~, nijáá~ jaang~ i niing~gui eáang~ laco' jnea~, dsuco' i dsea` i lajíi~ mi~ ná~gui eáang~ e niliseeng` jnea~ba' e niseeiñ." **31** Jo jíi~ jnea~ ja` mi~ caliñi`bñ i~ dseáng~ dsea` do, jo dsu' cagá~a fí~ jmiigüí la e gaseáan'n dsea` jmií~ e laco' jaléng~ dsea` gó'o dsea` Israel nilicuíñ` dsea` do.

32 Jo cajíng~gui i Juan do lala cajo:

—Coo` jmií~ camó~ jnea~ Jmiguí~ quiá'~ Fidiéé~ e cajgó~ fí~ ñiff~ jo caje' fí~ yú~gui~ Jesús e líing~ jaang~ mee~. **33** Jo lajee~ e ná~gui lajo ja` mi~ ñí~ jnea~ i~ líing' dsea` do, jo dsu' Fidiéé~ i casí~ quié~ e e cagaseáan'n dsea` jmií~ casí'r~ jnea~ lala: "I dsea` i nimáan~ i nijgiéé~ Jmiguí~ quié~ e fí~ yú~gui~, i dsea` i bing' i niseáng~ dsea` jmií~ cóo'~ Jmiguí~ quié~ e." **34** Jo camób~ jnea~ mi~ cangojéé~ jalé~ e jo, joba' dseáng~ lajam~ nita~ dsii~ e Jesús líiñ` dseáng~ i Jó~ Fidiéé~ camíing~ do.

La'uii~ dsea` i ca'uíing~ dsea` quiá'~ Jesús

35 Jo mi~ cajneá~ coo`gui jmií~ lajo, i Juan i seáang` dsea` jmií~ do táaiñ` colíing~ cóo'~ gáng~ dseañu~ i nilíing` dsea` quiá'r~. **36** Jo lajee~ job cangár~ e cangiíng` Jesús, joba' cajíñ~ casí'r~ i dsea` quiá'r~ do e fé'r~ uii~ quiá'~ dsea` i cangiíng` do jo cajíñ~:

—Fíng na jóø̄'na', i dsea` ngóo' dob i líng' i Jo'se'
Jiuung' quiá' Fidiée' i íng' jalé' dsee' e røøng'
dsea` jmigüi'.

³⁷ Jo dsifí' mi~ canúu' i dsea` gáng' do lajíi'~
e cajíng' i Juan do, joba' lajmináb' cangolíiñ'
ti'leáaiñ' laco' ngóo' Jesús. ³⁸ Jo mi~ calilí' Jesús e
líng' ii' ngolíing' caluur', joba' dsifib' caji'r' nir' e
cajóøiñ' i dsea` do jo cajmíng' reiñ':

—¿L~ nílíng'na' 'náng'na'?

Joba' cañíi' i dsea` do quiá' Jesús jo cajíñ':

—Tifa', ¿jie~ fí' quíi'?

³⁹ Joba' cañíi' Jesús quiá' i dsea` do jo casí' reiñ':

—Má~aa' cóo'~ jnea~, jo lajøb niliñ'na'.

Jo colíim' cangolíiñ' cangojmiñir' jie~ quiá'
Jesús, jo fí' job cajer' colíing' lata~ e jmií~ jo, co' la
ii' quié' e ca'lóob' ningóo' ie~ jo.

⁴⁰ Jo jaang' lajee' i dsea` gáng' i canúu' júu'
quiá' Juan i seáang' dsea` jmií' do siir' Dí' i nilíng'
dsea` ngáang'~ cóo'~ jaang'gui dseañu' i sii' Simón,
jo íb' i cangotáang' cóo'~ Jesús do. ⁴¹ Jo dsifí' lajøb
cangó' Dí' e cango'néeiñ'~ i rúiñ' i sii' Simón do, jo
mi~ cadséng'neiñ' do lalab casí'r':

—Janú', Simón, lana nicalicuíim'baa i dsea` i
cajíng' Fidiée' i nisíñ' fí' jmigüi' la i sii' Dsea'
Jmáang' i nicá' nifí' quíi' do.

⁴² Jo dsifí' lajøb i Dí' do cangojéeiñ' i rúiñ' i sii'
Simón do fí' li~ guiing' Jesús; jo mi~ tí' li~ cangá'
dsea` do quiá' Simón lalab cajíñ' casí' reiñ':

—Jo 'nub' i sii' Simón, jo lin' jóo' jaang'gui i sii'
Juan, jo dsu' latí' lana nilisiñ' Cefas osi Tú'~ cóo'~ jmí'
griego é.

Mi~ cató'~ Jesús Lii~ cóo'~ Natanael

43 Jo mi~ cajneá~ coo`gui jmii~ lajo, ca'f' dsíi' Jesús e cangó~ tur fí~ li~ se' Galilea, jo fí~ job cajíng~ rúiñ~ cóo`~ jaang` dseañu` i sii` Lii~, jo lalab casí~ reiñ~ do:
—Má~aa! cóo`~ jnea~.

44 Jo i Lii~ do niseeiñ` fí~ coo` fii` e sii` Betsaida, jo dsea` góobre nilíng` i Dí~ do cóo`gui Tú~ Simón, co' coob` fí~ li~ seeiñ`. **45** Jo dsifi` lajob cangó~ Lii~ e cango'néeiñ~ jaang`gui dseañu` i sii` Natanael, jo mi~ cajíng`neiñ~ do, lala casí~reiñ~:

—Lanab nicalicuíng`naa! i dsea` i ca'éeng` Moi~ fí~ ni~ ji~ quiá'r~ malii~gui eáang~, jogui cajo i ca'éeng` jaléng~ dsea` i café~ cuaiñ~ quiá~ Fidié~ lí~ laco'gui cajme'r~ fí~ ni~ ji~ malii~gui eáang~. Jo i dsea` íb` i sii` Jesús i seeng` fí~ Nazaret i líng` joo` Sé~.

46 Jo mi~ canúu~ Natanael e júu~ jo, joba' cajíñ~ lala:

—Ja` lí~ dsii~ e fí~ Nazaret nigüi'í~ jaang` i ni'é~ guiú~ cóo`~ dsea` rúng~.

Joba' cañíi` Lii~ quiá~ i dsea` do jo cajíñ~:

—Má~aa! fí~ li~ guiiñ~, jo lajoba' nilicuín~ dsea` do.

47 Jo mi~ cangá~ Jesús e nijsaquiéeng` dsea` do fí~ li~ siñ~, joba' cajíñ~ lala e café'r~ uii~ quiá~ Natanael:

—I nab dseáng~ lajang~ jaang` dsea` góo`naa` dsea` Israel i ja` quié~ júu~ ta~ júu~.

48 Jo mi~ canúu~ Natanael e jo, joba' cañíir` quiá~ Jesús jo cajmíng`r~ dsea` do lala:

—Jo ¿jial nicuín~ jnea~ jial líñ~n?

Joba' cañíi` Jesús quiáñ~ do jo cajíñ~:

—Co' lajíi` ná~gui e nitó~ Lii~ 'ná~, jeem` nicamáng~ jnea~ 'ná~ e guin~ uii~ 'ma` güiñí~.

49 Joba' cañíi'tu Natanael quiá~ Jesús jo casí`r~ dsea` do lala:

—Tifa', 'nab` dseáng' i líng' Joo' Fidiée`, jogui 'nab` cajo dsea` lin' dseata` dsea` féng' quiá' jaléng' jneaa~aa', dsea` líi'ii' dsea` Israel.

⁵⁰ Joba' cañíi`tu Jesús quiá' i dsea` do calé` catú` jo casí`reiñ':

—¿Su jái` líin' lana dsu' uíi' e fá`a e camán` n 'nu` e guiin'~ uií` 'ma` güiñí'~? Jo dsu' jnea` fíi` i 'nu` e nábi nimó` jalé` e niing`gui eáang` e tiin` jmee`e.

⁵¹ Jo lalab cajíng`gui Jesús cajo e casí`r` lajaléiñ` do:

—Jo lalab jmitaa^ óo'na' cajo e nimó`ba' jial jnéeng` fí` ñiff` fí` li` guiing` Fidiée`, jogui jial soo` jogui jgáang` jaléng` ángeles quiá' Fidiée` fí` li` sín`n, jnea` dsea` gáa'a fí` ñiff` e líin`n jaang` dsea` jmiigüi`.

2

Mi` cajmée` Jesús la'uíi` e quíi'r` jmíi`

¹ Jo mi` cangf` 'ní` jmíi` lajo, jo ie` jo caliseá` coo` jmíi` e cung` guó` dsea` fí` coo` fíi`jiu` e sií` Caná e née` li` se` Galilea. Jo ie` jo dob táang` Yá^, niquiá`^ Jesús, ² jo Jesús cóo`~gui i dsea` quiá'r` do líiñ` dsea` i simíing` quiá'` e jmíi` e tí` do, joba` fí` dob quiujeáiñ` cajo. ³ Jo lajee` e teáaiñ` e jmíi` do, coob` mi` cadseá` e jmíi`^ mi`^ huíng` jó`^ e jmáin`^ ta` do, joba` niquiá`^ Jesús cajíñ` casí`r` dsea` do lala:

—Ngóo` cadseáb` e jmíi`^ mi`^ huíng` jó`^ e jmáang` ta` do.

⁴ Joba' cañíi` Jesús quiá' i niquiá'r` do jo cajíñ` casí`r` dsea` do lala:

—Neaa~, ¿jiali` fí` jnea` lana? Co` lana ja` mi` catí`bi í` e nijmee`e lajíi`^ ta` e siíin`n do.

5 Joba' cajíng'~tu niquiá'^ Jesús e sí'r` i dsea` i jmoo` ta~ jmicóo`^ e sináu^ do:

—Jmee~na' lajaléb` ta~ quiá'^ i Jesús na.

6 Jo ie~ jo nitée~ jñáu~ tu" cío~ e líi' cío~ layaang~ cuu~, jo e jo íing~ ta~ e a~ jmíi` e jmáng` dsea` Israel ta~ e laco' jmiguiúng~ yaaiñ~ fí~ quini~ Fidiée~, co' lajob qui~ tñiñ~ e jmóor`. Jo lacoo` e dsíi` tu" cuu~ do ab~jiu la cincuenta si la setenta litro jmíi`. **7** Jogui Jesús casí'r` jaléng` i dsea` i jmoo` ta~ e sináu^ do lala:

—Jmiróong`na' jmíi` lacoo` lacoo` e tu" na.

Joba' dsifí lajob cajmiróong` i dsea` do dseáng`~ la cö` e tu" do. **8** Jo mi~ cangf` jo, cajíng'~tu Jesús casí~reiní!:

—Lana fíi~ i 'ná` güiseáang`~jiu` e nicaguiée`~na` dsíi` e tu" do, jo güicá~na' quiá`~ i dsea` née` ni~ e jmíi` la.

Joba' lajob cajméeiñ` do.

9 Jo i dsea` i quie` nifí` quiá`~ e jmíi` do ca'í`~bre capí`~ e do, jo dsu` jmíi`~ míi`~ huiing` jó`~ nica'uíng`~ do, jo jíi`~ ja`ñir` jial ca'uíng`~ do lajo. Jo jíi`~ i dsea` jmoo` ta~ sináu^ dobing` i ñí` jial ca'uíng`~ jmíi`~ míi`~ huiing` jó`~ e jmíi`~ do, dsu`co` yaam`~bre cajmiróoiñ`~ jmíi`~ e dsíi`~ tu`~ do. Jo mi~ ca'í`~ i dsea` quie` nifí`~ e jmíi`~ e ca'uíng`~ jmíi`~ míi`~ huiing` jó`~ do, joba' dsifí` lanab cató'r`~ i siming`~ i cacúng`~ guó` do **10** jo casí~reiní!:

—Lajíim` dsea` cuør` la'uii` e jmíi`~ míi`~ huiing` jó`~ e jlo`~gui, joba' mi~ tí` li~ nica'í`~ i dsea` siming`~ do jmiguiúng`~jiu` e jmíi`~ e jlo`~ do, joguiba` e niguié'r` e jmíi`~ míi`~ huiing` jó`~ e uóng`~gui do quiá`~ i dsea` siming`~ do. Jo dsu` 'ná` nica'meá`ba` e jmíi`~ míi`~

huïing` jó' e jlo'^gui do quiá' tí' lí~ ningóo' dséng~ jmiíí~.

¹¹ Jo e la cajmée' Jesús fí' e fí' e sii` Caná e née' lí~ se' Galilea. Jo e labla'uií~ e quíí'r~ jmiíí~ e dsigá`dsíí` dsea` e cajmér` fí' jmigüí` la, jo lajoba' cajmijnéeiñ` jial tíí' 'gøiñ'. Jo jaléng` dsea` quiá'r~ jáb' calíñ~ júu^ quiá' dsea` do.

¹² Jo mi~ cangí` jo, Jesús cangór~ fí' cøo` fí' e sii` Capernaum coliïng` cøo!~ niquiá'r~ cøo!~gui jaléng` rúiñ` jogui cøo!~ jaléng` dsea` quiá'r~ cajo; jo fí' job cajer` cøo` tú` jmiíí` lajo.

Mi~ ca'uóøng` Jesús jaléng` dsea` i jmoo` ta~ 'nñí` fí` guá'~

(Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lc. 19:45-46)

¹³ Jo mi~ cangí`gui lajo, co' nijsaquiéem'bí e jmiíí~ quiá' dsea` Israel e sii` Pascua, joba' Jesús cagüí'íí` fí` Capernaum jo cangór~ fí` Jerusalén. ¹⁴ Jo mi~ tí` lí~ caguiér~ fí` jo, dsifib` cangór~ fí` guá'~ fé` e si` fí` jo, jo fí` sigui` job cadséiñ` jaléng` dsea` i teáang` ta~ 'nñíng` jaléng` güítá` cøo!~gui jaléng` jo'se` jogui jaléng` mee~. Jogui cangáiñ` cajo jaléng` i neáang` ta~ jmisíng` cuu` e 'né` jaléng` dsea` i dsitáang` fí` e guá'~ fé` do. ¹⁵ Joba` mi~ tí` lí~ cangáng` Jesús jaléng` i dsea` í, dsifí` lalab casá'r~ cøo` tú` 'nii` jo catáiñ` 'máang` jo cøo!~ e job ca'uóøiñ` i dsea` do coliïng` cøo!~ i jó` núu` i jéeiñ` do e 'nñíñ. Jogui cajíim` Jesús jalé` mes~ quiá'~ jaléng` i dsea` i neáang` ta~ jmisíng` cuu` do, jo caguiáb`~ e cuu` do fí` ni~ uó^. ¹⁶ Jogui lalab casí`~ Jesús jaléng` i dsea` i jmoo` ta~ 'nñíng` jaléng` mee` do jo cajíñ`:

—¡Uóøng`na` jaléng` i mee` na, jo ja` jmoo`na` 'moo!~ fí` guá'~ lí~ jmiféng` dsea` Tiquié`e Fidiée`!

17 Jo dsifí' lajob cadseng'~ dsíí' ~ dsea` quiá'r~ do lajíí'~ e tóo` fí' ni~ jí' quiá'~ Fidiéé` lí~ fé' lala: "Liguím~ jnea~ mi~ ja` jmi'gó` dsea` guá'~ lí~ jmiféng" dsea` Tiquié^e."

18 Joba'~ i dsea` Israel i quié~ nifi' do cañíir` quiá'~ Jesús jo casí~ reiñ' do lala:

—¿E~ quií~ jmíi~ njmée'^ e laco' nilita~ dsí`naa' e cangíin'~ fí' e cajmee'~ lajalé' e ná?

19 Joba' cañíi`tu Jesús quiá'~ i dsea` do:
—Íng'na' e guá'~ fé' e si' la, jo jnea~ gui quií~baa jmíi~ e njmiliing`túu cóo'~ 'ní' jmíi~.

20 Joba' cañíi`tu i dsea` Israel do quiá'~ Jesús:
—Jial líí' e lajo, co' tuló~ dsí jñáa~ jíi` calí'íi~ jnea~ e calíí'~ e guá'~ fé' na, jogui 'ná` fó` lana e cóo'~ 'ní' jmíib~ lí~ njmiliing`tu'.

21 Jo dsu' café~ Jesús lajo e éeng` 'ñia'r' cóo'~ ngúu' táam'bre mi~ cajín~ cuaiñ~ quiá'~ e guá'~ fé' do. **22** Jo dsu' cartí~ mi~ cangí~ e cají`tu Jesús, jo lajoguiba' e cadseng'~ dsíí' ~ dsea` quiá'r~ do lajíí'~ júu~ e cajíng~ dsea` do ie~ jo, ie~ lami~ cajín~ e cóo'~ 'ní' jmíib~ nilí'r` e njmiliing`tur e guá'~ fé' do. Jo joguiba' dseáng~ já~ calíng~ i dsea` quiá'~ Jesús do lajíí~ júu~ e silíi` fí' ni~ jí' quiá'~ Fidiéé` cóo'~gui jalé~ júu~ e cajíng~ dsea` do lajee` cateáaiñ` fí' jmigüi` la.

Niñib' Jesús jial láng` dsea` lajíiñ`

23 Jo lajee` táam'bí Jesús fí' Jerusalén, lajee` jmíi~ e quií~ tíng` dsea` Israel e jmóor` jmíi~ e sií` Pascua do, jo lajee` jo jmiguiab` jalé~ e quií~ Jesús jmíi~ cajmearer` fí' quini` jaléng` i dsea` i siseáng` do ie~ jo, joba' ~ fíim` i dsea` í já~ calíng~ júu~ quiá'~ dsea` do. **24** Jo dsu' Jesús ja` ta~ dsíir` cóo'~ i dsea` do co'~ nicuím'breiñ` do guiá~ jial líiñ` do lajíiñ`. **25** Jo co'

niñi'bre 'ňia'r' guiú^- jial líng' dsea` jmigüí, joba' ja` 'neáïñ^- dsea` jiéng^- i nijmeá^- júu^ ír` jial í dsíí` dsea` jmigüí.

3

Mi~ casíng^- Nicodemo cóo`^ Jesús

¹ Jo mi~ cangíjiú lajo, lajee` e táam'bí Jesús fí Jerusalén, jo ie~ jo nitáang fí jo jaang` dsea` Israel i sii` Nicodemo i nilíng` dsea` fariseo, jo i dsea` i lhiñ` jaang` dsea` i laniing^- jee` jaléng` dsea` góor` dsea` Israel. ² Jo coo` lajee` e uóø` cangór` e cango'eer` Jesús, jo mi~ caguiér` fí jo lalab casí`r` dsea` do:

—Tifa', níneb~ jnea`^ røø` e Fidiéeb` dsea` casíñ` 'nø` fí jmigüí la e cañi'ée`^ jnea`^, dsaco` jíi`^ jaang` dsea` jmigüí ja` quií`r` jmii` fa' liing` ee` li` nijmér` e dsigá` dsíí` dsea` jíi` laco` quií`^ 'nø` jmii` e jmoo` fíng song ja` jmicóo`^ Fidiée` quiá'r`.

³ Joba' cañí` Jesús quiáïñ`^- do jo cajíñ`^-:
—E laba` jmitaa`^ o', e doñí` ii` dsea` i ja` niníng`^tu` calé` catú`^- e ni'uíñ` jaang` dsea` i 'míng` la'eáang` cóo`^ Fidiée`, joba` ja` quií`^- jmii` jóng fa' e dsea` do nicá` nifí` quiá'r`.

⁴ Joba` cajmingí`tu` Nicodemo e cajmingí`r` Jesús jo cajíñ`^-:

—¿Jial quií`^- jmii` e jaang` dsea` yáa`^ niquing`^tur fí dsíí` tu` niquia'r` jo niníng`^tur calé` catú`^-?

⁵ Joba` cañí`tu` Jesús quiá`^- Nicodemo jo cajíñ` casí`^reiní`:

—E laba` jmita`guí` o` cajo, e doñí` ii` dsea` i ja` ngáang`^ la'eáang` cóo`^ jmii` jogui cóo`^ Jmiguí quiá`^- Fidiée`, joba` ja` quií`^- jmii` fa' e nilí`r` e Fidiée` nicá` nifí` quiá'r`.⁶ Co` doñí` ii` dsea` i níng`^

quiá'-' tiquiá'^ niquiá'^, joba' jíi'~ dsea` jmigüíb' líiñ'; jo dsu' jaléng' i dsea` i liseeng` la'eáang' cójó'~ Jmiguí quiá'-' Fidiée~, joba' Jmiguí job jéé' quiá'r'-.
7 Jo ja` güidsigá' o' dsu' uíl'~ e fíi'~ i 'nu' na, e lajiim` dsea` 'né'~ e niliseeng'tur e laco' ni'uíñ'~ dsea` 'míing'~ la'eáang' cójó'~ Fidiée~. **8** Cofa' guí fí la fí nab íi', jo lico' nuu-baa' e ii'~ dsu' ja` jnéeng'~ e jóø'naa' jie~ fí ngoo' osi jie~ fí jáa' é. Jo dseáng'~ lajob líi' cajo cójó'~ i dsea` i uíng'~ dsea` 'míing'~ la'eáang' cójó'~ Jmiguí quiá'-' Fidiée~, co' ja` líi' dsea` jóø'r' jial mi~ uíng'~ dsea` lajo.

9 Joba' cajmingíi'tu Nicodemo cajming'!r'~ Jesús calé' catú'~ jo casí'r'~ dsea` do:

—¿Jial cuóøng` e nilí' e fó'~ na, Tifa'~?

10 Joba' cañíi'tu Jesús quiá'-' dsea` do jo cajíñ'~ casí'~ reiñ':

—¿Jaang` tifab' líing' 'nu' quiá'-' dsea` Israel, jo ja` ngám'bi' jalé'~ e fá'a la? **11** Jo jnea~ jmitaa^ o'~ e lajíi'~ e neb~ jnea'^, jíi'~ joba' fé'naa', jogui lajíi'~ e nuu-naa' jogui ne'naa', lajíi'~ e job júu^ e guia`naa' jee~ 'nu'; jo dsu' 'nu' ja` já'~ líing`na' lajíi'~ júu^ e fé'naa' do. **12** Jo song 'nu' ja` já'~ líing`na' mi~ fá'a júu^ cuaiñ~ quiá'-' fí jmigüí' la, joba' ¿jial já'~ nilsing`na' jóng mi~ fá'a cuaiñ~ quiá'-' fí ñiff'~?

13 'Jo jíi'~ jaang` dsea` ja` mi' cajgóor' fí ñiff'~, co' dseáng'~ lajíi'~ 'niá'baa dsea` gáa'a fí jo; jo cagüén~n fí jmigüí' la e líin'n jaang` dsea` jmigüí'.

14 Jo líi'~ laco' cajmée' Moi~ ie~ lami~ cajmeáaiñ~ jaang` mi' cójó'~ layaang~ ñí'~ jo cateáaiñ~ fí yá'~ cójó'~ 'ma', jogui dseáng'~ lajob 'né'~ nidsingíing'~ jnea~ cajo, jnea~ dsea` gáa'a fí ñiff'~ e líin'n jaang` dsea` jmigüí', co' niteáng'~ dsea` jnea~ fí cójó'~ dse'~ 'ma'

cajo¹⁵ e laco¹ doñíⁱⁱ dsea` i já⁻ nilíng[~] júu[^] quié⁻ e quí⁻ jmíi[~] e niliseeiñ[~] cøøng[~] cóo[~] Fidiée[~] lata[~].

Dsíng⁻ 'neáang[~] Fidiée[~] jaléng[~] dsea` jmigüí[~]

¹⁶ 'Jo co¹ eáam[~] 'neáang[~] Fidiée[~] jaléng[~] dsea` jmigüí[~], joba¹ cacuóøiñ[~] i Jóor[~] camüing[~] do e laco¹ cajúng⁻ dsea` do cuaiñ[~] quiá⁻ jaléng[~] dsea` jmigüí[~]; jo lajoba¹ jaléng[~] dsea` i jáng[~] yaang[~] fí[~] jaguo[~] dsea` do ja[~] quí⁻ jmíi[~] fa¹ e ni'náiñ[~] quiá⁻ Fidiée[~], co¹ cøøm[~] niliseeiñ[~] cóo[~] dsea` do lata[~]. ¹⁷ Dsucø¹ Fidiée[~] ja[~] casíiñ[~] i Jóor[~] do fí[~] jmigüí[~] la e laco¹ ni'í⁻ dsea` do í[~] e nidsilíng[~] dsea` fí[~] li[~] 'li[~], co¹ casíiñ[~] dsea` do fí[~] la e li[~] laco¹ nileáiñ⁻ dsea` jee[~] jalé⁻ dsee⁻ quiá⁻ biñ[!].

¹⁸ 'Jo doñíⁱⁱ dsea` i jáng[~] 'ñia[~] fí[~] jaguo[~] i Jóo[~] Fidiée[~] do, joba¹ i dsea` i ja[~] ni'íñ[~] iihuú[~] uii[~] quiá⁻ jalé⁻ dsee⁻ quiá'r⁻ mi[~] nití⁻ í[~] lajo; jo dsu¹ i dsea` i ja[~] jáng[~] 'ñia[~] fí[~] jaguo[~] i Jóo[~] Fidiée[~] do, joba¹ i dsea` i ni'ím⁻ bre iihuú[~] uii[~] quiá⁻ jalé⁻ dsee⁻ quiá'r⁻, co¹ ja[~] mi[~] cajáng[~] 'ñia'r⁻ fí[~] jaguo[~] i Jóo[~] Fidiée[~] camüing[~] do. ¹⁹ Joba¹ lajaléng[~] dsea` i ja[~] jáng[~] yaang[~] fí[~] jaguo[~] Fidiée[~], nibíiñ⁻ fí[~] li[~] 'li[~] ui[~] e eáang[~] gui cat[~] dsíir[~] e cajmér[~] jalé⁻ e ja[~] dseeng[~]; co¹ ie[~] mi[~] cagüéng⁻ fí[~] jmigüí[~] la i Jing[~] quiá⁻ Fidiée[~] do, ja[~] calijíi[~] jaléng[~] dsea` i dsea` i, co¹ e li[~] nuu[~] só[~] dob cajmeáang[~] quiá'r⁻ e laco¹ gui i Jing[~] quiá⁻ Fidiée[~] do é. ²⁰ Jo jaléng[~] dsea` i jmóo[~] jmang⁻ e li[~] 'ní[~] níim⁻ bre i Jing[~] quiá⁻ Fidiée[~] do, jo jíi[~] capí[~] ja[~] iiñ[~] nidsiquiéeiñ[~] fí[~] cáang[~] dsea` do, co¹ ja[~] iiñ[~] e nililí[~] dsea` jmigüí[~] jalé⁻ e li[~] e jmóor[~] do. ²¹ Jogui dsu¹ jaléng[~] i dsea` i seeng[~] cøøng[~] cóo[~] júu[^] quiá⁻ Fidiée[~] laco¹ catíng[~], joba¹ tib[~] dsíir[~] e dsiquiéeiñ[~] fí[~] quini[~] i Jing[~] quiá⁻ Fidiée[~] do e laco¹ cuø[~] li[~] quiá'r⁻

e jaléb^o e jmóor^o do cóom^o røø^o laco^ogui jíi^o e iing^o
Fidiée^o e nilí^o.

*Mi^o café^otu Juan i seáang^o dsea^o jmii^o do cuaiñ^o
quiá^o- Jesús*

²² Jo mi^o cangí^oguiji^o lajo^o, cangób^otu Jesús coliing^o cóo^o jaléng^o dsea^o quiá'r^o fí^o li^o se^o Judea, jo fí^o job cajer^o huóom^oji^o e seáaiñ^o jmii^o jaléng^o dsea^o i guilíng^o fí^o do. ²³ Jo ie^o job cajo i Juan do táiñ^o ta^o seáang^o dsea^o jmii^o fí^o quiá^o- coo^o fí^o li^o sii^o Enón ca^o li^o née^o coo^o fí^o e sii^o Salim, co^o fí^o job li^o sea^o jmii^o jmiguiúung^o, jogui fí^om^o dsea^o dsilíñ^o fí^o jo e sáaiñ^o jmii^o. ²⁴ Jo jalé^o e la calí^o lajee^o ná^o-gui e nitáiñ^o i Juan do fí^o dsí^o 'náñí^o.

²⁵ Jo i liing^o i dsea^o i ngí^o cóo^o i Juan do canaaiñ^o jíiñ^o cóo^o jaang^ogui dsea^o Israel cuaiñ^o quiá^o- jalé^o e qui^o- tíiñ^o jmóor^o e laco^o liguiúiñ^o fí^o quini^o Fidiée^o. ²⁶ Joba^o cangolíim^obre e cangosíi'r^o i Juan do, jo lalab casí^or^o dsea^o do:

—Tífa', i dsea^o ilamí^o táang^o cóo^o 'ná^o lí^o li^o 'ngoo^o gua^o Jordán do i ca'eeng^o 'ná^o do jogui i nicafée^o uii^o quiá^o- do, lana dsea^o í dob nitáaiñ^o seáaiñ^o dsea^o jmii^o, jo fí^ong^ogui dsea^o nidsiqui'r^o ír^o laco^ogui 'ná^o.

²⁷ Joba^o lalab cañí^o Juan quiá^o- i dsea^o do:

—Lajíim^o dsea^o li^or^o jalé^o e sea^o quiá'r^o dsí^o uií^o e Fidiée^obing^o i jmícoo^o quiá'r^o e li^or^o jalé^o e jo.

²⁸ Jo 'náb^o dsea^o nicanáa^ona^o røø^o mi^o cafá^o-a e o^o jnea^o Dsea^o Jmáang^o, co^o jnea^o líin^on jaang^o i casíng^o Fidiée^o i cagüéng^o jéeng^ogui laco^o dsea^o do e laco^o cagaguiaa^o guiá^o quiá^o- dsea^o do. ²⁹ Cofa^o coo^o li^o cung^o guó^o dsea^o, jo i siming^o do íbing^o i jée^o quiá^o- i simí^o i cacúng^o guó^o cóo^or^o do, jogui i dsea^o i ngoo^o caluu^o i siming^o do eáam^o li^oiáang^o dsí^or^o mi^o núur^o e

síiñ' do. Jogui dseáng' lajob lí' quié~ jnea~ lana,
co' dseáng' eáam' iáang` dsii~ mí~ núu'u lajo. ³⁰ Jo
dsea` do eáang'gui ngóo' liniiñ~, jo dsu' jnea~ lí' lí'
ngóo' lí'uóng~guí.

Dsea` i jáa' fí' ñifí~

³¹ Jo lalab cajíng'~gui Juan:

—Jo i dsea` i jáa' fí' ñifí~ niing~guir jee~ jaléng'
dsea` jmigüí; jogui i dsea` i líng` dsea` jmigüí,
jmang'~ júu~ quiá~ fí' jmigüí'ba' quier'. Jo i dsea` i
jáa' fí' ñifí~ do, niing~guir jee~ jaléng`dsea` jmigüí.
³² Jo íb` dsea` i fé~ quiá~ lajíi~ e nicanúur~ jogui
lajíi~ e nicanúur~ fí' li~ guiring~ Tiquiá'r~ fí' ñifí~,
jo dsu' jíi~ jaang` dsea` ja` jíi'r~ lajíi~ júu~ e fé~
dsea` do. ³³ Jo dsu' doñí' ii` dsea` i já~ líng`
júu~ quiá~ dsea` do, joba' tíi nir~ e jmang'~ júu~
já~ba' fé~ Fidiée~. ³⁴ Jo i dsea` i nicasíng` Fidiée~
fí' jmigüí~ la, jmang'~ júu~ quiá~ dsea` íba' fé'r,
dsuco' Fidiée~bing' i cuø' dsea` do lalíng` Jmiguí~
quiá'r~. ³⁵ Jo Fidiée~eáam' 'neáaiñ` i Jóor' camíing`~
do, jogui cacuø'r` dsea` do e óoiñ` ta~ e ninéé~ niñ`~
lajalé~ e sea` fí' jmigüí. ³⁶ Jo doñí' ii` dsea` i jáng`~
yaang~ fí' jaguo` i Jóor' Fidiée~ do, joba' niliseeiñ`
cøøng` cóo`~ dsea` do lata~; jo dsu' i dsea` i ja` iing~
jáng` yaang~ fí' jaguo` i Jóor' Fidiée~ do, joba' ja` qui~
jmíi~ fa' e niliseeiñ` cøøng` cóo`~ Fidiée~ lata~, co' lí`~
lí` latab~ niñiñ` iihuú~ eáang` e cuø' Fidiée~ jaléng` i
dsea` la'í.

4

Mí~ cangíing`Jesús fí' lí~ se~ Samaria

¹ Jo mí~ cangígui lajo, lajee~ e táam`bi Jesús fí' lí~
se~ Judea, calili~ jaléng` dsea` Israel i líng` dsea`

fariseo e fíing'gui dsea` nidsiquí' quiá'-' Jesús e sáaiñ` jmíi` laco'gui i dsea` i dsiquí' Juan i seáang` dsea` jmíi` do. ² Jo dsa' e já'-' , o' dseáng'-' Jesús dsea` i seáang`dsea`jmíi` do, co' dsea`quiá'-'bre ijmoo`ta` lajo e júu` siná'r^ quiá'-' dsea`do. ³ Joba' mi~ caliñí' Jesús lajíi'-' e í dsíi` i dsea` Israel i líing` dsea` fariseo do uii` quiá'r^, joba' cagüi'í'bre coliing`cóo'-' dsea` quiá'r^ fí li~ se' Judea, jo cangolíng`tur fí li~ se' Galilea.

⁴ Jo dseáng'-' la guíim` 'né` ngüiñ` fí li~ se' Samaria lajee` e teáaiñ'-' fí e ngolíiñ` fí li~ se' Galilea. ⁵ Jo lajob caguilíñ` fí coo` fíi` e née` dsíi` li~ se' Samaria li~ sii` Sicar, fí quiá'-' li~ róo`guóo`-' uó` quiá'-' líi` yáu`-' Jacóo` e cangüiñ`fí` jaguo`ijóor` i sii` Sé` do lajíi'-' malí'. ⁶ Jo fí job li~ líi` coo` too` e a` eáang` li~ níing` jmíi` , jo fí job li~ calí` ojmí` quiá'-' líi` yáu`-' Jacóo`. Jo nijsaquiéeng` guieñíb`-' mi~ caguié` Jesús coliing`cóo'-' dsea` quiá'r^ e fí ojmí` do, jo fí job cajmi'íng` dsea` do co' eáam` nifíiñ` e ngir` , jo dob caguár` cáang` e too` a` jmíi` do. ⁷⁻⁸ Jo lajee` jo i dsea` quiá'r^ do cangolíñ` e cangoleáar` jalé`-' e nidó'r^ e fí fí` Sicar do. Jo e fí ojmí` dob caje` Jesús 'ñia'r` lajee` jo, jo co'ná`^ lajob caguié` jaang` dseamf i seeng` fí li~ se' Samaria e fí ojmí` do, joba' lalab casf`-' Jesús i dseamf do:

—¿Já` cuó'jiu` jnea` jmíi` dúu`-'u?

⁹ Jo co' jaléng` dsea` Israel dseáng`-' ja` røø` seem`bre cóo'-' jaléng` dsea` i seeng` fí li~ se' Samaria, joba` i dseamf do cañíir` quiá'-' Jesús lala:

—¿Jial cuóøng` fo'-' lajo? Co' jaang` dsea` Israel líing` 'ná` , jo ja` litíing` 'ná` fa' liing` ee` míi`na` jnea`^, dsea` líi`naa` dsea` Samaria.

10 Joba' cañíi`tu Jesú斯 quiá!- i dseamf do:

—Faco' jiu~ ní^u 'nu` jalé^u e guiá^u e iing^u Fidiée^u e cuó'r- 'nu, jogui faco' ní^u cajo i~ jnea~ dsea` i míi^u i 'nu` jmíi^u, joba' faco' lajo, 'nub` dsea` catíin^u e nimíi^u jnea~ jmíi^u jóng, joba' jneab~ nicuóø^u 'nu` e jmíi^u cóo^u e cuø^u e seeng^u dsea` lata~.

11 Joba' cañíi` i dseamf do quiá!- Jesú斯 jo casí'r- dsea` do lala:

—Fíi^u, jíi^u coo` ja` quié^u 'nu` cóo^u e nigui^u jmíi^u fí dsíi^u e too`la, jo dsíng^u a". Joba' ¿e^u cóo^u niquíin^u e jmíi^u e fó^u e nicuó^u jnea~ do? **12** Jo 'líi^u yéu^u quí^u ii^u Jacóo^u caséer^u e ojmíi^u la quí^u ii^u, co^u fí lab lí^u cacár^u jmíi^u e jmáiñ^u ta~ cajo, jogui lajobi jaléng^u jóor^u cóo^ugui jaléng^u jó^u núu^u i ca'eáaiñ^u, fí lab lí^u ca'uø'r^u jmíi^u e ca'ing^u neiñ^u do. Jo ¿su 'nu` i o^u e niing^ugui lacó^u i dsea` í?

13 Joba' cañíi`tu Jesú斯 quiá!- i dseamf do jo ca-jíñ^u:

—Jaléng^u dsea` i fí jmíi^u e uøø^u dsíi^u e too`la niguiáb^utu jmíjmíiñ^u calé^u catú^u; **14** jo dsu^u i dsea`gui i ni^ufí e jmíi^u e nicuóø^ure do, joba' jo` tóo^u jmíi^u fa^u e niguiá^ugui jmíjmíiñ^u. Dsaco^u e jmíi^u jo lí^u lafa^u e contøøm^u sea` jmíi^u fí dsíi^u tu'r^u cóo^u e cuø^u e seeiñ^u, jo e jo lí^u e contøøm^u seeiñ^u cøøng^u cóo^u Fidiée^u lata~.

15 Joba' cañíi`tu i dseamf do quiá!- Jesú斯 jo casí'r- dsea` do lala:

—Fíi^u, iim^ubaa nicuó^u jnea~ e jmíi^u e fó^u na e lacó^ujo` niguiá^ugui jmíjmíiñ^u o^ugui'né^ugui fa^u e gáa'a tí^u la e gaquiee^u jmíi^u.

16 Joba' cajíng^u Jesú斯 casí'r- i dseamf do:

—Guóng^u cateá^u jo güitee^u dseañu^u quí^u jo ñilíng^utu^u fí la.

17 Joba' cañíi` i dseam̄ do quiá'⁻ Jesús:

—Ja` cóo¹⁰ dseáng'⁻ dseañ₮ quié⁻ e.

Joba' cañíi`tu Jesús quiá'⁻ dsea` do:

—Jáb'⁻ laco¹¹ cafée¹² na, dseam̄, e o¹¹ dseáng'⁻ dseañ₮ quií'⁻ i cóo¹¹ lana; **18** dsaco¹¹ lami¹¹ jéeng'gui¹¹ níning'gui¹¹ dseañ₮ i nicacúng'⁻ guóo¹¹ cóo¹¹, joba¹¹ i dseañ₮ i cóo¹¹ na lana ja` líiñ⁹ dseáng'⁻ dseañ₮ quií'⁻.

19 Jo mí` tí` lí` canúu⁻ i dseam̄ do e cajíng'⁻ Jesús e júu¹¹ jo, joba¹¹ cañíi` quiá'⁻ dsea` do lala:

—Fíi¹¹, lanab calilí¹¹ i e 'n₮ lin¹¹ jaang` dsea` i fé¹¹ cuaiñ⁹ quiá'⁻ Fidiée`.**20** Jo jaléng¹¹ líi¹¹ yáa¹¹ qui⁻ii¹¹, dsea` Samaria, qui⁻tíiñ⁹ e jmiféiñ¹¹ Fidiée` fí¹¹ ni¹¹ e mó¹¹ la, jo dsu¹¹ jaléng'gui¹¹ 'nú¹¹, dsea` Israel, fó¹¹na¹¹ e jíi¹¹ fí¹¹ Jerusalén lí¹¹ 'né¹¹ e nijmiféng¹¹naa¹¹ Fidiée`.

21 Joba¹¹ cañíi`tu Jesús quiá'⁻ i dseam̄ do jo cas¹¹reiñ¹¹:

—Já¹¹ güillín¹¹ júu¹¹ quié⁻ e, dseam̄, e nijaquiéem¹¹ e nití¹¹ í¹¹ e 'nú¹¹ nililí¹¹na¹¹ e ja` 'né¹¹ nigüillíng¹¹na¹¹ fí¹¹ e yá¹¹ mó¹¹ na e güijmiféng¹¹na¹¹ Tiquí¹¹ii¹¹ Fidiée`, o¹¹gui¹¹ 'né¹¹ fa¹¹ e nigüillíng¹¹na¹¹ cartí¹¹ Jerusalén cajo¹¹ e laco¹¹ güijmiféng¹¹na¹¹ dsea` do. **22** Co¹¹ 'nú¹¹, jaléng¹¹ dsea` Samaria, jíi¹¹ ja` cuíng`na¹¹ i¹¹ i jmiféng¹¹na¹¹ do; jo dsu¹¹ jaléng¹¹ jnea¹¹, dsea` líi¹¹naa¹¹ dsea` Israel, nicuím`baa¹¹ i¹¹ i¹¹ 'nú¹¹ jmiféng¹¹naa¹¹ do, co¹¹jee¹¹ jnea¹¹, dsea` líi¹¹ii¹¹ dsea` Israel, job lí¹¹ caguíng¹¹ Fidiée` jaang` i¹¹nileáng¹¹ dsea` jee¹¹ jalé¹¹dsee¹¹ quiá¹¹r¹¹. **23** Jo catíb`e i¹¹ jo, jo dseáng'⁻ lanab líy, e jaléng¹¹ dsea` i¹¹dseáng'⁻ lajang¹¹ júu¹¹ i¹¹ jmiféng¹¹ Tiquí¹¹ii¹¹ Fidiée` 'né¹¹ ni-jmér¹¹ dseáng¹¹ laco¹¹ si¹¹í¹¹ la'eáang` cóo¹¹ Jmiguí¹¹ quiá'⁻ dsea` do, dsaco¹¹ dseáng¹¹ lajob iing` Tiquí¹¹ii¹¹ Fidiée` e nijmé¹¹ jaléng¹¹ dsea` ijmiféng¹¹ ír¹¹. **24** Dsaco¹¹

Fidiée` líiñ' Jmiguí', joba' jaléng` dsea` i jmiféng` ír', 'né` nijmér` lajo la'eáang' cóo` Jmiguí' quiáb`- dsea` do dseáng`- laco' si'i`.

25 Joba' cañíi'tu i dseamf do quiá`- Jesús jo cajín`:

—Niñib` jnea~ e tí` li~ nijáab` i cajíng` Fidiée` i nisín` do i líing` Dsea` Jmáang` i nicá` nifi' quí`ii', joba' mi~ tí` li~ nigüéeng` dsea` do fí` la, fí` guib dsea` i ni'e` jnea`^ jalé` e jo.

26 Joba' cañíi'tu Jesús quiáiñ` do jo cajín`:

—Dsea` fíbi jnea~ i sing` síng` cóo` 'ná` lana.

27 Jo lajee` gui'nang` fé` Jesús e job, mi~ caguilíing` i dsea` quiá'r` do i cangolíing` e cangoleáá` e nidó'r`, jo mi~ cangáiñ` Jesús e táang` dsea` do siiñ` cóo` jaang` dseamf, joba' eáam` cangogá` dsíir` mi~ cangár` lajo. Jo dsu' jíi` jaang` dsea` do ja` cateá` dsíir` fa` ee` nijmingí'r` Jesús uii` quiá`- i dseamf i sing` do, osi e~ quiá`- e siiñ` do é. **28** Jo ngf jo, jo dob casée` i dseamf do e dsu`- quiá'r` do e li~ si'i` niguié'r` jmi` do, jo caquím`-tur fí` jee` fí`; jo mi~ caguiéñ` fí` jo, canaaiñ` guiar` júu` jee` jaléng` dsea` góor` jo sf'reiñ` lala:

29 —Má`aa', jo majmicuíng`naa` jaang` dseañ` i nicamán`n i nicajmea` jnea` júu` quiá`- jalé`ba` e nicajmé`e jeéng`gui, jo jangám` íb` i dsea` i cajíng` Fidiée` i nisín` fí` jmigüí` la i líing` Dsea` Jmáang` i nicá` nifi' quí`ii`.

30 Jo mi~ canúu` i dsea` góor` do e júu` jo, dsifib` ca'uøøiñ` fí` jee` fí` coliing` cóo` i dseamf do jo cangolíiñ` fí` li~ táang` Jesús. **31** Jo dsu' lajee` ná`-gui e niguilíiñ`- do fí` li~ táang` Jesús, i dsea` quiá`- Jesús do casí'r` dsea` do jo cajín`:

—Já^ cø'^jií'?

32 Joba' dsea` do cañíir` lala:

—Seab` coo` e jié`gui e 'né` nidóø`ø e jíi`'ná`ja`
ní`na' jial líi`.

33 Jo mi` tí` li` canúu` i dsea` quiá'r` do e jo, joba'
canaaiñ` siiñ` lajee` la'ó` yaaiñ` jo jmíng` rúiñ`:

—Jangám` song liing` ii` nijaca~ e nicagó'r`.

34 Joba' cañíi` Jesús quiá` i dsea` quiá'r` do jo
casí`reiní`:

—'Né` nijmee~e lajíi` e iiing` i dsea` i casíing`
jnea` do, jogui e nijmité`e lajíi` ta` e cangíin`n
quiá`- dsea` do, joba` e job e líi` lafa` mi` gó`ø ii`-
e litaan`n guiú^. 35 Jo dsu' 'ná` fó`na` lala: “'Né` bi
quiúung` gui si` e nicuó` lajíi` e cangojnea` do”; jo
dsu` jnea` gui fíi`'ná` e 'né` cá`na` cuente e lajíi`
e sijnea` do nicalineáang`, joba` nicuó` li` jóng e
nicatib` í` e nisitíng`. 36 Dsaco` i dsea` i jmoo` ta` e
sitíng` lajíi` e roo` do, joba` ím`bre lajíi` e catíiñ`-
quiá`- e ta` e jmór` do. Co` jalé` e roo` e sitíiñ` do
líi` laco` jaléng` dsea` i liseeng` coøng` cóo` Fidiée`
lata`. Jo co` lajob líi`, joba` i dsea` i jni` do cóo`-gui i
dsea` i sitíng` do, røøb` nili'iáang` dsíir` laji` tú` íiñ`
do mi` caroo` e cajnír` do. 37 Co` e jáb`- dseáng`-
lajíi` e júu` róo` e fé` lala, “I jiém` i dsea` i jni` do,
jogui i jiém`bi i nisitíi` mi` niró.” 38 Jo jneab` dsea`
casíin`n 'ná` e cagusitíng`na` lajíi` e caroo` do
e jíi`'ná`ja` caquie`na` ta` quiá`- jial cangojnea`
jalé` e jo, co` i jiém` i dsea` i cajmée` ta` jo, jogui
'náb` dsea` i nicali`øøng` lajíi` ta` e cajmée` i dsea`
í`.

39 Jo i fíim` dsea` i seeng` e fíi` Sicar do jáb`-
calíiñ` júu` quiá`- Jesús la'eáang` cóo`- júu` e
cajmée` i dseamí` do ie` mi` cajíi`- lala: “I

dseañu^l do n̄icajmea^lbre jnea[~]júu[^] quiá^l jalé^lba^l
e n̄icajmē^le jéeng'gui." ⁴⁰ Jo mi^l t̄i^l li^l caguilíng^l
i dsea^l góo^l i dseam^l samaritana do f̄i^l li^l táang^l
Jesús, joba^l camir^l jm̄i^lee^l fa^l nijé^lb̄i dsea^l do cōo^l
ír^l. Joba^l lajob cajmée^l dsea^l do, caje^lbre cōoijñ^l do
lajee^ltú^l jm̄i^l, ⁴¹ jo i f̄iim^lb̄i i dsea^l cajáng^l yaañ^l
f̄i^l jaguó^l Jesús mi^l canúur^l lajíl^l júu[^] e fé^l dsea^l do.
⁴² Jo lalab casí^l i dsea^l do i dseam^l dsea^l góor^l do:

—Jo lana dseáng^l lajang^l júu[^] nijá^l l̄i^lnaa^l júu[^]
quiá^l i dsea^l na, co^l dseáng^l n̄icanú^lbaa^l yee^lnaa^l
jial l̄i^l júu[^] quiá^lr^l, jo o^l jíi^l e júu[^] e cajmée^l 'nu
jnea^l do. Joba^l n̄ine^lbaa^l jogui nita^lb̄i dsi^lnaa^l
cajo e dsea^l íb^l i láang^l dsea^l jm̄igüi^l jee^l jalé^l dsee^l
quiáñ^l.

Mi^l cajmi^lleáang^l Jesús jaang^l siming^l jiuung^l

⁴³ Jo mi^l cang^l e tú^l jm̄i^l e caje^l Jesús cōo^l i dsea^l
do, cagüi^lbre e f̄i^l guóo^l uó^l li^l se^l Samaria do jo
calíb^ltur f̄i^l e ngóor^l f̄i^l li^l se^l Galilea. ⁴⁴ Dsucō^l l̄i^l
laco^lgui^l jíi^l júu[^] e tiing^l Jesús, e jíi^l jaang^l dsea^l i fé^l
cuaiñ^l quiá^l Fidiée^l fa^l jm̄i^lgó^l dsea^l góor^l ír^l. ⁴⁵ Jo
dsu^l mi^l caguiéng^l Jesús f̄i^l góor^l f̄i^l li^l se^l Galilea,
jalém^l i dsea^l i seeng^l f̄i^l jo guiúb^l ca'íñ^l dsea^l do,
co^ljaléng^l i dsea^l i cangolíim^lbre f̄i^l Jerusalén e cat^l
jm̄i^l Pascua, jogui cangá^lbre jalé^l e quíi^l jm̄i^l e
cajmée^l Jesús ie^l jo.

⁴⁶ Jo lajee^l jo caquím^ltu^l Jesús f̄i^l e f̄i^l e sii^l Caná
do e née^l li^l se^l Galilea e f̄i^l li^l cajmée^l e ca'uíng^l
jm̄i^l mi^l huiing^l jó^l e jm̄i^l do. Jo f̄i^l job niseeng^l
jaang^l dsea^l n̄luu^l quiá^l jaang^l dseata^l dsea^l
féng^l, jo dsea^l i niseeng^l jaang^l siming^l jiuung^l
quiá^lr^l i niráang^l dsée^l f̄i^l e f̄i^l e sii^l Capernaum.
⁴⁷ Joba^l mi^l t̄i^l li^l caliñi^l dsea^l do e nitáang^l Jesús e

fí' fii` jo e jaiñ' fí' li~ se" Judea, joba' cangó~bre fí' li~ táang` dsea` do, jo camí'r` dsea` do jmi'ee` fa' e nidséiñ` do fí' quiá'r` e nidsijmilleáaiñ` i siming` jiuung` quiá'r` do, co' ráaiñ` do e tí' li~ nijúum`bre.

48 Joba' cañíi` Jesús quiá'~ i dsea` do jo cajíñ'~:

—'Ná` ja` já'~ nilíim`bi` fíng song ja` nimó`na` jalé` li~ e quíí` i jmíi` jmoo`o.

49 Joba' cañíi`tu i dsea` ná`luu` do quiá'~ Jesús jo casí'r` dsea` do:

—Fíi`i, fa' jgiéé` o` e guó`ba` lajmíná` fí' quié`e ná`~gui e niжúung` i jiuung` quié`e do.

50 Joba' lalab cañíi` Jesús quiá'~ i dseañu` do jo casí`reiñ`:

—Quííng`tu fí' quií`~, co' nica'láam` joo`.

Joba' lajob cajmée` i dseañu` do, caquím`tu r fí' quiá'r`, co' jáb`~ calíiñ` lajíi`~ júu` e casí`~ Jesús ír`.

51 Jo lajee` iuuiñ` fí' e ngaiñ` fí' quiá'~bre mi` cajíñ` guiá`~ fí' i dsea` léeng` quiá'r` i jalíing` fí' jo, jo lalab cajíng` dsea` do mi` cajíñ`:

—Nica'láam` joo`.

52 Jo mi` canúu` i dsea` do e júu` jo, joba' cajming`~reiñ` do e í` dseáng`~ e ca'láang` i joo` do.

Joba' lalab cañíi` i dsea` léeng` do quiá'r`:

—Lado guiée` la ii`~ coo` e ca'lóob` caguá` iu` guíiñ` jo ca'láam`bre.

53 Jo mi` canúu` i tiquiá`~ i jiuung` do e júu` jo, joba' dseáng`~ calilí'r` e dseáng`~ e í` job mi` casí`~ Jesús ír` e nica'láam` joo`. Joba' i dsea` do colíing` coo`~ jaléng` dsea` sináu`~ quiá'r` cajám` yaaiñ` fí` jaguo` Jesús ie` jo.

54 Jo cōo^{l~} e nab cat[†] tú⁻ e li[~] e quíi^{l~} Jesús jmii[~] e cajmeeper[~] ie[~] mi[~] caquing^{l~}tur fí[~] li[~] se^{l~} Galilea e Jain^{l~} fí[~] li[~] se^{l~} Judea.

5

Mi~ cajmi'leáang~ Jesús jaang` dsea` i caang~ tii~

1 Jo mi[~] cang[†]gui lajo[~], mi[~] cat[†]tu í^{l~} e jmoo[~] dsea[~] Israel jmii[~] fí[~] Jerusalén, joba[~] fí[~] job caquing^{l~}tu Jesús e ngotíiñ^{l~} e jmii[~] jo. **2** Jo ie[~] jo, e fí[~] dsii[~] iá[~] cuu[~] e si[~] lacúng[~] Jerusalén do, quiéeng[~] cōo[~] o'ná[~] fí[~] li[~] ngüing[~] jaléng[~] jo'se[~] jiuung[~] i tii[~]ng[~] dsea[~] Israel jngaiñ^{l~} mi[~] tí[~] jmii[~]. Jo quiá^{l~} e o'ná[~] do silíi[~] cōo[~] li[~] a[~] jmii[~] e fe[~] eáang[~] e sii[~] Betzata cōo^{l~} jmii[~] hebreo. Jo e fí[~] 'ni[~] e li[~] a[~] jmii[~] do quiéeng[~] 'niá[~] ni'náu[~] jiu[~], **3** jo fí[~] job seeng[~] füing[~] dsea[~] dsée^{l~} e lí[~] doñi[~] ee[~] jmohuü[~] lüiñ^{l~}; do i tiuung[~], dogui[~] i jlúu^{l~}, dogui[~] i caang[~] tii[~] i teng[~] ni[~] uó[~]. Jo jaléng[~] i sijeeiñ[~] e nijó[~] e jmii[~] do. **4** Co[~] fé[~] dsea[~] e seab[~] mi[~] jgáang[~] jaang[~] ángel fí[~] dsii[~] e jmii[~] do, joba[~] nijób[~] e jmii[~] do mi[~] nijgiáang[~] fí[~]; jo mi[~] calí[~] jo, i dsea[~] la'uui[~] i ni'lí[~] fí[~] dsii[~] e jmii[~] do, joba[~] ni'leáam[~] bre jóng lí[~] doñi[~] ee[~] jmohuü[~] lüiñ^{l~}. **5** Jo jee[~] jaléng[~] i dsea[~] dsée^{l~} do niquiéeng[~] jaang[~] dseañu[~] i nidsée^{l~} lajíi^{l~} ningóo[~] guigui[~] dsí[~] jniá[~] jii[~]. **6** Jo mi[~] caguié[~] Jesús fí[~] jo, cangáiñ[~] i dseañu[~] i dsée^{l~} do e dob ráaiñ[~] jogui caliñir[~] e lajíi^{l~} lí[~]ba[~] nidsée^{l~} i dsea[~] do, joba[~] cajming^{l~} reiñ[~] do jo cas^{l~} reiñ[~]:

—¿lin^{l~} e ni'leáan[~] lajíi^{l~} jmohuü[~] lin^{l~}?

7 Joba[~] cañíi[~] i dsea[~] dsée^{l~} do quiá^{l~} Jesús lala:

—Fíi[~]i, ja[~] ii[~] seeng[~] fa[~] ii[~] nijmicóo^{l~} jnea[~] e ni'ú[~]u fí[~] dsii[~] e jmii[~] do mi[~] cang[†] e nijó[~], jo co[~] lacoo[~] ya[~] mi[~] iin[~]n ni'ú[~]u fí[~] jo, dsea[~] jiém[~] dsijéeng[~] quié[~]e.

8 Joba' cañíi` Jesú^s quiá'~ i dsea` do:

—Ráan'~, jo see~ e 'ma` li~ dsíin'~ na jo guóng'.

9 Jo dsifí` lanab ca'láang~ i dseañu~ do, jo cacó~bre e 'ma` li~ dsíin'~ do, jo canaaín` ngíbre jóng. Jo ie~ jo dseáng~ cangotiíng` jmii~ e jmi'íng` dsea` Israel. **10** Joba' mi~ cangá~ i dsea` quié~ nifí` quiá'~ dsea` Israel e niquiéé` i dsea` ca'láang~ do e 'ma` li~ dsíin'~ do, joba' lalab casí'r~ dsea` do:

—Jmii~ e jmi'ím` dsea` lana, joba' ja` cuóong` fa' e co'~ e 'ma` na.

11 Jo dsu` lalab cañíi` i dsea` i lamí~ dsée'~ do quiá'~ i dsea` góor` dsea` Israel i casí'~ ír` lajo:

—Jo i dsea` i cajmi'lée~ quié~ e do casí'r~ jnea~ lala: “Ráan'~, jo see~ e 'ma` li~ dsíin'~ na jo guóng'.”

12 Joba' cajmingí`~tu i dsea` Israel do i dseañu~ do jo cajíñ`~:

—¿I~gui i dsea` i casí'~ 'ná` e nicó'~ e 'ma` li~ dsíin'~ do jogui e niguóñ`?

13 Jo dsu` i dseañu~ do jíi`~ ja` ñir~ i~ i cajmi'leáang~ ír` do, co' ladsifib` cango'íng'tu Jesú^s jee~ i dsea` fíng` i siseáng` do ie~ jo. **14** Jo mi~ cangí` jo, dob cadséng'tu Jesú^s i dsea` i cajmi'leáaiñ~ do fí` dsíi` sináu~ guá'~ fé` e si` fí` Jerusalén jo lalab casí'~ reiñ` do:

—Janú~, lana nica'láam~ba` lajíi`~ jmohuí` e lamí~ lin~, jo jie~ mí` ee~tu` dsee~ calé` catú~, dsu`co` fíng song cajmee`tu` lajo, joba' huíng`guíb nid-sijée` quií`~ jóng.

15 Jo ngí` jo, cango'b~ i dseañu~ i lamí~ dsée'~ do e cangojmea'r` júu` jaléng` i dsea` i quié` nifí` quiá'~ dsea` Israel e Jesú^s sii` i dsea` i cajmi'leáang~ ír` do.

16 Joba' jaléng` i dsea` Israel do ningír`'náiñ` Jesú^s e laco` njimeáiñ` dsea` do ga` uíi`~ e cajmée` dsea` do

e jo 'ñia' ie~ jmii~ e jmi'íng' jaléng' dsea` góor` dsea` Israel. ¹⁷ Jo dsu' Jesús lalab casí'r` jaléng' i dsea` do:

—Tiquié`e ja` mi` catá` jíi` cateá` ta~ quiá'r~, jogui lajob jmoo` jnea~ cajo.

¹⁸ Jo mi` canúu` jaléng' i dsea` i quie` nifi` quiá`-dsea` Israel do e cajíng`- Jesús lajo, joba` eáang`gui b ca'f dsíir` e njngáiñ`- dsea` do, co' o` jíi` e ca-jmi`leáaiñ` i dsea` dsée` do 'ñia' ie~ jmii~ e jmi'íng` dsea` góor` dsea` Israel, co` lajob cajo fé'r` e røøb` líin` cóo` Fidiée` mi` fé'r` e Fidiéeb` dsea` líing` Tiquiá'r`.

Ja`jmoo`i Jóo`Fidiée`i camíng` do la tiiñ`ñia'r`

¹⁹ Jo co` niñib` Jesús jial í dsíi` i dsea` do, joba` lalab casí'r` dsea` do:

—E laba` jmitaa` óo`na', e jíi` coo` cuóøng` lí jmee` jnea` la tiiñ` 'ñia'a, jnea` dsea` líin`n i Jóo` Fidiée` camíng`, co` dseáng`- lajíi` e móo`o e jmoo` Tiquí`ii', lajíi` e joba` e jmoo`o cajo. Co` jalé` e móo` jnea` e jmoo` Tiquí`ii', joba` e job jmoo`o cajo. ²⁰ Co` Tiquí`ii` eáam` neáaiñ` jnea~, jogui e`bre jnea` jalé` e jmoo`r; jogui ni`é`-bir jnea` cajo jalé` e niing`gui e laco` nidsi`gó` óo` 'ná` eáang`gui. ²¹ Co` lí` laco` jmoo` Tiquí`ii` e jmijí`tur jaléng` líi` jogui e cuør` e niliseeng`tuiñ`, joba` lajobi jnea~, dsea` líin`n Jóor`, lajob jmoo`o cóo` jaléng` dsea` i iin`n jmee` cóo` lajo. ²² Jo Tiquí`ii` ja` quidsir` í` quiá`- jíi` jaang` dsea` uií` dsee` quiáiñ`-, co` jneab` dsea` nicang`iñ`n quiá'r` e ta` jo` e catáin`n njmee`e lajo. ²³ Jo cajmée` Tiquí`ii` lajo e lí` laco` lajiing` dsea` njmí`gór` jnea` lí` laco`gui jmi`gó` dsea` ír`. Dsuco` i dsea` i ja` jmi`gó` jnea~, dsea` líin`n Jóo` Fidiée`, joba`

lajob cajo ja` jmi'gór` Tiquí^ii', dsea` i casíing` jnea~ fí` jmigüí la.

24 'Jo e laba' jmitaa^ óo'na', e doñi' ii` dsea` i já^- líing` júu^ quié^- e jogui náu'r~ júu^ quiá^- i dsea` i casíing` jnea~ fí` jmigüí la, joba' jaléng` dsea` í niñíim`bre e seeiñ` cøøng` cójó` Fidiée` lata~ jo ja` nidsilíin` fí` li` l'i^; co' líi` lafa' lami~ sijúum`bre, jo dsu' lana líi` lafa' nicají^tur la'eáang` cójó` Fidiée`.

25 Jogui dseáng`- jmita^baa óo'na' e tí` li` nitib` í` jo dseáng`- lanab liy e jaléng` dsea` i lafa' 'liing` uí`- jalé` dsee` quiá'r` ninúr` júu^ quié` e, dsea` líin'n Joo' Fidiée`; jogui jaléng` dsea` i ni'íng` e júu^ jo, niliseem`bre la'eáang` cójó` jnea~. **26** Jo lf`^ laco` Tiquí^ii` Fidiée` 'ñia`bre dsea` cuør` e seeng` dsea`, joba' lajob cajo dsea` íbing` i nicacuø` jnea~, dsea` líin'n Joo', e laco` 'ñia`baa dsea` cuøø^ø dsea` e seeiñ`. **27** Jogui nicacuø`bir jnea~ e oo` ta~ e niquidzii` í` quiá`- jaléng` dsea` jmigüí uii` quiá`- jalé` dsee` quiáíñ^, co' jneab` dsea` cagá` a fí` ñifí` e líin'n jaang` dsea` jmigüí. **28** Jo ja` güidsigá` óo'na` quiá`- jalé` e fí` i 'ná` la, co' niguiéeb` jmií` mi` jaléng` dsea` i ni'liing` ninúr` júu^ quié` e **29** jo ni'uøiñ` fí` dsíí` ée` quiá'r`. Jo ie` jo jaléng` i dsea` i ca'ée` jmang`- e guiá`- nijí^tur e laco` niliseeiñ` cøøng` cójó` Fidiée` , jo dsu' jaléng` i dsea` i cajmée` jalé` e ja` dseeng` nijí^tur e lf`^ laco` ni'íñ` iihuñ`.

Jie` fí` jáa` fí` quiá`- Jesús cójó` jalé` e jmóor`

30 'Jo fí`-túu` 'ná` e jíi`- cójó`- cuøøng` lí` jmee` jnea` la ñii`- 'ñia`a. Co' jnea` mi` quidzii` í` quiá`- jaléng` dsea`, e jo jmoo`o laco` ta` quiá` Tiquí^ii` Fidiéeb` , jogui dseáng`- røøb` jalé` e jmoo`o do cajo. Jo ja` jmoo`o la tiín` 'ñia`a jalé` e jo, co' lajií`- e

iing~ Tiquí^baa' e jmoo`o, co' dsea` íb` i casíing` jnea~ fí` jmigüí` la. ³¹ Jo faco' jnea~ fá`a juguiá` cuaiñ~ quié`e 'ñiá`a, joba' ja` e quiíng` jíi` coo` e júu^ do fí` quiní` 'ná` jóng. ³² Jo dsu' seem` jaang`gui i` fé` guiá` uii~ quié`e, jogui tab~ dsii` e jalé` e júu^ do quím` fí` quiní` 'ná`. ³³ Jo 'náb` dsea` casíing`na` dsea` i` cangojmingí` i` Juan i` seáang` dsea` jmii` do i` dseáng` jnea~, jo tab~ dsii` e jmang` júu^ jáb` dseáng` fé` i` Juan do. ³⁴ Jo dsu' jnea~ ja` 'neán`n dsea` jiéng` i` nijmé` júu^ uii~ quié`e i` dsea` líing` jnea~; jo fá`a e júu^ la e lí`^ laco' 'ná` nilí`na` leáng`na` jee` jalé` dsee` quií`na`!

³⁵ 'Jo jalé` júu^ e caguiá` i` Juan do lí` laco' cajlí` quí` e coo` e laco' e` dsea` fí`; jo 'ná` lajee` cateá`ba` cajmi`iáang` óo`na` cóo` jalé` e júu^ e caguiá` i` Juan do. ³⁶ Jogui jalé` e jmoo` jnea~ do eáang`gui cuø` li` i` jnea~, jo eáang`gui b niing` laco` e júu^ e cajíng` i` Juan do uii~ quié`e; co` lajíi` e jmoo` jnea~, ta` job e cacuø` Tiquí`ii` Fidiée` jnea~ e nijmee`e. Jo jalé` e jmoo`o do cuø` li` e Tiquí`ii` Fidiéeb` dsea` casíñ` jnea~ fí` jmigüí` la. ³⁷ Jo i` Tiquí`ii` do, dsea` íb` i` fé` juguiá` uii~ quié`e. Jo dsu' 'ná` ja` mí` canéu`na` júu^ quiá`r` o`gui mí` cañíing`na`re cajo, ³⁸ o`gui seeng`na` e jmití`na` júu^ quiá` dsea` do, co` ja` mí` calíing`na` jnea~ dsea` casíñ` fí` jmigüí` la. ³⁹ Jogui 'ná` dseáng` tá` camí` júub` jmitíng`na` e fé` fí` ni` jí` quiá` Fidiée`, co` sijeeng`na` e fa` lajøb nilíñ`na` jial cuøøng` e seeng`na` cøøng` cóo` dsea` do lata~; jo dsu` jalé` e júu^ do lajíi` uii~ quié`baa e fé`. ⁴⁰ Jo dsu` 'ná` ja` iing`na`fa` nijáang` yaang`na` fí` jaguóo`o e laco` niliseeng`na` cøøng` cóo` Fidiée`.

⁴¹ 'Jo fíi`guí` 'ná`, ja` e lí` quié` jnea~ jial lí`

jalé" e fé" dsea` jmigüí" uii~ quié" e, ⁴² dsu' nicuím` jnea~ 'ná" guiá" jial líng`na', jo niñi`baa guiá" e ja` 'neáang`na' Fidiée". ⁴³ Jo jnea~ cagá" a fí` jmigüí" la cuaiñ~ quiá" Tiquié"e, jo dsu' 'ná" ja` íing`na' jnea~. Jogui faco' jaang`gui dsea` i nijáa' i ja` ii` seeng` i sii` quiá'r", jo dsu' ni'im`ba' i dsea` fí. ⁴⁴ Jo ¿jial já" nilíng` 'ná" júu~ quié" e fíng song lico'jmiféng" rúng`na' lajee`la'ó"yaang`na'jo dsu' ja` jmi'goo`na' 'ñia' Fidiée` dsea` fé'r` guiá" uii~ quií"na'? ⁴⁵ Jo ja` fí` óo'na' e jnea~ ni'néin~n 'ná" fí` quini` Tiquié"e, co' lii` yáa'~ quií"na' i sii` Moi` dsea`ca'níiñ`'ná"cóo"~júu~quiá"ta~ e cajme'r`do, jo íb` i sijeeng` 'ná" i nijmicóo" quií"na!. ⁴⁶ Cofa' 'ná" já" calíng`na' lajíi"~júu~ e cajme' i Moi` do fí` ni` jí` quiá'r", joba' lajob já"~ líng`na' jnea~ cajo, co' e fí` ni` júu~ jo cuaiñ~ quié"baa e fé". ⁴⁷ Jo song 'ná" ja` já"~ líng`na' e júu~ e cajme' fí~, joba' ¿jial cuóøng` e já"~ nilíng`na' lajíi"~júu~ e fíi"i 'ná" jóng?

Jo lanab jíi"~ líi" júu~ quiá" Jesúz e casír" dsea` i quié` nifi` quiá" dsea` Israel ie~ jo.

6

Mi~ cahéng" Jesúz 'ñiá` mil dseañu"
(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

¹ Jo mi~ cangí` jo, coo` jmíi" cangó" Jesúz lí" li` ngóo"~ e guiéé" e sii` Galilea do, jogui sii`bi cajo Tiberias. ² Jo fíim` dsea` ngolíiñ` fí` li` ngóo` dsea` do, dsu`co` jéeng`gui nicangár` jalé" e li` e quií"~ dsea` do jmíi" e jmóor` mi` jmi'leáaiñ` jaléng` dsea` dsée"~. ³ Jo mi~ caguié" Jesúz colíing` cóo"~ dsea` quiá'r" fí` lí" li` 'ngóo"~ e guiéé" do, jo cangolíiñ` fí` coo` yá"~ mó", jo mi~ caguilíiñ` fí` jo, dob caguár`

coliing~ cóqiñ'~ do. ⁴ Jo nijaquiéeng' jmii~ Pascua ie~ jo e qui'~ tíng` dsea` Israel e jmóor` fí` Jerusalén.

⁵ Jo lajee` guiing~ Jesús e fí` yú'~ mó` do, cangár~ e ífíng` dsea` nijalíng~ fí` lí` guiñ~, joba` lalab casí'r~ jaang` lajee` i dsea` quiá'r~ do i sii` Lii~ jo cajíñ':

—Jie~ fí` nidsileá`aa` jalé~ e nidó'~ i dsea` 'leáang~ i nicagüiliing~ la lana?

⁶ Dsú` cajíng`~ Jesús e jo e lí`~ laco` niliñir` e~ nijíng` i Lii~ do cuaiñ~ quiá'~ e jo, co` niñíbre guiú~ 'ñia'r~ quiá'~ jial nijmér~ cuaiñ~ quiá'~ e do. ⁷ Jo lalab cañí` Lii~ e casí'r~ Jesús:

—Nañí` fa` nilíllee` cabøø` iñí`~ e nidsé~ laji` cuu~ e 'léeng`~ dsea` lajee` guiáng~ si`, dsú` ja` nilíim`bi quiá'~ lajiing` i dsea` na e nitíñ~ jmá`~ capí`~ la-jaang` lajaaiñ`.

⁸ Jo mí` canúu~ e júu`~ jo i dsea` jaang`gui quiá'~ Jesús i sii` Dí~, i líng` rúng` Tú` Simón, joba` lalab casí'r~ Jesús:

⁹ —Lab sing` jaang` jiuung~ i quie` 'ñia` iñí`~ e lí` cóo`~ mí`~ cebada cóo`~gui gáng~ 'ñu` i nicuiling~, jo dsú` e la ja` jié` lí` nidsibó` jee~ i dsea` fíng` na.

¹⁰ Joba` cañí`tu Jesús quiá'~ i dsea` quiá'r~ do jo cajíñ':

—Síi`go` jaléng` i dsea` na güi'né'r` lí` nigüeár` lajaang` lajaaiñ`.

Jo e fí` mó` jo ia` sea` nuu` rø`, joba` fí` job caguá` jaléng` i dsea` do, jo jee~ i dsea` do quiéng`~ jié` ja` 'ñia` mil dseañu`. ¹¹ Jo mí` cangí` jo, ca'ím` Jesús e iñí`~ e se`~ i jiuung~ do jo cacuø'r` gui'máang` Fidiée`; jo mí` cangí` jo, canaaiñ` jmóor` guiéé` jee~ jaléng` i dsea` i caseáng` do ie~ jo. Jo lajob cajo cajmér` cóo`~ i 'ñu` do, cajmée`bre guiéé` jee~

jaléng' i dsea` do car` jié" jíi'~ iiñ'~ do. **12** Joba' mi~ tí` li~ calitaang~ i dsea` do guiá~, lalab cajíng'~ Jesús casí'r~ i dsea` quiá'r~ do:

—Sitíi`na' jalé" 'ná'^ e caseáng~ gui na, jo tea'na' líng', co' jíi'~ ca'ná'^ ja`'né~ nidsitøng'.

13 Joba' lajøb cajmée` i dsea` do, casítíim`bre jalé" e 'ná'^ e caseáng~ gui do quiá" laji` 'ñiá` e iñí'^ cebada do, jo guitu` 'matá`gui caróng~ cóo!~ e 'ná'^ e caseáng~ do. **14** Jo mi~ tí` li~ cangá` i dsea` fíing` do e li~ e quií!~ Jesús jmíi` e cajmér` do, joba' canaaiñ` siiñ` lajee` yaaiñ` jo fé'r`:

—Inab dseáng` dsea` i cajíng` Fidiée` i nisíñ` fí jmigüí` la i nifé` cuaiñ` quiá'r`.

15 Jo niñib` Jesús e i dsea` i fíing` do iiñ~ nitóø`bre ír` la'úung` e lacó` nicár` nifí` quiáiñ` do, joba' cajmi`nám'tu `ñia'r` jee` i dsea` do, jo cajgóor` calé` catú` cartí` yú`^ e mó` do e lacó` niliúng` `ñia'r`.

Mí cangi` Jesús fí ni` jmíi` (Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

16 Jo mi~ tí` li~ jaquiéeng` e nií` náu^ e jmíi` do, i dsea` quiá`~ Jesús do catísíim`bre fí` li~ néé` e guíée` do. **17** Jo mi~ caguilíiñ` fí` 'ni` e guíée` do, cangotáam`bre fí` dsíi` coo` móó`, jo canaaiñ` cua`bre e guíée` do e teáaiñ` fí` ngolíiñ` fí` Capernaum. Jo coob` mi~ ca'l` náu^, jo dsu` Jesús ja` mi` cajím`bi rúiñ` cóo`~ i dsea` quiá'r` do. **18** Jo lajee` ngolíng` i dsea` quiá`~ Jesús do e teáaiñ` fí` dsíi` e mó` do, jo coo` canaang` e ii` guí` e teá` eáang, joba` canaang` e róo`~ jmíi`.

19 Jo lajee` ningolíiñ` e fí` ni` jmíi` do tíib`jiu` la `ñia` osi jñáu` kilómetro, jo coo` cangám`bre Jesús e nijaquiéeng` dsea` do fí` quiá`~ e mó` do e nijaiñ`

ngir' fí' ni~ jmii'. Jo mi~ cangáng~ i dsea` do Jesús e jang' dsea` do ngir' fí' ni~ jmii', joba' cajá~ e 'gó'bre.
20 Joba' dsiff' lanab cajíng~ Jesús casí'r~ i dsea` do lala:

—Jneab~ la, jo ja` fóøng~'na'!

21 Jo i dsea` quiá'r~ do e íaang` dsí'bre calíñ~ dsea` do fí' dsí' e móo' lí~ teáaiñ~ do; jo dsu' lajee~ job e jíi~ ja` lí~ lanab catíñ~ lajaléñ~ do fí' uó~ quié~ e fí' lí~ sí'iñ~ nitíñ~ do.

Mi~ canaang~ i dsea` fíing~ do 'náiñ~' Jesús

22 Jo mi~ cajneá~ e jmii~ jo, jaléng~ dsea` i sijeeng~ Jesús lí~ lí~ 'ngoo~ cataang~ e guiée~ do calilí'r~ e jaléng~ i dsea` quiá~ Jesús do nicangolíim`bre cóo~ e móo' cóo~ 'ñia' e si~ do jéeng`gui, jo dsu' Jesús ja` mi~ cangaiñ~ cóo~ i dsea` quiá'r~ do. **23** Jo lajee~ job caguiliíng~ jiéng`gui dsea` i teáang~ dsí' móo' i jalíng~ fí' cóo~ fí~ e sii` Tiberias, jo caguiliíñ~ fí' guóo~ uó~ quié~ quiá~ fí' lí~ cagó~ i dsea` i fíing~ do mi~ cangí~ e cacuó~ Fí`naa' Jesús gui'máang~ Fidiée~. **24** Joba' mi~ tí~ lí~ calilí~ i dsea` fíing~ do e jo` seeng~ Jesús fí~ do o'gui i dsea` quiá'r~ do, joba' cajgóo~ bre fí' dsí' cóo~ móo', jo cangolíñ~ cango'néem~'bre dsea` do fí' Capernaum.

Jesús líiñ~ lacq~ e iñí~ e cuø~ e seeng~ dsea` lata~

25 Jo mi~ tí~ lí~ caguiliíng~ i dsea` fíing~ do fí' lí~ lí~ 'ngoo~ cataang~ e guiée~ do, joba' fí~ job cajíñ~ Jesús jo lalab cajming~'r~ dsea` do:

—Tifa', ¿lí~ cañing~' 'ná~ fí~ la?

26 Joba' cañíi` Jesús quiá~ jaléng~ i dsea` do jo cajíñ~:

—E laba' jmítaa^ óo'na' e 'ná~ 'náng'tu~ jnea~ lana, dsuço~ lado guiée~ caquié~'na' car~

caró̄m̄-ba', jō dsa' ja' 'nánḡ'na' jnea~ uiing~ quiá'-e nicangánḡ'na' e~ guónḡ jalé~ e li~ e quíí~ i jmíí~ e nicajmé~ e do. ²⁷ Joba' fíí~ i 'ná' ja' jmiquínḡ'li óo'na' cuaiñ~ quiá'- jalé~ e gó~ dsea` e ja` huó̄o^ ee~, co~ 'ná' lí~ lí~ 'né~ e/guiing~ óo'na' cuaiñ~ quiá'- jalé~ e taang~ dsea` e sea` contøøng~, co~ e joba' e cuø~ e seeng~ dsea` cøøng~ cõo~ Fidiée~ lata~. Jo e joba' nicuó̄o^ jnea~ jaléng~ dsea`, jnea~ dsea` gáa'a fí~ ñíff~ e líin'n jaang` dsea` jmigüí~, co~ ta~ joba' casíng~ Tiquí~ii' Fidiée~ jnea~ fí~ jmigüí~ la.

²⁸ Joba' cajming~ i dsea` do Jesús, jō casí'r~ dsea` do lala:

—¿E~ 'né~ nijmó^ jnea~ e laco~ niliti~ jalé~ e iing~ Fidiée~ e nijmó^oo~?

²⁹ Joba' lalab cañíi` Jesús quiá'- dsea` do:

—E lab e iing~ Fidiée~ e 'né~ nijmee~na', e nilíng~na' jnea~, dsea` i casíñ~ fí~ jmigüí~ la.

³⁰ Joba' cañíi'tu~ i dsea` do quiá'- Jesús, jō casí'r~ dsea` do lala:

—Jogui 'nú~, ¿e~ li~ e quíí~ jmíí~ cuó̄øng~ lí~ jmée~ quí~naa' la e laco~ já~ nilí~naa' júu~ quíí~?, jogui ¿e~ jalé~ jmoo~ 'nú~? ³¹ Co~ lalab júu~ sea` quiá~'lii~ dsea` áang~ quí~ii~ e cangíiñ~ e cagó~r~ iñí~ e sii~ maná lajeee~ cangir~ fí~ ni~ guóo~ uó~ quiá~ malíi~gui lí~ laco~gui la fé~ fí~ ni~ ji~ quiá~- Fidiée~ lí~ fé~: "Jo Fidiée~ dsea` cacuø~ jaléng~ i dsea` do iñí~ e cagó~r~ e jáa~ fí~ ñíff~."

³² Joba' lalab cañíi` Jesús quiá'- i dsea` do jo cajíñ~:

—E laba' iin~n jmitaa~ óo'na', e o~ Moi~ i cacuø~ i dsea` áang~ quí~na' do e iñí~ e cajalí~ fí~ ñíff~ do, dsuco~'ñiab~ Tiquié~e Fidiée~ dsea` cuør~ e iñí~ e já~ e jáa~ fí~ ñíff~ do. ³³ Dsucó~ jnea~, dsea` gáa'a fí~ ñíff~,

lín'n laco' e iñí'^ e cuø' Tiquí^ii' Fidiée` do e laco'
liseeng` dsea` cøøng` cóo'r~ lata~.

³⁴ Joba' i dsea` do camír' Jesús lala jo cajíñ^-:
—Fí'i, cuóøl~ jnea'^ contøøng^- e iñí'^ jo.

³⁵ Joba' casí^- Jesús jaléng^ i dsea` do jo cajíñ^-:
—Jneab~ dsea` líin'n e iñí'^ e cuø' e seeng` dsea`
lata~; jogui i dsea` i já^- líing` júu^ quié^- e jogui
nicajáng^ yaaiñ~ fí' jaguó'o, joba' jo` tóo` jmií^
fa' niguiá'gui jmií'aaíñ^- o'gui jmijmííñ^. ³⁶ Jogui
lí^ laco' jííl~ e nicafíí^i 'ná!', nañí' fa' nicañíim'ba'
jnea~, dsu ja` já^- líim'bí' jnea~. ³⁷ Jo jaléng^ dsea`
i nicacuøng` Fidiée` jnea~, joba' jaléng^ dsea` fí
ím'bre jnea~; jogui jaléng^ i dsea` i ni'ím'baare
cajo. ³⁸ Co' jnea~ ja` cagá^-a fí' ñíffí^- e cagajmée`e
lajííl~ e iin~n 'ñíá'a, co' cagá^-a e lí^ laco' cagajmée`e
lajííl~ e iing~ Tiquié^e e njmee`baa, co' íb` dsea` i
casíing` jnea~ fí' jmigüí^ la. ³⁹ Jo i dsea` i casíing`
jnea~ fí' jmigüí^ la iiñ~ e ja` ni'íng^- jííl~ camíng^ i
dsea` i nicacuøiñ^ jnea~ do, co' lí^ lí' iiñ~ e njmee`e
e njíí'tur mi^ tí^ lí^ jo. ⁴⁰ Co' lajííl~ e iing~ Tiquié^e
Fidiée` e jaléng^ dsea` i jáng^ yaang^ fí' jaguó'o
jogui já^- líin` júu^ quié^-e, jnea~ dsea` líin'n Jóó'
Fidiée`, joba' iing~ Fidiée` 'ñia'r` e jaléng^ i dsea`
i niñíim'bre e niliseeiñ` cøøng` cóo'r~ lata~; jogui
jnea~ njmee`e e njíí'tur mi^ tí^ lí^ nití^- í^ lajo.

⁴¹ Jo mi^ tí^ lí^ canúu^- i dsea` Israel do e júu^ quiá^-
Jesús do, joba' canaaiñ` éeiñ` dsea` do lajee` la'ó`
yaaiñ~, co' dsea` do fé'r` e í'bre dsea` líiñ` e iñí'^ e
cajgó^- fí' ñíffí^- . ⁴² Joba' canaaiñ` sí^ rúiñ` lala:

—Jo ¿su o' i Jesús labi i líing` i joo' Sé` do? Co'
jneaa~aa' cuúim'baa' i~ niquiá'r^ jogui i~ tiquiá'r^, jo
ja` ne~naa' jiali' fé'r` e jáar' fí' ñíffí^-.

43 Jo mi~ canúu~ Jesús e júu^ jo, joba' casíi^-reiñ'
do lala:

—Táu'na' e éeng'na' jnea~. **44** Jo fíi^-i 'ná~ e jíi^-
jaang` dsea` cuóøng` lí^ jáng` 'ñia'r` fí^ jaguoo`o fíng
song Tiquí'ii` Fidiée` i casíing` jnea~ fí^ jmigüí^ la
ja` nijajéeng` i dsea` fí^ quinii^-; jogui jneab` dsea`
nijmée^e e nijí^tu jaléng` i dsea` fí^ mi~ tí^ li~ jo.
45 Jo lalab fé^ fí^ ni~ ji^ quiá^- Fidiée` e cajme`
i dsea` i café` cuaiñ~ quiá'r` malii^gui eáang` ie~
lamí^ cajíñ^- lala: "Fidiéeb` dsea` ni'é'r` lajaang`
lajaang` dsea`." Joba` jaléng` dsea` i ninú~ júu^
quiá^- Tiquí'ii` do jogui nilitihiñ` guiá^- quiá^- dsea`
do, joba` cóo` jneab` nijatáaiñ` jóng.

46 'Jo dsu' ofa' fá^a e seeng` dsea` i nicangáng`
Tiquí'ii`, co' lajíi^ jnea~bing` i nicangáng` dsea` do,
jo íb` dsea` i casíing` jnea~ fí^ jmigüí^ la. **47** Jo e laba`
jmitaa^ óo'na' e jaléng` dsea` i já^ líng` júu^ quié^e,
joba` cøøng` liseeiñ` cóo` Fidiée` lata~.

48 'Jo dseáng` jneab` líin'n e iñí^ e cuø` e seeng`
dsea` lata~. **49** Jo jaléng` líi^ yáa^ quíi^- 'ná^
cagó^bre e iñí^ e sii` maná do ie^ lamí^ cangir` fí^
ni^ guóo^ uó^ quié^ do, jo dsu' nañí^ fa' cagó'r` e jo
co' cajúm^bre mi^ catí^ i^ quiá'r`; **50** jo dsu' jnea~gui
fá^a quiá^- e iñí^ e jáa^ fí^ ñiffí^- do, co' ii^ dsea` i
ni'íng` e nidó^- e jo, joba` ja^ tóo^ jmíi^ fa' nijúuiñ^-.
51 Jogui co' jneab` dsea` líin'n e iñí^ e nicajá^- fí^
ñiffí^- e laco' cuø` e seeng` dsea` lata~, joba` doñí^
ii^ dsea` i ni'íng` e nidó^- e iñí^ jo, joba` dseáng`
lata~ niliseeiñ` cøøng` cóo` Fidiée`. Jo e iñí^ jo líi^
ngúu^ táam`baa, co' e joba` nijáa^ a e laco' cøøng`
niliseeng` dsea` cóo` Fidiée` lata~.

52 Jo mi~ tí^ li^ canúu~ i dsea` Israel do e júu^ jo,

joba' canaaiñ` tíing' júu^ quiá'r- lajee^ la'ó' yaaiñ~
uii~ quiá'-' Jesús, jo jmíngf'- rúiñ` lala:

—Jo Ɂjal cuóøng` e i dseañu` na nicuór- ngúu'
táaiñ` e lafa' niquiee~naa'?

53 Joba' cañíi`tu Jesús quiá'-' i dsea` do jo
casf'-reiñ':

—Dseáng`- e laba' jmitaa^ óo'na', e song 'nú` ja`
ni'íing`-na' jnea~ laco'gui mi` jmitaang` yaang`na'
guiú` cój`- e iñí`- do, o'gui ni'u`na' jmi'øøn`-, jnea~
dsea` cagá`-a ff' ñiff`- e líin`na jaang` dsea` jmigüi`,
joba' ja` quíi`- jóng e nilí`na' e niliseeng`na'
cøøng cój`- Fidiée` lata~. **54** Co' i dsea` i íng` jnea~
lí`- laco'gui mi` jmitaang` yaaiñ` guiú` jogui ff`
jmi'øøn`-, joba' dsea` ib` i niñíing` e niliseeiñ`cøøng`
cój`- Fidiée` lata~; jogui jneab~ njmee` e e níjí`tu
jaléng` ff` mi` nití` í` lajo. **55** Dsucó` mi` íng` dsea`
jnea~, lí` cój` e gø` dsea` e laniing` íng` ta` quiá'r`-,
jogui e jmi'øøn` do, lí` cój` e ff` dsea` e laniim` cajo.
56 Co' i dsea` i íng` jnea~ lí` laco'gui mi` jmitaang`
yaang` dsea`guiú` jogui i ff` jmi'øøn` do, joba' cøøm`
niliseeiñ` cój`- jnea~, jogui lajobi jnea~ cajo cøøm`
niliseen` cój`- ír`.

57 'Jø Tiquí`ii` Fidiée` i casíing` jnea~ ff` jmigüi` la
contøøm` seeiñ`, jogui la'eáang` ff`ba` seeng` jnea~
cajo; jogui lajobi jaléng` i dsea` i íng` jnea~ laco'gui
mi` jmitaang` yaaiñ` guiú`-, dseáng`- contøøm`
niliseeiñ` la'eáang` cój`- jnea~. **58** Jo fá'a e júu^ na
cuaiñ` quiá'-' e iñí`- e cajgó` ff` ñiff`-, co` e iñí`- la
ja` lí` laco` e iñí`- e sii` maná do e cagó` líi` yúu`~
quiá`na` lajee` cangir` ff` ni` guóo`- uó`- quiá`-, co`
nañí` fa` cagó`bre e jo, jo dsu` cajúm`bre mi` catí`
í` quiá'r`-; dsu` jaléng` i dsea` i íng` jnea~ laco'gui

mi~ jmitaang~ yaaiñ~ guiá~ cóo!~ e iñí!~ do, joba'
dseáng!~ latab~ niliseeiñ` cøøng` cóo!~ Fidiée`.

⁵⁹ Jo lanab jíi!~ líi' júu~ quiá!~ Jesús e ca'e'r' jaléng!
dsea` i caseáng!~ e fí' sináu~ guá!~ quiá!~ dsea` Israel
e si' fí' Capernaum.

Seem` dsea` i ja` íng` júu~ quiá!~ Dsea` Jmáang`

⁶⁰ Joba' mi~ tí' lí~ canúu~ i dsea` do lajíi!~ e cajíng!
Jesús do, i fíim` jaléng!~ i dsea` do i lamí~ ngí' cóo'r~
do cajíñ!~ lala:

—Dsíng!~ huíng` e ni'íng!~ naa' lajíi!~ e júu~ e fé'r`
na, jo ja` lí!~ dsí'naa' e seeng` dsea` i já!~ nilíng` lajíi!~
júu~ quiá'r~.

⁶¹ Jo co' niñib' Jesús lajíi!~ e ée' i dsea` do quiá'r~,
joba' cajming'r~ dsea` do lala:

—¿Su 'ní!~ máam' 'ná!~ e júu~ quié~ e la? ⁶² ¿E~ ni'í!
áá'na' fíng song nimáang~na' jnea~ e niníng`^túu
fí' lí~ lamí~ guiin~n fí' ñíff~, jnea~ dsea` cagá~a fí'
jo e líin'n jaang` dsea` jmigüí? ⁶³ Jo e Jmiguí
quiá!~ Fidiéeb` e cuø' e seeng` dsea` lata~, jo dsu' ja`
quíí!~ dsea` jmigüí jmíi~ fa' e nijmér~ e niliseeng`
dsea` lata~; jogui jalé!~ júu~ e nicafíi~i 'ná!~ na líi'
la'eáang` cóo!~ Jmiguí quiá!~ Fidiée~, jogui cajo cuø'
e liseeng` dsea` lata~. ⁶⁴ Jo dsu' seem` 'ná!~ i ja` mi'
ca'ím'bí júu~ quié~ latí' lana.

Jo cajíng!~ Jesús lajo co' ñí'bre guiá~ latí' mi'
uiing~ i~ jaléng!~ i dsea` do i dseáng!~ ja` ni'íng!~ ír~,
jogui i~ i nijáng!~ ír` fí' jaguo` jaléng!~ dsea` cøøng!~ e
quiá!~ e nijúuiñ~.

⁶⁵ Jogui labal cajíng!~ guír:

—Jo uíi!~ e lajob líi', joba' nicafíi~i 'ná!~ e jíi!~ jaang`
dsea` cuøøng` lí' jáng!~ 'ñia'r' fí' jaguo'o fíng song ja`
nijajéeng` Tiquí'ii' Fidiée` ír` fí' quinii~.

66 Jo latí' ie~ job, i fíim' dsea` i lami~ ngí' cóo'~ Jesúscatiúum`bre dsea` do, jo caquium`bre e ngír' cóo'~ dsea` do. **67** Jo co' calilíb'~ Jesúsc e jo, joba' cajming'~ i dsea` guitúung` quiá'r~ do jo cajíñ'~:

—Jo ¿su la quie' 'náb' iing~na' nijmi'naang` yaang~na' quié~ e cajo?

68 Joba' cañíi` Tá` Simón quiá'~ Jesúsc o cajíñ'~:

—Fíi`naa', dseáng'~ ja` í' dsí`baa' e nidsitáang`naa' cóo'~ dsea` jiéng', co' jíil'~ 'nub` dsea` cuó'~ júu` quiá'~ jial seeng` dsea` cøøng` cóo'~ Fidiée` lata~. **69** Joba' jnea'~, nicajáang'~ yee~naa' fi' jaguóo', co' dseáng'~ nitab~ dsí`naa' e 'nub` lin` dsea` i casíng` Fidiée` fi' jmigüí` la e lin` dsea` güeang'~ quiá'r~.

70 Joba' lalab cañíi` Jesúsc quiá'~ i dsea` quiá'r~ do:

—Jneab~ dsea` nicaguín'~n 'ná' e nilíng`na` dsea` guitúung` quié~ e, jo dsu'jee~ 'náb' quijgeáang` jaang` i nilíng` dsea` quiá'~ fui~ i 'líng'~.

71 Jo mi~ cajíng'~ Jesúsc lajo, café'r` dsu' e éeiñ` i Judas i líng` joo` Simón Iscariote, jo ja` e líi` e i Judas do quíim`bir jee~ i dsea` guitúung` do, dsu' dsea` fbing' i nijáng` Jesúsc fi' quini` dsea` cøøng`~ e quiá'~ e nijúuiñ`.

7

Jí`gui jaléng` rúng` Jesúsc ja` já'~ láiñ` júu` quiá'~ dsea` do

1 Jo mi~ cang`gui lajo, dob ngí` Jesúsc fi` jalé`~ fi` e téé`~ li~ se` Galilea e jmóor` lajíil`~ ta~ sinú'r`. Jo ie~ jo ja` iiñ` dsér` fi` li~ se` Judea, co' jaléng` dsea` góor` dsea` Israel i teáang` nifí` i seeng` fi` jo 'náiñ` dsea` do e iiñ` nijngám`~ breiñ`. **2** Dsu' ie~ jo nijaquiéeng`

jmī̄̄ quiá'-' dsea` Israel e qui'-' t̄̄̄iñ` jmo'r' 'náu' má'-' ma~ e laco' jmiguiéng' dsír' jial mi~ cangir' fí ni~ guóo'-' uó~ quiá' malii~gui eáang', ³ joba' lalab cajíng'-' jaléng' i rúng' Jesús do jo casí'-'reiñ':

—Ja` guiing` já'-' fí la, jo fí li~ se" Judeab guó'-' , jo lajoba' jaléng'-' dsea` i tí dsí' núu`júu^ qui'-' i seeng` fí jo nijóor' jalé" e quíi'-' jmī̄̄ jmoo". ⁴ Co' mi~ jaang` dsea` iiñ` e nilicuú`gui dsea` quiá'r' , joba' fí li~ jóø'-' dseab`'né'-' jmér' jalé" e jmóor` do. Jo co' 'ná' jmoo" jalé" e dsigá` dsí' dsea` , joba' fí quini` dsea` fíim' 'né'-' jmé'-' jalé" e jo.

⁵ Jo fé'r' lajo co' jí'gui jaléng' i rúng' Jesús do ja` já'-' líiñ` júu^ quiá'-' dsea` do. ⁶ Jo lalab cañí` Jesús quiá'-' i rúiñ'-' do jo cajíñ':

—Ja`gui mi~ catí í' quié-e e njmijnéeng` 'níá'-' a fí quini` fíing` dsea` , jo dsu' quíi'-' 'ná'-' doñi` ee` jmiib` cuóøng` lí` güiliing`-na' jié" fí li~ iing`na!. ⁷ Jo fíi`-'i 'ná'-' e ja` ee` uiing` sea` quiá'-' jaléng'-' dsea` jiéng`-' e nilí'-'ní'-' níiñ`-' 'ná'-' , jogui dsu' jnea~gui contøøm`-'ní'-' níing`-' dsea` , co' jnea~ jmóo'o e liñi`-' dsea` røø` uii`-' quiá'-' jalé" e ga` e jmóor`. ⁸ Joba' fíi`-'i 'ná'-' e cuóøm` lí` güiliing`-na' e jmī̄̄ jo, jo dsu' ja` li~ nii`-' jnea~ lajmíná`-' , co' nabí ja` mi~ catí í' quié-e e njmee`e lajo.

⁹ Jo lanab casí'-' Jesús i rúiñ'-' do, jo dob cajer' fí li~ se" Galilea, jo i rúiñ'-' do cangolíim`bre fí li~ tí' jmī̄̄.

Mi~ cangotíng`-' Jesús jmī̄̄ quiá'-' 'náu'-' má'-' ma~ fí' Jerusalén

¹⁰ Jo mi~ cangí` e cangolíng` i rúng'-' Jesús do fí` li~ catí jmī̄̄ , joguiba' cangó`-' Jesús fí' jo, jo ja` fíing` dsea` i ngolíng` cío'r~, co' ja` iiñ`-' dsér` fí' jo jee` dsea` fíing`. ¹¹ Jo lajee` tí` e jmī̄̄ do, jaléng`-' dsea`

quié' nifí' quiá'-' dsea` Israel ngir' ta~ 'náng' Jesúś,
jo s̄iiñ` lajee` la'ó' yaaiñ` jo fé'r` lala:

—¿Jie~ fí' iuung~ i dseañu' do?

¹² Jo eáam' s̄iing` jaléng' i dsea` Israel i siseáng'
do cuaiñ~ quiá'-' jalé" e jmoo` Jesúś. Jo jee~ do
quiéeng i liing` dsea` i fé" lala: "Jaang` dseañu' i
guiúm` liin" do"; jogui jee~ dobi quiéeng` dsea` i fé"
cajo: "I dseañu' i ja`dseeng` éer`, jogui lico' ngir' ta~
jmigóong` jaléng` dseab`."

¹³ Jo jee~ jaléng' i dsea` do jíi` jaaiñ` teá` dsíir'
nifé'r` uii~ quiá'-' Jesúś, co' 'gó'bre fíng ee` cajmée`
i dsea` Israel i quié' nifí' do quiá'r` song canúur`
jalé" e s̄iiñ` do.

¹⁴ Jo ningóo` guiáam' e jmii` do mi` caguié` Jesúś
fí` dsíir` sináu` guá'-' fé` quiá'-' dsea` góor` dsea` Israel
e si` fí` Jerusalén, jo mifíng` canaaíñ` e`bre dsea`
mi` caguiér` fí` jo. ¹⁵ Jo eáam` dsigá` dsíir` i dsea` quié'
nifí' quiá'-' dsea` Israel do e núur` jalé` júu` 'goo` e
guia` dsea` do, jo lalab s̄iiñ` lajee` yaaiñ` jo fé'r`:

—¿Jial jmoo` i dseañu` na e tiiiñ` ngáiñ` júu`
quiá'-' Fidiée` , jo ja` ne`ee` fa' jié` lí` nícajmitíiñ`?

¹⁶ Joba` lalab cañí` Jesúś quiá'-' i dsea` do:

—O` dseáng` júu` quié` e lajíi` e ee` e 'ná` la, co'
e júu` la jáa` quiá'-' i dsea` i casíng` jnea` fí` jmigúi`
lab. ¹⁷ Jo doñí` ii` dsea` i guia` dsíir` e nijmitir` laco` la
iing` Fidiée` , joba` dsea` íbing` i niñí` su jáa` quiá'-'
Fidiée` jalé` e ee` do osi lí` fá` a e la tiin` 'niá` baa
é. ¹⁸ Dsucó` i dsea` i fé` la tiiing` 'niá` jmooor` lajo e lí`
laco` nijmiféng` dsea` íbre; jo dsu` i dsea` i jmi`úung`
e nijmiféiñ` i dsea` i casíi` quiá'r` do, joba` i dsea` í
jmang` júu` jáb` quiér` , jo jíi` jaang` ja` ii` cuóong`
lí` cuó`- dsee` ír` , co` ja` dsee` sea` quiá'r` .

19 *Jo cajíng'~gui Jesús:*

—*Jo e já'~ e Moi~bing' cacuø'~'ná' e júu~ quiø' ta~ quiá'~ Fidiée~ do, jo dsu' jíi'~ jaang'~'ná' ja` jmití~na' e júu~ jo. Jo ¿jialí'~ e iing~na' njngáng'~na' jnea~?*

20 *Jo mi~ canúu~ i dsea` do lajo, joba' cañíir' quiá'~ Jesús jo cajíñ'~:*

—*il' lim'~ jée~ quií~'ná'! Co' jnea'~ ja` i' dsi`naa' fa' e njngáng'~naa'~'ná'.*

21 *Joba' cañíi~tu Jesús quiá'~ i dsea` do jo casí~reiní~:*

—*Mi' noo` dsigá`bi áa'~'ná' cóo'~ lajíi'~ e cajmé~e do 'ñia' ie~ jmii~ e jmi'íng'~naa', jneaa~aa' dsea` líi~i' dsea` Israel. **22** *Jo ie~ malíi~gui do Moi~ caquiø'r' ta~ e nitó~ coo'~ e li~ fí~ ngúu~ táang` lajíi'~ yuu~ siñuu~ lí~ laco' quií~ tíng`~naa', jo dsu' e jo o' jíi'~ quiá'~ Moi~ jáa', co' jáa' tí~ quiá'~'líi~ yúu~ quií~ba'; jogui 'ná' tóo'ba' e li~ do fí~ ngúu~ táang` jiuung~ siñuu~ quií~na' mi~ catí~ i' quiá'r~ lajo, jo ja` e líi~ quií~na' nañí~ fa' 'ñia' ie~ jmii~ e jmi'íng'~naa'. **23** *Jogui song 'ná' tóo'na' e li~ do quiá'~ jiuung~ siñuu~ quií~na' dseáng'~ 'ñia' ie~ mi~ jmii~ e jmi'íng' jneaa~aa', dsea` Israel, co' dseáng'~ ie~ jmii~ jo catí~ i' e ni-jmí~na', jo jmoo~na' lajo e lí~ laco' njmití~na' e júu~ quiø' ta~ quiá'~ Moi~, joba' lana ja` e uiing~ sea` quií~na' e jmiguíng` yaang~na' cóo'~ jnea~ uíi~ e cajmi'leáan~n i dseañu~ do 'ñia' ie~ jmii~ e jmi'íng'~naa'.* **24** *Joba' fíi~ i 'ná', ja` cuø'~na' dsee~ jaang` dsea` quiá'~ lajíi'~ e i' óo'na' e jmóor', co' 'né~ jang'~ jmitá~ óo'na' dseáng'~ røøb` su dseeng` qsi ja` dseeng` é lajíi'~ e jmoo` i dsea` í, jo lajoguiba' cuøøng` e ni'ñi~na' í' røø`.***

Mi~ cajíng'~ Jesús jie~ fí~ dseáng'~ lí~ jáar'

25 Jo mi~ canúu~ i liing~ dsea` i neáang' fí Jerusalén do júu^ quiá'~ Jesús, joba' canaaín` jmíngi~ rúiñ' jo jíñ'~:

—Jo ¿su o' i dseañu~ nabi i ngí~ dsea` 'náiñ' e quiá'~ nijngáng~ neiñ'? **26** Jo jíi~ jaang` dsea` ja` i jnífing` quiá'r~, co' dob siñ~ guiar` júu^ quiá'~ Fidiée` jee~ dsea`. Jo jangám~ í dsíi~ jaléng~ dsea` i quié` nifí~ quií~ii' e dseáng~ já~ba' e dsea` dob i Dsea` Jmáang~ i sijeeng~naa` i nicá` nifí~ quií~ii'. **27** Jo jneaa~guí~ ne~baa` røø` jie~ fí~ li~ jáa` i dseañu~ na, jo dsu~ mi~ nití~ í` e nijáa` i dsea` i sijeeng~naa` do, jíi~ jaang` dsea` ñir` jie~ fí~ li~ nijáa` dsea` do.

28 Jo mi~ tí~ li~ canúu~ Jesús lajíi~ e síng` i dsea` do lajee` e iuuiñ~ e'r` dsea` fí~ sinúu~ guá~ fé~ e si` fí Jerusalén, joba` cañíir` teá` jo cajíñ`~:

—E já~ e nicuím`ba` jnea~, jogui niñí~bi` jie~ fí~ li~ gáa'a. Jo dsu~ jnea~ ja` cagá~a fí~ la e la ñii~ 'ñiá`a, co` cagá~baa dsu~ júu~ e siñá~u~ quiá`~ i lajang~ do e jíi~ 'ná` ja` cuíng`na` í. **29** Jo dsu~ jnea~ cuiím`baare guiá~, co` cuaiñ~ quiá~bre e cagá~a fí~ jmigüí~ la, jogui dsea` íbing` i casíng` jnea~ cajo.

30 Jo mi~ canúu~ jaléng~ i dsea` Israel do júu^ quiá'~ Jesús, joba` lamí~ iiñ~ nisám`bre dsea` do, jo dsu~ ja` calí`r~ fa` cajmér` lajo, co` ja` mi` catí` í` quiá`~ dsea` do fa` e nidsingíiñ~ lajo. **31** Jo lajee` jaléng~ i dsea` i teáang~ núu` júu^ quiá`~ Jesús do, fíim` i dsea` í já~ calíiñ~ júu^ quiá`~ dsea` do ie~ jo, jo lalab siiñ`:

—Mi~ nigüéeng~ i Dsea` Jmáang~ i sijeeng~naa` i nicá` nifí~ quií~ii', ja` lí~ dsí~naa` e nijmér` jmigui`gui`jalé` e li~ e quí~r~ jmíi~ laco`gui`la jmóo` i dseañu~ la lana.

Mi~ cajmée` dsea` quijí` jial nisáiñ` Jesús

³² Jo mi~ canúu` dsea` Israel i líng` dsea` fariseo lajíi` e síng` dsea` uii~ quiá`- Jesús, joba` jaléng` i dsea` i cōo`-gui jaléng` fii~ quiá`- jmida sea` casíñ` jaang` gáang` ii`- quiá`- guá`- e laco` nidsiséeiñ` Jesús e ffí li` iuung` dsea` do. ³³ Jo co` niñib` Jesús e` i` dsíi` i dsea` do, joba` cajíñ`- casír` jaléng` i dsea` teáang`- do ie~ jo:

—Ja` huóø` eáang` nitaang` jnea` cōo`- 'ná`- ffí la, jo mi~ ning` jo, niním`-túu` cōo`- i casíng` jnea` e cagá`-a ffí jmigüi` la. ³⁴ Jo ie~ jo, ffíim` 'ná`- ni'nang`-na` jnea` jo` dsa`-jo` niguiéng`-na` jnea`, co` ja` qui`- jmíi` e nigüiliing`-na` ffí li` ninín`-n.

³⁵ Jo mi~ canúu` i dsea` i quie` nifí` quiá`- dsea` Israel e jo, jo` ladsiff` lanab canaaín` e jming`- rúiñ` lala jo` fé'r`:

—¿Jie` ffí li` nidséng`- i dseañu` na e jo` qui`- jmíi` fa` e niguiéng`-naa're? Jo jangám` song nidsér` ffí guóo`- uó`- li` huíi`- ffí li` neáang` jaléng` dsea` góo`naa` dsea` Israel e nidsi'ée'r` jaléng` dsea` i ja` líng` dsea` góo`naa` i neáang` ffí jo. ³⁶ Jo ¿e` guóng`- mi` fé` i dseañu` na e ni'náng` dsea`-ír` jo` dsa`-ja` ii` niguié` quiá`r`-, jogui` e ja` cuóøng` ii` nidsilíng` ffí li` niguiéiñ` do?

Jo lanab casíng` i dsea` quie` nifí` quiá`- dsea` Israel do ie~ jo.

Jial líi` mi~ íng` dsea` Jmiguí` quiá`- Fidié`

³⁷ Jo 'ñia` ie~ ngóo` cadseáng` jmíi`- e jmoo` dsea` Israel ie~ jo, jo` dseáng`- ie~ jmíi`- job e i` dsíi`- e niing`-gui lajee` ejmíi`- ejmoo`- do. Jo ie~ job casíng` 'ñia` Jesús ffí quini` jaléng` dsea` jo` café'r` teá` jo` cajíñ`-:

—Song ii` ná` lí`na' e jmíjmiíng`na', joba' ñilíng`na' fí` lí` sín'n la, jo nilí`ba' jmíí` e u`na'.
38 Jo lí` laco'gui la fé` Fidiée` fí` ni` ji` quiá`- li` fé'r` lala: “Jo mi` já`- lííng` dsea` júu` quié`e, jo e jo líí` lafa' ninlíng` jmíí` fí` dsíir'; jo e jo cuø' e lisseeiñ` cøøng` cõo` Fidiée` lata~”

39 Jo cajíng`- Jesús lana uíi` quiá`- Jmíguí` quiá`- Fidiée` e nilíng` jaléng` dsea` i nijá`- lííng` júu` quiá`r`. Jo dsu' e Jmíguí` do ja` mí` cagüeá` jee` ír', co` ja` mí` casám`bi Jesús e nidséiñ` fí` lí` cajár` fí` ñíffí` e ni'uíng`tur dsea` laniing`.

Mi` ca'naang`jaléng`dsea`quiá`-rúiñ`uii`Jesús

40 Jo mi` canúu` i dsea` do júu` quiá`- Jesús, jo i lííng` i dsea` i canaaaiñ` sñiñ` lala:

—Dseáng` i dseañu` lab i sijeeng`naa` i nisíng` Fidiée` i nifé` cuaiñ` quiá`r`.

41 Jogui i líing`gui i dsea` do fé'r`:

—I lab Dsea` Jmáang` i sijeeng`naa` do i nicá` nifi` quií`ii`.

Jo dsu` i líing`guiiñ` do fé'r`:

—U~, o` Dsea` Jmáang` i na, co` ja` cuóøng` e dsea` i nijáar` e líiññ` jaang` dsea` i seeng` fí` lí` se` Galilea. 42 Co` lalab fé` Fidiée` fí` ni` ji` quiá`r` e dseáng`- 'nél` e Dsea` Jmáang` líiññ` dsea` siyu` dseata` Daví`^, jogui 'né` e niníiñ` fí` Belén e fí` lí` calf`- góo` dseata` Daví`^.

43 Jo lajøb jaléng` i dsea` do ca'naam`bre quiá`- rúiñ` uíi`- Jesús. 44 Jo lajee` i dsea` i seem`biñ` do i lamí` iing` nitóø` Jesús e nijníiñ` dsea` do, jo dsu` ja` calf`r` fa` cajméer` lajo.

Jaléng' dsea` i quie' nifi' quiá'- dsea` Israel ja` íñ'
Jesús

⁴⁵ Jo mi~ caguiliing`tu i íñ' quiá'- guá'- i casíing`
 dsea` Israel i líng` dsea` fariseo do i lami~ sií^
 nisáng` Jesúz do, jo i dsea` fariseo do coliing` coo'
 jaléng` fii~ jmidsea` cajming`r` dsea` do jo cajíñ':
 —¿Jiali' ja` catee`na're?

⁴⁶ Joba' cañíi` i íñ' do quiáíñ' do lala:
 —Jíñ' jaang` dsea` ja` mi` calicuинг`naa' i fé` jlo'
 laco' fé` i dsea` do.

⁴⁷ Joba' lalab cañíi` i dsea` Israel i líng` dsea`
 fariseo do quiá'- i íñ' do:

—Jo ¿su la quie' 'náb` cajo nicaligóng`na'
 júu^ quiá'r? ⁴⁸ Co' jíñ' jaang` dsea` quie' nifi'
 qui-ii' o'gui dsea` Israel i líng` dsea` fariseo
 caguianga`gui fa' já' nicalíñ` júu^ quiá'- i dsea`
 do. ⁴⁹ Jo dsu` i dsea` i la 'ná' i ja` cuí` júu^ quiá'
 ta~ quiá'- dsea` Israel, fí` lí` 'lib` catíng`na' quiá'-
 Fidiée`.

⁵⁰ Jo mi~ canúu` i Nicodemo do, jaang` dsea`
 Israel i líng` dsea` fariseo i cango` cango'ee` Jesúz
 coo` née', joba' dsea` i lalab cañíir` quiá'- dsea` do:

⁵¹ —Lí` lacu'gui la fé` fí` ni` jí` quiá'- júu^ quiá'
 ta~ qui-ii', e ja` cuóøng` nicuóø`naa' dsee` jaang`
 dsea` e jíñ' ja` mi` cane`ee` røø` jalé` e jmóor` do, su
 guíu` osi ja` dseeng` é.

⁵² Joba' lalab cañíi` i dsea` do quiá'- Nicodemo:
 —Jo ¿su dsea` Galileab líng` 'ná` cajo? Jo jminá`
 jmitíng` júu^ quiá'- Fidiée`, jo lajoba' nilíñí` e jíñ'
 jaang` dsea` i fé` cuaiñ` quiá'- Fidiée` ja` mi` cajáar`
 fí` lí` se` Galilea.

⁵³ Jo mi~ cangí` jo, lajaléng` i dsea` do caquiíñ`
 cangolíñ` fí` quiá'r`.

8

Jaang` dseam̄ i catáng` i iuung` ta~ 'léé'

¹ Jo mi~ cangí e cangolíng` jaléng` i dsea` do, ca'ib` Jesúz fí e cangór` fí coo` yú^ mó` e sii` Olivos. ² Jo mi~ cajneá` e jmíi` coo`gui do, joba` caquim`-túr fí guá`- fé` e si` fí Jerusalén, jo mi~ caguiéiñ` fí jo, fíim` dsea` i cangoquiéeng` fí li` siñ`, joba` caguár lana jo mifíng` canaaiñ` e`bre i dsea` do júu` quiá` Fidiéé`.

³ Jo lajee` e guiing` Jesúz e e'r` i dsea` do, caguilíng` coo` tú` míng` dsea` Israel i líng` dsea` fariseo colíng` cóo`- tifa` quiá`- júu` quiá` ta~ quiá`- dsea` Israel, jo jéeiñ` jaang` dseam̄ i nínicatóøiñ` i iuung` ta~ 'léé' cóo`- jaang` dseañu` i o' quiá'r`. Jo mi~ caguilíñ` fí jo, dob casíñ` i dseam̄ do jee` i dsea` i teáang` do ie` jo, ⁴ jo lalab casír` Jesúz:

—Tifa`, i dseam̄ la nícatóøng`naa're lajee` e guiáang` iuuiñ` ta~ 'léé' cóo`- jaang` dseañu` i o' quiá'r`. ⁵ Jo fí ni` júu` quiá` ta~ e cajme` Moi` fé` e jaléng` i dseam̄ i jmóo` lajo` né` níquiúng` dsea` ír` cuub` cartí` níjúuiñ`. Jogui 'ná, ¿jial fó`?

⁶ Jo cajíng` i dsea` do lana e lí` laco` 'nó'r` jial niguié'r` e nícuó'r` Jesúz dsee` fí quini` dseata~. Jo dsu` Jesúz dsiff` mi~ canúur` e jo lico` catúum`bre, jo mifíng` canaaiñ` jmo'r` fí jee` 'lee` cóo`- níguóor`. ⁷ Jo co` ja` quiung` i dsea` do e jmíng`-bir Jesúz cuaiñ` quiá`- e jo, joba` casíng`tu` 'ñia` dsea` do jo cajíñ` casír` i dsea` do:

—Doñí` ii` 'ná` e lí` áa'na` e ja` ee` dsee` røøng`na` jíi`- coo`, joba` teáang`na` i dseam̄ na la'uii` cuu`.

8 Jo mi~ cangf e cajíñ' lajo, caléb'tu catúuiñ' fi' ni~ uó~, jo canaaïñ` jmo'tur jee~ 'lee` cóo'~ niguóor`.

9 Jo dsifí mi~ canúu~ i dsea` do lajíi~ e cajíng'~ Jesús, dsifí lanab canaaïñ` dsilíñ` tá~ jáiñ~, jo la'ui~ canaang` ngolíng` jaléng` i niyáu~ gui, jo cøøng`gui lajo cangolíng` jaléng` i le'eáang`gui, jo lajöb cajmér` car` cató~ uøøiñ` lajíiñ`. Jo coob` mi~ calilí~ Jesús e 'ñia'bre catúung`guir cóo'~ i dseamf do, **10** joba' casíng'tu 'ñia'r~, jo mifíng` cajming'r~ i dseamf do jo cajíñ'~:

—¿Jie~ fi' ningotáang'~ i dsea` i lami~ 'nífing` 'ná~ do? Jo ¿su jíi~ jaaiñ` ja` ee` cajmeáiñ' 'ná~?

11 Joba' cañíi` i dseamf do quiá~ Jesús jo cajíñ'~:

—U~, jíi~ jaaiñ` ja` ee` cajmeáiñ` jnea~, Fí'i.

Joba' cañíi`tu Jesús quiá~ i dseamf do jo cajíñ'~:

—O'gui jnea~ ee` njimeáan'~n 'ná~ cajo, jo lana guóng` fi' quíi~, jo jo` güibeáang'~gui uø~ dsee~ melé~.

Jesús láiñ` e jí` e jneá` jee~ dsea` jmigüí`

12 Jo mi~ cangf jo, cangób'tu Jesús fi' li~ siseáng'~ dsea~, jo lalab casí'r~ jaléng` dsea` do:

—Jnea~ líin'n e jí` e jneá` jee~ dsea` jmigüí`; joba' jaléng` dsea` i ngí` coliing` cóo'~ jnea~, niliseab` e jí` do quiá'r~ co' e joba' e cuø` e seeng` dsea` lata~, jogui cajo jo` tóø` jmíi~ fa' niliseeng`guir fi' li~ nuu~ só~.

13 Jo mi~ canúu~ dsea` Israel i líng` dsea` fariseo e júu~ jo, joba' lalab cañíir` quiá~ Jesús:

—'Ná~ licø` fó` jíi~ uui~ quiá~ jalé~ e guiú~ e jmoo` uøøba', joba' jalé~ e fó` do ja` e quíing` jíi~ coo`.

14 Joba' cañíi` Jesús quiáiñ'~ do jo cajíñ'~:

—Quiím' jalé¹ e júu[^] e fá¹ jnea[~], nañí¹ fa¹ 'ñiá¹baa
 fá¹a uii[~] quié¹e 'ñiá¹a, co¹ ñi¹baa guiú[~] jie[~] fí¹ li[~]
 cagá[~] a jogui¹ jie[~] fí¹ li[~] niníng¹túu[~] cajo; jo¹ dsu¹
 'ná¹gui¹ ja¹ ñí¹na¹ jíi¹ coo¹ e jo. ¹⁵ Co¹ 'ná¹ ñí¹na¹ í¹
 quiá¹- jaléng¹dsea¹ lí¹ laco¹gui¹ la í¹ óo¹na¹ yaam¹ba¹.
 Jo¹ dsu¹ jnea[~]gui¹ ja¹ jmoo¹o lajo¹ quiá¹ jíi¹ jaang¹
 dsea¹ la ñii¹ 'ñiá¹a. ¹⁶ Jo song jmoo¹o lajo¹ dsu¹ laco¹
 catíim¹ niquidsii¹ í¹, jo ja¹ 'ñiá¹a niquidsii¹ í¹ cajo,
 co¹Tiquí¹ii¹ i casíng¹ jnea[~] fí¹ jmigüí¹la, íb¹ i jmicóo¹
 jnea[~] e quidsii¹ í¹ quiá¹- dsea¹ laco¹ catíing¹. ¹⁷ Jo
 fí¹ ni[~] júu[^] quiu¹ta¹ quií¹ 'ná¹fé¹ e mi[~] seeng¹gáng¹
 dsea¹ i tíi¹ ni[~] røø¹ quiá¹ lajíi¹ e calí¹ do, joba¹ quiím¹
 e júu[^] do laco¹ si¹í¹. ¹⁸ Jo¹ jnea[~] líin¹ jaang¹ i tíi¹
 ni[~] quiá¹- jalé¹ e jmoo¹o do, jogui¹ Tiquí¹ii¹ dsea¹
 i casíng¹ jnea[~] fí¹ la líiñ¹ jaang¹gui¹ dsea¹ i tíi¹ ni[~]
 quiá¹- jalé¹ e jo cajo.

¹⁹ Joba¹ cajming¹ i dsea¹ do Jesús jo cajíñ¹:

—Jo¹ ¿jnang¹gui¹ Tiquí¹í¹ jóng?

Joba¹ cañí¹ Jesús quiá¹ i dsea¹ do jo¹ casí¹reiñ¹:

—'Ná¹ ja¹ cuiing¹na¹ jnea[~], o¹gui¹ cuiing¹na¹
 Tiquié¹ e cajo; co¹ faco¹ cuiing¹na¹ jnea[~], joba¹
 cuim¹ba¹ la quié¹ Tiquié¹ e cajo.

²⁰ Jo jalé¹ e júu[^] na cajíng¹ Jesús lajee[~] e iuuiñ¹
 e'r¹ dsea¹ fí¹ dsíi¹ sináu¹ guá¹ fé¹ e si¹ fí¹ Jerusalén
 ca¹ e fí¹ li[~] téé¹ guóo¹ e ta'r¹ cuu¹ quiá¹ guá¹. Jo¹ dsu¹
 jíi¹ jaang¹ dsea¹ ja¹ cateá¹ dsíi¹ fa¹ casaiñ¹ dsea¹ do
 lajee[~] jo, co¹ ja¹ mi[~] catfbi¹ í¹ e nijmé¹ dsea¹ lajo.

“Ja¹ qui¹ jmii¹ nigüilíng¹na¹ fí¹ li[~] niníng¹ jnea[~]”

²¹ Jo¹ mi[~] cang¹ jo, lalab casí¹tu¹ Jesús i dsea¹ fíing¹
 do:

—Jnea[~], coob¹ mi[~] nití¹ í¹ e ninín¹n, jo¹ 'ná¹
 ni[~]nam¹ba¹ jnea[~], jo¹ dsu¹ 'ná¹ nijúum¹ba¹ jee[~]

jalé" dsee" quíi"na!. Co' 'ná" ja` quíi" jmiíi" fa' e nigüilíng`na' fí li" niníng" jnea~.

²² Jo mi canúu" i dsea` Israel i teáang" do ie~ jo e júu^ jo, joba` lalab cajíñ" :

—Jangám" song i' dsíi' i dsea` na e njingáng" 'níia'r', joba' jíñ" e ja` cuóong` nidseá'naa' cójor" fí li" nidséiñ".

²³ Jo mi calilí" Jesús e fé" i dsea` do lajo, joba` casír" dsea` do:

—'Ná" jíi" fí lab jíi" li" seeng`na', jo dsu' jnea~ fí yáb" gáa'a; co' jíi" dsea` jmigüí lab líing' 'ná", jo dsu' jnea~ ja` líin'n jíi" dsea` jmigüí. ²⁴ Jo uing~ lajoba' fí i 'ná" e njúum"ba' jee~ jalé" dsee" quíi"na'; co' song ja` já" líing`na' e jneab~ dseáng" líin'n jíi" laco' fá'a e líin'n, joba' jee~ jalé" dsee" quíi"ba' njúung"na'.

²⁵ Joba` cañíi` i dsea` do jo cajming"r" Jesús lala:

—Jo, ¿i" dseáng" líing' 'ná' jóng?

Joba` cañíi` Jesús quiá" i dsea` do jo casí"reiñ":

—Lí" laco'gui nícafíi" i 'ná" lami" jéeng'gui, íb' jnea~. ²⁶ Jo jmiguab' jalé" e sea` e fí i 'ná" jogui e niquidssi" í" quíi"na' cajo. Jo dsu' i dsea` i casíng` jnea~ fí jmigüí la jmang" e jáb" jalé" júu^ quiá'r", jo lajíi" júu^ e fá" jnea~ jee~ jaléng" dsea` jmigüí røb' laco' jíi" júu^ e níu` jnea~ e fé" i dsea` i dseáng" casíng` jnea~ fí jmigüí la.

²⁷ Jo dsu' i dsea` do ja` cangáiñ" e Jesús fé'r` uii~ quiá" Tiquiá'r". ²⁸ Jo casí" Jesús i dsea` do lala:

—Jo mi nitáang~na' jnea~ fí yá" , jnea~ dsea` cagá" a fí níff" e líin'n jaang` dsea` jmigüí, joba` nililí"na' jóng e jneab~ dseáng" líin'n jíi" laco' fá'a e líin'n, jogui jíi" cójor" ja` e jmoo'o la níi" 'níá'a, co' lico' fá'a lajíi" e níca'e" Tiquí"ii' jneab~. ²⁹ Jo i dsea`

í casíing` jnea~ do, seem`bre cóo`~ jnea~ lana; jo ja` mí` catiúuiñ` jnea~ 'ñiá`a jíi`~ cateá`, co` dseáng`~ contøøm` jmoo`o lajíi`~ e iññ`~ e nijmee~e.

³⁰ Jo mi` tí` lí` cató` e fé` Jesús e júu^ na, joba` fíim` dsea` já`~ calíiñ` júu^ quiá`~ dsea` do ie~ jo.

Mi` ca'e' Jesús jial láng` dsea` i silaang` jee` dsee` quiá`~

³¹ Jo mi` cangí` jo, casí`~gui Jesús jaléng` i dsea` Israel i já`~ calíng` júu^ quiá'r` do, jo cajíñ`~ casí`~reiní`:

—Song 'ná`~ nijmití`na! lí`~ laco` jíi`~ e nica'ée` e 'ná`~ e nijmee`na!, joba` dseáng`~ dsea` quié`baa ni'uíng`na! jóng; ³² jogui lajob niliñí`na! dseáng`~ la'uiing` jalé`~ júu^ quié`e, jo lajoba` ni'uíng`na! dsea` i silaang` jee` jalé`~ dsee` quiá`~.

³³ Joba` cañí` i dsea` do quiá`~ Jesús jo cajíñ`~:

—Jnea` líi`naa` dsea` siju` líi` yáu`~ Abraham, jo jíi`~ coo` née`~ ja` mí` calí`naa` dsea` 'léeng`~ quiá`~ dsea` jiéng`; joba` ¿jial líi` e fó` 'ná` e ni'uíng`naa` lafa` dsea` silaang`?

³⁴ Joba` labab casí`~ Jesús i dsea` do:

—E laba` jmitaa` óo`na!, e jaléng` dsea` i beáng`~ dsee` yaang` líi`n` lafa` dsea` 'léeng`~, co` e dsee` quiá'r` dob quiá`~ ta` ír. ³⁵ Cofa` jaang` dsea` 'léeng`~ quiá`~ dsea` ja` catíiñ` jalé`~ e sea` quiá`~ fir~, jo dsu` jaang` joo` dsea` catíim`~bre lajalé`~ e jo. ³⁶ Jo lajob, song jnea` calaan` 'ná`~ jee` jalé`~ dsee` e nica'ee`na!, joba` dseáng`~ lajang`~ júu`ba` e nileáng` 'ná`~ jee` jalé`~ e dsee` quiá`~na! do. ³⁷ Jo niñib` jnea` guiá`~ e dsea` siju` líi` yáu`~ Abraham láng` 'ná`~; jo dsu` 'ná`~ iing`na` jngang`~na` jnea`~, co` ja` iing`na` iing`~na` júu^ quié`e. ³⁸ Jo jnea`~

fá'a lajíi'~ e nica'e' Tiquié'e jneab~, jo dsu' 'ná'~ jmoo'na' lajíi'~ e fé' tiquíi'ba'!

39 Joba' cañíi` i dsea` do quiá'~ Jesús jo cajíñ'~:

—'Lii~ yáu'~ Abrahambing' líng' dsea` mí' áang' qui~naa'!

Jo dsu' Jesús cañíir` quiá'~ i dsea` do jo casí~reiní~:

—Faco' já'~ e 'ná'~ líng'na' siju~ 'lii~ yáu'~ Abraham, joba' laco' cajmée` íb` catíng~ e njmee~na' jóng faco' lajo. **40** Jo dsu' 'ná'~ iim~bi' e njngang'na' jnea~, nañí fa' jmang'~ júu^ jáb'~ fá' jnea~ líi^ laco'gui nica'e' Fidiée~ jnea~. Jogui 'lii~ yáu'~ qui~na' Abraham dseáng'~ ja` cajmée`bre lajo.

41 Co' 'ná'~ dseáng'~ laco' jmoo' tiquíi'ba' jmoo'na'.

Joba' cañíi` i dsea` do quiá'~ Jesús, jo casí'r~ dsea` do:

—Ja` líi~ jnea~ dsea` i ja` ñí~ i~ tiquíi'~; co' jaam` Tiquí~naa' seeng', jo íb` Fidiée~.

42 Joba' cañíi` Jesús quiá'~ i dsea` do jo cajíñ'~:

—Faco' já'~ e Fidiée~ líng' Tiquíi'na', joba' neáam` 'ná'~ jnea~ faco' lajo, co' íb` dsea` i casíng` jnea~ e cagá~a fí' jmigüí'la, jogui lab sín~n lana. Co' jnea~ ja` cagá~a la ñii~ 'ñiá~a, dsuco' dsea` íbing' i casíng` jnea~ fí' la. **43** Joba' fá' jnea~ e ja` mí' ngáng'~ 'ná'~ júu^ quié~e lana, dsuco' ja` iing~na' núu^na' e jo. **44** Jo fii~ i 'lim'~ líng' tiquíi'~ 'ná'~; jogui co' dsea` quiá'~bre líng'na', joba' jmoo'na' lajíi'~ e iiñ~. Jo latí~ mí~ uiim~ e fii~ i 'líng'~ jmoo'or` ta~ jngang` dsea`, jogui dseáng'~ jíi~ coo` e jmoo'or` do ja` cóøng` cóo'~ júu^ quiá'~ Fidiée~, jogui dseáng'~ jmang'~ júu^ e o' já'~ba'quier'. Jo mí~ fé'r` júu^ e o' já'~, joba' dseáng'~ fé'r` laco' la líib' jóng, co' jaang` dsea` adseaam` líiñ~, jogui líiñ~ tiquíi'~ jalé~ e júu^ e o' já'~ do. **45** Jo jnea~gui jmang'~ júu^ já'~ba' fá'a, dsu'

ja` já`- líng`na' júu^ quié`e. **46** Jo jíi`~ jaang` 'ná` cuóøng` lí` fo`^na' e jnea~ líin`n jaang` dsea` røøng` dsee~, co` jaang` dsea` i quié`jmang`- júu^ jáb`- líng` jnea~, joba` ¿jiali` ja` já`- lím`bi` júu^ quié`e? **47** Jo jaléng` i dsea` i líng` dsea` quiá`- Fidiée` núu`bre jalé` júu^ quiá`- Fidiée`; jo dsu` 'ná`gui ja` líng`na` dsea` quiá`- Fidiée`; joba` ja` iing`na` núu`na` júu^ quiá`- dsea` do.

*Niseem` Dsea` Jmáang` lajíi`~ ná`gui e niliseeng`
líi` yáa`~ Abraham*

48 Jo mí` canúu`- dsea` Israel lajíi`~ e cajíng`- Jesús do, joba` casí`r`- dsea` do lala:

—Nijáb`- júu^ quí`naa` e fé`naa` uii` quíi`-, e 'ná` lin` jaang` dsea` samaritano jogui e iuung` i 'ling`- a`.

49 Joba` cañíi` Jesús quiá`- i dsea` do jo casí`reiní`:

—U~, jíi`~ jaang` i 'ling`- ja` i iuung` dsii`- la, co` lajíi`~ e jmoo`o e lico` jmi`goo` Tiquié`e Fidiéeb`; jo dsu` 'ná`gui ja` e jmi`goo`na` jnea~ jíi`~ capí`-. **50** Jo dsu` jnea~ ja` fá`a e iin`n e njmi`goo`na` jnea~, jo dsu` seem` jaang` i iing` e 'ná` njmi`goo`na` jnea~, jo dsea` íb` i quidsí` í`laco` catíng`-. **51** Joba` jmitaa` óo`na` e doñí` ii` i náa`- júu^ quié`e, joba` dsea` í` ja` tóo` jmi`- fa` e njúui`-

52 Joba` cañíi` dsea` Israel quiá`- dsea` do:

—Lanaguib dseáng`- nicalita` dsí`naa` e i 'lim` iuung` áa` 'ná`. Co` 'lii` yáa`~ Abraham cóo`gui jaléng` dsea` i café` cuaií` quiá`- Fidiée` malii`gui eáang` cajúm`bre, jogui dsu` 'ná` fó` e doñí` ii` dsea` i náa`- júu^ quií`-, joba` ja` tóo` jmi`- fa` e njúui`-. **53** Jogui 'ná`, ¿su í` a` e niing`gui` laco`gui i 'lii` yáa`~ Abraham do? Co` í`nicajúm`bre, jogui jaléng`-

dsea` i café" cuaiñ~ quiá!" Fidiéé` malii~gui eáang' cajúm"bre cajo. Jogui 'ná', ¿i~ i' o" e lin"?

54 Joba' cañíi` Jesús quiá!" i dsea` do jo casí"reiñ":

—Faco' jnea~ jmi'goo" 'ñiá"a, joba' ja` e quiing' jíi" coo` e jmoo`o do faco' lajo. Jo dsu' Tiquié'e Fidiéeb` dsea` i jmi'gó` jnea~, i dsea` i fó"na' i líng' Fidiéé` quií"na' cajo. **55** Jo dsu' 'ná" ja` cuíng'na' dsea` i, dsu' jnea~gui guíub" cuíin`nre, jogui faco' jnea~ fá"a e ja` cuíin`nre, joba' dsea` adseaam` líin'n jóng lí" laco'gui la líng' 'ná" faco' lajo. Jo dsu' jnea~gui guíub" cuíin`n dsea` do jogui jmiti~baa júu^ quiá'r". **56** Jo i 'lìi~ yúu" quií"na' Abraham do, eáam' cali'iáang` dsíir` mi~ caliñir' jalé" e nids-ingüing" jnea~, jo co' dseáng" cangá"bre e jo, joba' eáam' cali'iáang` dsíir'.

57 Jo mi~ canúu" i dsea` Israel do jalé" e casí" Jesús ír', joba' cañíir' quiá!" dsea` do:

—'Ná` ja` mi~ guóobí' cincuenta jíi`, jo fó" e cañíim'ba' 'lìi~ yúu" Abraham.

58 Joba' cañíitü Jesús quiá!" i dsea` do jo casí"reiñ":

—E laba' iin~n jmitaa^ óo'na' e niseem` jnea~ lajíi" mi~ ná"gui e niliseeng` 'lìi~ yúu" Abraham do.

59 Jo mi~ canúu" i dsea` do e júu^ jo, joba' dsifí lajob casítíiñ' cuy~ cío" e si'lí' niijngáiñ" Jesús; jo dsu' dsea` do ladsifib` ca'méeiñ`, jo cagüi'í'bre e fi' dsíi' sináa^ guá!" fé" do e si" ff' Jerusalén.

9

Mi~ cajmée` Jesús e calijné" jaang` dseañu" i tiung"

1 Jo mi~ canḡgui lajo, coq` néel~ cangíing' Jesús coliing~ cóo!~ i dsea` quiá'r~ do fí quiá!~ lí~ guiing~ jaang` dsea` i tiuung~ latí~ mi~ cangáang!~. **2** Joba` i dsea` quiá!~ Jesús do cajming!~ reiñ` lala jo cajíñ!~:

—Tifa!', ¿jiali!~ cangáang!~ i dsea` na e tiuuiñ~? Su calíñ` lana uíi!~ dsee~ quiá'r~ ofa' uíi!~ dsee~ quiá!~ sejmii`bre é?

3 Joba` cañíi` Jesús quiá!~ i dsea` quiá'r~ do jo cas!~reiñ!~:

—Ja` líf` lajo e uíi!~ dsee~ quiá'r~ calíñ` lana, o'gui uíi!~ dsee~ e óo` sejmii'. Co' calíñ` lana e lí!~ laco' cuø' lí~ e lajib` quíi!~ Fidiéé jmíi~ lí jmér~. **4** Jo lajee` e jneá', né~ jmó`baa! ta~ lí!~ laco'gui jíi!~ júu~ e siná!~naa' quiá!~ dsea` i casíing` jnea~ fí jmigüí` la; dsaco' coob` mi~ niná', joba` jíi!~ jaang` dsea` jo` quí!~ jmíi~ fa` nijmé`guir ta~. **5** Jo lajee` e táam'bíi fí jmigüí` la, joba` jneab` líin'n e jí` e cuø' e jné!~ dsea` jmigüí`.

6 Jo mi~ canḡ e café!~ Jesús e júu~ na, jo ca'ñíir` fí ni~ uó~, jo cóo!~ e jme'e'r` do cacáiñ` jee~ 'lee`, jo cajmée` capí!~ jíi~, jo cóo!~ e job casúur` jmini` i dsea` tiuung~ do. **7** Jo mi~ canḡ jo, lalab cas!~reiñ` do jo cajíñ!~:

—Gua~ jo güirúu!~ jminí!~ fí dsíi` guiée` silíng` e sií` Siloé —jo e Siloé do guóng` Jaang` i Casíing` Dsea`.

Joba` lajob cajmée` i dsea` tiuung~ do, cangó`bre e cangorúu'r` jminir`, jo nijné`bre mi~ tí` lí~ caquiñ` fí jo. **8** Jo jaléng` dsea` i neáang` jíing` laco` lí~ guiiñ` do cóo!~gui jaléng` dsea` jiéng` i níi` quiá'r` lamí~ jéeng`gui e guiiñ` mir` cuu~, joba` jaléng` i dsea` í jming!~ rúiñ` jo fé'r`:

—¿Su o' i dseañu" nabi i lami~ gua` ta~ mi' cuu~ do?

⁹ Jo i liing~ i dsea` do jíñ!~:

—Dsea` fbi na.

Jogui i liing~gui fé!~:

—U~, o' f' na, lí!^ lajojia jnéem~bre.

Jo mi~ calilí!~ i dsea` tiuung~ do e síng` dsea` uii~ quiá'r~, joba' cañíir` jo cajíñ!~:

—Jnea~bí dsea` f'.

¹⁰ Joba' cajmíng!~ i dsea` do i dsea` lami~ tiuung~ do jo casí!~reiñ!~:

—Jo ¿jial cajmee!~ e calijné!tu!~?

¹¹ Joba' cañíi` i dsea` lami~ tiuung~ do quiá!~ i dsea` do jo casí!~reiñ!~:

—I dseañu" i sii` Jesús dob cajmi'leáaiñ~ jnea~ e lico' cajmée` capí!~ jíi` cóo!~ jme'e'r', jo cóo!~ e job casúur~ jminii~, jogui caquiu'r` ta~ jnea~ e ninii~i nirúu!~u jminii~ e fí guiéé silíng~ e sii` Siloé do, joba' lajob cajmé~e. Jo dsifí~ mi~ calí~ rúu!~u jminii~, ladsifí~ lanab calijné!~e.

¹² Jo mi~ cangí~ jo, cajmíng!~tu i dsea` do i dsea` lami~ tiuung~ do jo cajíñ!~:

—Jo ¿jnang~gui i dseañu" f' lana?

Joba' cañíi` i dsea` lami~ tiuung~ do jo casí!~reiñ!~:

—Ja` ñii~ jnaaiñ`.

Mi~ cajíng!~ i dsea` tiuung~ do i~ i cajmi'leáang~ ír`

¹³⁻¹⁴ Jo 'ñia' ie~ jmíi~ e cajmée` Jesús e jíi` do cóo!~ e calijné!~ i dsea` i lami~ tiuung~ do, ie~ jo dseáng!~ cangotíing` jmíi~ e quí!~ tíng` dsea` Israel e jmi'iñ!. Joba' jaléng~ dsea` i cuií~ quiá!~ i dsea` tiuung~ do cató~bre i dsea` f' jo cangojeáang`neiñ` fí quini~ dsea` Israel i líng` dsea` fariseo. ¹⁵ Joba'

mi~ caguiéiñ'~ do fi~ jo, i~ dsea` Israel i~ líing` dsea` fariseo do cajmíng'~reiñ' jial calí~ e calijnéiñ'. Jo dsea` do cañíir` quiá'~ i~ dsea` Israel do jo casí~reiñ':

—Mó~, jíib` casúu~ dsea` do jminii~, jo mi~ cangf~ jo, cangorúu~u, jo lajoba` calijné'e.

¹⁶ Jo mi~ canúu~ i~ dsea` Israel i~ líing` dsea` fariseo e júu~ jo, joba` i~ líiñ~ do cajíñ':

—I~ dsea` i~ cajmée` e jo ja` lí~ dsí~naa` líiñ` dsea` quiá'~ Fidiée~, co` ja` jmi`gór` e jmií~ e jmi`íng` jneaa~aa`, dsea` líiñ` dsea` Israel.

Dsu` caguiaang~gui i~ dsea` Israel i~ líing` dsea` fariseo do fé`r` jo jíñ':

—Jo ¿jial quií~ i~ dseañu~ do jmií~ nijmér` jalé~ e jo song jaang` dsea` dsee~ dsea` quib` líiñ?

Jo e jo ca`uíng` e lajee` la'ó~ í`bre canaaiñ` e jo` siiñ` røø. ¹⁷ Jo mi~ cangf~ jo, cajmíng'~tur i~ dsea` i~ lami~ tiuung` do jo casí~reiñ':

—Jo laco` fó~ na e ca`láam`ba!. Jo ¿e~ fó~ uii~ quiá'~ i~ dsea` i~ cajmi`leáang` 'nu` do?

Joba` cañí` dsea` do quiá'~ i~ dsea` Israel i~ líing` dsea` fariseo do jo casí~reiñ':

—Jnea~ lí~n e dsea` í~ líiñ` jaang` dsea` i~ fé` cuaiñ~ quiá'~ Fidiée`.

¹⁸ Jo dsu` jaléng` i~ dsea` Israel i~ líing` dsea` fariseo do ja` iiñ~ fa` já`~ calíñ` e lami~ tiuung` i~ dsea` i~ nijné` lana joba` cató`r` sejmii` i~ dsea` do. ¹⁹ Jo mi~ caguilíñ` do, joba` cajmíng'~reiñ` do jo cajíñ':

—¿Su jýo`ba` líing` i~ dseañu~ la? Jo jmée`na` jnea~ júu~ røø, ¿su dseáang`~tiuuiñ` calisém`bre? jo song lajo, ¿jial calí~ e lana nijné`r`?

²⁰ Joba` lalab cañí` sejmii` i~ dsea` i~ lami~ tiuung` do jo cajíñ':

—Cuíim` jnea¹^ guia⁻ jóo`naa[!], jogui ne~baa[!] røø` e tiuum`bre caliséiñ[;] ²¹ jo dsu[!] ja[!] ne~naa[!] jial e calijné[']r[!], o`gui ne~naa[!] i[~] cajmée[!] e calijné[']r[!] cajo; jo nab cuóøng[']nijming^ú[!]na're 'ñia'r[!] co[!] nifém[']bre, jo 'ñia[!]bre cuóøng['] li[~] jmeá'r[!] 'ná[!] júu[!] dseáng['] laco[!] calí⁻.

²² Jo cajíng['] i sejmiir[!] do lajo, co[!] 'gó[']bre fing ee[!] cajmeáng['] dsea[!] Israel i líing[!] dsea[!] fariseo ír[!]. Co[!] i dsea[!] í, røøb[!] nicasúiñ⁻ e song seeng[!] dsea[!] i jmicuíng[!] Jesú^s e líiñ[!] do Dsea[!] Jmáang⁻ i sijeeng[!] dsea[!] Israel i nicá[!] nifí quiá'r[!], joba[!] jaléng['] i dsea[!] i jmóo[!] lajo, jo[!] sea[!] fí quiá'r[!] fa[!] e niquíng[']guir jee[!] dsea[!] Israel o`gui cuóøng['] fa[!] e nidsilíng[']guir fí guá['] quiá['] dsea[!] do cajo. ²³ Jo uiing[!] lajoba[!] cajíng['] sejmii[!] i dsea[!] i ca'láang⁻ do e yaang[!] i dsea[!] Israel i líing[!] dsea[!] fariseo do 'né[!] nijming^ú[!]r[!] i jóoiñ[!] do co[!] nifém[']biñ[!] do.

²⁴ Jo i dsea[!] Israel do calé[!] catú[!] cató'r[!] i dsea[!] i lamí[!] tiuung⁻ do jo lalab casí[']reiñ[!]:

—Fée[!] júu[!] já['] fí quini[!] Fidiée[!], co[!] níneb[!] jnea[!] røø[!] e i Jesú^s do líiñ[!] jaang[!] dsea[!] dsee[!] dsea[!] quib[!].

²⁵ Joba[!] lalab cañí[!] i dsea[!] lamí[!] tiuung⁻ do quiá['] dsea[!] do jo cajíñ[']:

—Ja[!] ñí[!] jnea[!] su líiñ[!] dsea[!] røøng[!] dsee[!] osi o[!] lajo é, lajíi[!] e ñíi[!] quiá'r[!] e jnea[!] lamí[!] tiuum[!]baa, jogui lana nícajméer[!] e nícalijné[']baa.

²⁶ Joba[!] i dsea[!] do cajmíng[!] tur i dsea[!] i ca'láang⁻ do jo cajíñ[']:

—¿E[!] jíi[!] e cajmée[!] i dsea[!] do quíi['] e calijné[']?

²⁷ Joba[!] cañíiñ[!] do quiá['] i dsea[!] do jo casí[']reiñ[!]:

—Nícafíi[!]baa 'ná[!] lajíi[!] e cajmée[!] quié[!]e do, jo dsu[!] 'ná[!] ja[!] já['] líing[!]na[!]. Joba[!] ¿jiali[!] iing[!]na[!]

e nifá'^túū calé" catú" e jo? Qfa' iim~ba' é e ni'uíng~na' dsea` quiá'r~ cajo.

²⁸ Jo mi` canúū i dsea` Israel i líng` dsea` fariseo do lado, joba' canaaiñ` sí'r i dsea` i ca'láang` do júu^ 'ní` jo sí'reiñ`:

—'Nú` líñ` jaang` dsea` quiá` i dsea` í, jo dsu` jnea`^gui dsea` quiá` 'líñ` yúu`^ Moi` líñ`naa!. ²⁹ Co` jnea`^ ne~baa' røø` e Fidiée` dsea` casíiñ` cóo`^ Moi` ; jo dsu` i Jesúus do jíi`^ ja` ne~naa` jie` fí` lí` jáar`.

³⁰ Joba' lalab cañíi`tu i dseañu` i ca'láang` do quiá` i dsea` do:

—Ee`bi júu^ jo, e ja` ní`na` jie` fí` lí` jáar`, dsu` jnea`gui, dsea` íbing` nícacuø` jnea` e calijné`e.

³¹ Jo ne~baa' røø` e ja` núu` Fidiée` júu^ quiá` jaléng` dsea` røøng` dsee` ; co` lajíi` dsea` i jmiféng` íbre jogui i jmoo` lajíi` e iiñ~, jíi`^ dsea` íbing` i núur` júu^ quiá`-. ³² Jo ja` jíe` lí` mi` canú` júu` e seeng` dsea` i quíi` jmíi` e nijmér` e nilijné` jaang` dsea` i tiuung` latí` mi` caliséng`. ³³ Cofa` i dsea` la ja` jáar` e casíi` Fidiée` quiá'r~, joba` jíi`^ coo` ja` e quíi` jmíi` lí` jmér` jóng faco` lajo.

³⁴ Jo mi` canúu` i dsea` Israel i líng` dsea` fariseo e júu^ quiá` i dsea` i ca'láang` do, joba` cajíñ` casí`reiñ` lala:

—'Nú` , dsea` cangáan` e eáang` silíi`^ dsee` 'nú` , jogui lana, ¿jiali`' 'nú` ni'iin`^ e ni'é`^ jnea`^ jial 'né` jmó`oo`?

Joba` i dsea` Israel i líng` dsea` fariseo do caguíiñ` i dsea` i lami` tiuung` do conguia` e fí` dsíi` sínúu` guá` quiá'r` do.

Lafa` tiuum` dsea` mi` røøiñ` dsee`

35 Jo mī canḡgui lajo, caliñí Jesús e caguíim` dsea` Israel i líng` dsea` fariseo do fí̄ sináu^ guá` quiá'r` ī dsea` ī lamī tiuung` do, jō dseáng` jō íng`neiñ` do. Jō mī cajíng`tu rúng` Jesús cōo` ī dsea` ī lamī tiuung` do, joba' cajming`r` ī dsea` do jō casf`-reiñ`:

—¿Su já`- líng` 'ná` júu^ quiá`- ī dsea` ī jáa` fí̄ ñiff`- e líiñ` jaang` dsea` jmigüí`?

36 Joba' cañíi` ī dsea` do quiá`- Jesús jō cajíñ`-:
—Jmée` jnea` júu^ ī ī dsea` í̄, jō lajoba' já`- nilín`n júu^ quiá'r`.

37 Joba' cañíi` Jesús quiáiñ`- do jō casf`-reiñ`:
—Nicañíim`bi` dsea` í̄, jneab` í̄ cōo`- ī sin` siin`- lana.

38 Joba' ī dseañá` ī ca'láang` do casí'r` uó`- jnír` fí̄ quini` Jesús jō casf`r` dsea` do:

—Jáb`- líiñ`n júu^ quií`-, Fí`í`.

39 Jō mī canḡ jō, cajíng`tu Jesús casf`-reiñ` jō cajíñ`-:
—Jnea` cagá` a fí̄ jmigüí` la e lí`^ laco` niquidsii`- ī` quiá`- jalé` dsee` quiá`- dsea` jmigüí` jō lajoba` jaléng` dsea` ī lafa` tiuung` uíi`- dsee` quiá'r`- ni`uíiñ`- dsea` ī lafa` ī jné`tu calé` catú`-, jogui` ī dsea` ī` dsí` e jné'r`, joba` ni`uíiñ`- dsea` ī lafa` tiuung`-

40 Jō mī tí̄ lí` canúu` e jō coo` tú` míng`- dsea` Israel ī líng` dsea` fariseo ī niteáang` cōo`- Jesús ie`- jō, joba' cajming`r` dsea` do jō cajíñ`-:
—Jō, ¿su jnea` lí`naa` lafa` dsea` tiuum` jóng?

41 Joba' cañíi` Jesús quiáiñ`- do calé` catú`- jō casf`-reiñ`-:
—Faco` 'ná` líng`na` lafa` dsea` tiuung`-, joba` ja` e dsee` oo`na` quiá`- lajíi`- dsee` quií`na` jóng.

Jogui dsaco' 'ná' i' óo'na' e lafa' jné'ba', joba' seab'
dsee' quí'na'.

10

Jaang' dsea`ijmoo`í'guiá'-jo'se'"quiá'-

¹ Jo mi~ cangf jo, casf' gui Jesús jaléng' i dsea` i caseáng' do jo cajín':

—E laba' iin~n jmitaa^ óo'na', e doñi' ii` dsea` i iing~ nicuá' iá` fí` li~ sijníng` jo'se" quié" e jo ja` 'nó'r' e ningfíñ` fí` o'iá` quiá' e iá` do, joba' i dsea` fí` líñ` jaang` ii` i 'lée'. ² Jo dsu' i dsea`gui i fí` o'iá` quiá' e iá` do, joba' dsea` fí` líñ` jaang` i jmoo` í` røø` jo'se" quiá'-. ³ Jogui i dsea` i jmoo` í` jní` e li~ teáang` i jo'se" do, ná'a'bre o'iá` e laco' ningíng` i dsea` i jmoo` í` guiá` i jo'se" do. Jo i dsea` i jmoo` í` guiá` i jo'se" do nitó'r' lajaang` lajaang` i jo'se" do quiá'r` lfí` laco' la siin` do, jo jaléng` i jo'se" do nicuú'bre' luu` i fii`re' do. Jo i fii`re' do uøøm'bre i jo'se" do e laco' dsijéeng'neiñ` fí` jee` mó". ⁴ Jo mi~ cató` e uøøiñ` do lajaléng`ne', joba' 'ñiab` i dsea` doquier' nifí` quiá' i jó` quiá'r` do, jo lajob nidsilíng` i jo'se" do laco' ngoo` fii`re', co' guiáb` nicuim'bre' luu` dsea` do. ⁵ Jo dsu' jaléng` i jo'se" do ja` dsiqui`re' dsea` i ja` cuíng`ne', co' lí`li` cuí`bre' mi`níng`ne' i dsea`la'í, co' ja` cuí`re'luu` i dsea`la'í.

⁶ Jo Jesús casf'r` i dsea` do cóo`~ júu`^ lana, jo dsu` i dsea` do ja`cangáiñ` e~ guóng` e júu` e casf' Jesús i dsea` do ie` jo.

Jesús líñ`jaang`dsea`ijmoo`í'guiá'-jo'se'"quiá'-

⁷ Jo lalab casf'gui Jesús i dsea` do jo cajín':

—E laba' jmitaa^ óo'na': Jnea~ líin'n e jn̄í^ quiá'^- e ia` e li~ dsitáang^ i jo'se" do. ⁸ Jo jaléng^ i dsea` i jmiigóo` i nicajalíing^ lajíi^ ná^ gui e nigáá' jnea~ do, jaléng^ i dsea` í líiñ' ii` i 'léé', jo dsu' jaléng^ i dsea` i líing^ lafa' jo'se" quié^-e ja` calijíi'r~ júu^ quiá'^- dsea` do. ⁹ Jo jnea~ fá'túu e líin'n e jn̄í^ do, joba' jaléng^ dsea` i íng^ jnea~ jogui ningíiñ^ fí e jn̄í^ quié^-e do, joba' dsea` íbing^ i nilí^ nileáng` jee~ jalé^ dsee^- quiá'^-. Co' jaléng^ i dsea` do líiñ' lafa' jo'se" quié^-e i cuóøng` lí^ dsitáang^ jogui uøøng` jogui dsé'bre' e gó're'.

¹⁰ 'Dsü' lajíi^ ta~ quiá'^- jaléng^ i ii^ do lico' jmóor` ta~ uøøng` jaléng^ jo'se" quié^-e jogui jmóor` ta~ íng^ neiñ' jogui jngang^ neiñ' cajo; jo dsu' jnea~ gui cagüén^ n fí jmigüí^ la e lí^ lacó^ niliseeng` dsea` cøøng` cóo^ Fidiée^ lata^ dseáng^ lí^ lacó^ si'lí^. ¹¹ Jo jnea~ líin'n jaang` dsea` i jmoo` í^ guiá^ jo'se" quiá'^-, jo cartí^ jáam^ 'ñiá'a e lacó^ ja` ní'íng^ jíi^ jaang` i jo'se" quié^-e do. ¹² Jo dsu' i dsea'gui i ja` jíi^ e ta~ jo, jo lico^ lí^ dsíir' jíi^ e 'léem^'bre, joba' fíng caguié^- jaang` ie'dsinúu^ lajee^ e nír` i jo'se" do jo cuí^bre jóng, jo dob tiúuñ^ i jo'se" do. Jo lajob jmóor`, co' ja` líiñ' dseáng^ i dsea` i ní^ guiá^ jo'se" jogui co' o' jo'se" quiá^' gui'r cajo. Joba' cuø'bre fí^ i ie'dsinúu^ do e njimeáng^'ne' jogui nicúng^'ne' i jo'se" do jogui e nisojóng^ i caguiang^'gui do fí^ la fí^ na. ¹³ Jo tiúum^ i dsea` do i jo'se" do, co' lico^ lí^ dsíir' cuub^, jo ja` ee` fí^' óor` quiá'^ i jói^ i jéeiñ^ do.

¹⁴⁻¹⁵ 'Jo fíi^'túu 'ná^ e jnea~ líin'n jaang` dsea` i jmoo` í^ guiá^ jo'se" quiá'^-. Jo lí^ lacó^ Tiquié^'e guiá^'b^ cuíñ^ jnea~, joba' lajob jnea~ cajo guiá^'b^ cuíñ^'re; jogui lajobi cajo guiá^'b^ cuíng^ jnea~

jaléng" i líing' lafa' jo'se" quié" e, joba' lajob cajo
 jaléng" í guíab" cuíng're' jnea~. Jogui jnea~, cartí
 jáam" 'ñiá" a e nijúun" n uíi" jaléng" í e laco' ja'
 ni'líng" ne". **16** Jo dsu' seem'bí dsea` i nabi nilíng"
 lafa' jo'se" quié" e i ngí' fí' caluu'bí lana. Jo co' ja'
 mí líiñ' dsea` quié" e, joba' 'né" nitóø'baar cajo.
 Jo jaléng" i dsea` i nilíng' lafa' jo'se" quié" e do
 nilináu"bre júu^ quié" e, joba' coob` 'lé" ni'uíñ"
 lajee` lajiiñ', jo jíi" jneab~ dsea` nijmee~e í" ír'.

17 'Jo Tiquí'ii' eáam' 'neáaiñ` jnea~ co' nijáang"
 'ñiá" a e nijúun" n e laco' nijí'túu calé" catú". **18** Jo
 jíi" jaang` dsea` sea` fí' quiá'r" e njngáiñ" jnea~, co'
 'ñiá" baa dsea` cuóø"ø fí' 'ñiá" a e nilíin" lajo, co'
 seab` fí' quié" e e nijáang" 'ñiá" a e nijúun" n jogui
 e nijmee~e e nijí'túu cajo, co' lajob ta~ caquia"
 Tiquié"e.

19 Jo mí" tí' li~ canúu" dsea` Israel lajíi" júu^ quiá"^-
 Jesús, caléb" catú" canaaiñ` e jo' siiñ` røø' uíi" e
 júu^ e canúur" do. **20** Joba' fíim'bre lajee` la'ó" ír'
 canaaiñ` siiñ` jo sí" rúiñ" lala:

—¿Jiali' já" nuu`na' júu^ quiá"^- i Jesús na? Co' i
 'lim" iuung" dsiiñ" na. Jaang` dsea` ngaam` líiñ"
 na!

21 Jo dsu' i líing~gui i dsea` do fé'r` jo jíñ":
 —Jíi" jaang` dsea` lí'r` fé'r` dseáng" laco' fé" i
 dseañu" na faco' já" e iuung" i 'ling" dsíir'. Co' jíi"
 jaang` dsea` i iuung" i 'ling" dsíi' lí'r jmér" e nilijné"
 jaang` dsea` tiuung" laco'gui cajmée` i dseañu" na.

Ja'jíi" dsea` Israel júu^ quiá"^- Jesús

22 Jo coo' néé" mí" cang'gui lajo, coo' e jii` güíi"
 lajee` e jmoo` dsea` Israel jmíi" e jmiguiéng" dsíir'
 e caligüeang"tu calé" catú" e guá"^- fé" quiá'r" e si"

fi' Jerusalén, co' lami~ jéeng'gui gab` cajmée` dsea` fi' dsíi' jo; ²³ jo ie~ jo, dob táang` Jesús fi' coo` ni'náu' quiá'~ e guá'~ fé' do, jo tá'~ coo` íng'~ ngir' e fi' coo` ni'náu' quiá'~ e guá'~ do, fi' li~ sií' ni'náu' quiá'~ 'líi~ yáu'~ Salomón. ²⁴ Jo lajee` ngí' Jesús dob mi~ caríi` dsea` Israel fi' li~ siñ', jo cajming'~ r~ dsea` do lala:

—Jo Ɂli~ catí' nijmée'^ júu^ røø` e su 'nø` dsea` i casíng` Fidiée` fi' la e lin` Dsea` Jmáang` i sijeeng` jnea'^ do i nicá` nifí' quí~ ii'? Jo lana jmee`du júu^, Ɂsu 'nø` í?

²⁵ Joba' cañíi` Jesús quiá'~ i dsea` Israel do jo casí`reiñ!:

—Nicaffí`bíi 'ná' e íb` jnea~, jo dsu' 'ná' ja` já'~ calíng`na' júu^ quié`e. Co' jaléb` e nicañíi` 'ná' e nicajmé`e, jmoo'o la'eáang` cóo`~ ta~ huí` quiá'~ Tiquié`e, jo lajalé` e jo cuø` li~ e íb` dseáng` líin`n; ²⁶ jo dsu' 'ná' ja` já'~ líing`na' e íb` jnea~, co' ja` líing`na' lafa' jo'se` quié`e. ²⁷ Co' i dsea` i líing` lafa' jo'se` quié`e do nicuúi`bre lúu`u, jogui jnea~ nicuúim`baare` cajo, joba' dsea` i jneab` dsiquí`re`. ²⁸ Co' jnea~ cuøø`baa jaléng` i dsea` i e seeiñ`cøøng` cóo`~ Fidiée` lata~, jo ja` tóo` jmií` fa' ni'náiñ` quiá'~ Fidiée` o'gui fa' quí`~ jmií` e ii` nijéng`~ tu` jaléng` i dsea` i fi` jaguóo`o. ²⁹ Jo lajíi`~ e nicangíi`n` e nicacuø` Tiquié`e jnea~, e jo líi` e niing`gui eáang` lajee` lajalé`, jo jíi`~ jaang` dsea` quí`r` jmií` fa' e niguí`~ guir e jo. ³⁰ Jo jnea~ cóo`~ gui Tiquié`e jaam` dsea` líi`naa`.

³¹ Jo mi~ canúu` dsea` Israel lajíi`~ e cajíng`~ Jesús, joba' casitíir` cüu` calé` catú`~ e lami~ iin`~ niquiúiñ`~ dsea` do cartí' nijngáng`~ neiñ!. ³² Jo lalab cajíng`~ Jesús quiá'~ i dsea` Israel do jo casí`reiñ!:

—Jmiguiab' jalé¹ e quíi¹ i jmii¹ e nícajmé¹ e jee[~] 'ná¹ la'eáang' cój¹ güea¹ quiá¹ Tiquié¹e. Jo¹ lajee[~] lajalé¹ e jo, ¿jnang¹ e catíng¹ e njingáng¹na¹ jnea[~] cój¹ layaang¹ cuy¹?

³³ Joba¹ lalab cañíi¹ dsea¹ Israel quiá¹ Jesús jo cajíñ¹:

—Ja¹ i¹ dsí¹ jnea¹ e njingáng¹naa¹ 'ná¹ uíi¹ jalé¹ e guiá¹ e nícajmee¹ do, co¹ njimé¹naa¹ lajo¹ uíi¹ e gab¹ líi¹ e júu¹ e fó¹ na fí¹ quini¹ Fidiée¹. Co¹ 'ná¹ jíi¹ dsea¹ jmigüib¹ lin¹, jogui iin¹ jmée¹ e røøb¹ cój¹ Fidiée¹.

³⁴ Joba¹ lalab cañíi¹ Jesús quiá¹ i¹ dsea¹ do jo casíñ¹ reiñ¹:

—Jo¹ lalab fé¹ Fidiée¹ fí¹ ni¹ júu¹ quiá¹ ta¹ quiá¹r¹: “Jnea¹ fá¹a e 'ná¹ líing¹na¹ laco¹ diée¹.³⁵ Jo¹ nine¹baa¹ røø¹ lajíi¹ e fé¹ e fí¹ ni¹ jíi¹ quiá¹ Fidiée¹ do e ja¹ cuóøng¹ fé¹naa¹ e o¹ já¹; jo¹ e fí¹ ni¹ e júu¹ do quiá¹ Fidiée¹ fé¹ e jaléng¹ dsea¹ cój¹ i¹ casíng¹ Fidiée¹ júu¹ quiá¹r¹ líiñ¹ laco¹ diée¹.³⁶ Jo¹ co¹ Fidiéeb¹ dsea¹ caguíñ¹ jnea¹ jogui¹ casíñ¹ jnea¹ fí¹ jmigüi¹ la, joba¹, ¿jial cuóøng¹ fo¹ 'ná¹ e jnea¹ fá¹a júu¹ e ga¹ fí¹ quini¹ Fidiée¹ mi¹ fá¹a e Joo¹ dsea¹ íb¹ líin¹n?³⁷ Jo¹ ja¹ já¹ güiliing¹na¹ jnea¹ song jnea¹ ja¹ jmoo¹o dseáng¹ laco¹ la jmoo¹ Tiquié¹e.³⁸ Jogui¹ dsu¹ song jmoo¹bíi¹ e quíi¹ i¹ jmii¹ do e nañí¹ fa¹ ja¹ já¹ líing¹na¹ jnea¹, joba¹ lí¹ já¹ güiliing¹na¹ cój¹ jalé¹ e quíi¹ jmii¹ do e laco¹ niliñí¹na¹ e jaam¹ dsea¹ líing¹ jnea¹ cój¹ Tiquié¹e, jogui¹ lajobi¹ ír¹ cój¹ jnea¹ cajo.

³⁹ Jo¹ mi¹ canúu¹ dsea¹ Israel lajíi¹ e cajíng¹ Jesús do, joba¹ caléb¹ catú¹ lamí¹ iiñ¹ e nisáiñ¹ dsea¹ do, jo¹ dsu¹ dsea¹ do dsifib¹ caleáang¹ 'ñia'r¹.

⁴⁰ Jo¹ mi¹ cangf¹ jo, caquím¹tu Jesús fí¹ lí¹ lí¹ 'ngóo¹ gua¹ Jordán, jo¹ fí¹ dob cajer¹ e fí¹ lí¹ caseáang¹ Juan

jmīī~ jalénḡ dsea` lamī~ jéenḡgui. ⁴¹ Jo lajeē táanḡ Jesú̄s fí̄ jo, ī fí̄im̄ dsea` cangolínḡ e iiñ̄~ ninúr̄ júū quiá̄~- dsea` do, jo lalab fé̄ ī dsea` f̄:

—E jáb̄~- e ī Juan do ja` cajmér̄ jíil̄~ cōo` e lī~ e quí̄l̄r̄~ jmīī~ lajeē cateáaiñ̄ fí̄ jmigǖr̄ la, jo dsū lajaléb̄~ e cajíñ̄~- uiī~ quiá̄~- ī dseañ̄la, dseánḡ~- jáb̄~-.

⁴² Joba' iē jo ī fí̄im̄ dsea` ī jáb̄~- calínḡ júū quiá̄~- Jesú̄s e ff̄ jo.

11

Mī~ cajúnḡ~ jaanḡ~ dseañ̄ū~ ī siī` Lázaro

¹ Jo mī~ cangf̄gui lajo, lajeē e táam`bi Jesú̄s fí̄ jo, jo iē jo niseenḡ jaanḡ dseañ̄ū~ ī siī` Lázaro cōo~gui gánḡ~gui dseamf̄ rúiñ̄~, jaanḡ ī siī` Yá^ jogui jaanḡ ī siī` Marta, jo lají̄ gaaiñ̄~ do seeñ̄ fí̄ cōo` fí̄ lī~ siī` Betania. Jo iē jo guiaanḡ~ ráanḡ Lázaro e dsée'r~.

² Jo ī dseamf̄ ī siī` Yá^ ī rúnḡ~ Lázaro, íb̄ ī ca'éē jmíī` jmeafíī` tiī~ Jesú̄s jogui cajmiquíúr̄~ cōo~ jñuguir̄~ tiī~ dsea` do lamī~ jéenḡgui. ³ Jo co' eáam̄ dsée'~gui Lázaro, joba' ī dseamf̄ rúiñ̄~ ī gánḡ~ do casíiñ̄ júū fí̄ lī~ táanḡ Jesú̄s, jo lalab júū quié̄ ī dsea` do quiá̄~- Jesú̄s:

—E lab júū quié̄~, e ī dsea` ī seenḡ røø` cōo~ do ī eáam̄' neáan̄~ do ī siī` Lázaro eáam̄ lñiñ̄` lana.

⁴ Jo dsifí̄ mī~ canúu~ Jesú̄s e jo, joba' lalab cañíir̄ quiá̄~- ī dsea` do:

—Jo e jmohuñ̄` e lñiñ̄~- do ja` nijénḡ ír̄ fí̄ nī~ 'mó~, cōo` e jo nilī'inḡ ta~ e lñiñ̄` lacō` niliñ̄` dsea` jial tí̄' 'gønḡ~ Fidiéē, jogui lacō` niliñ̄` dsea` cajo jial tí̄' 'gønḡ~ jnea~, dsea` lñiñ̄` Jóo` dsea` do.

⁵ Jo doñi' fa' eáam' 'neáang` Jesúś i dseamf̄ i sii` Marta do jogui i sii` Yá^ jogui i dseañu^ i sii` Lázaro do, ⁶ dsu' ja` cangór^- dsifí' fí' quiáiñ^- do mi^ caliñir^ e niráang` i Lázaro do dsée'r^, jo cajmi^iim^ bì 'ñia'r^ tú^- jmii^ guí e fí' li^ táaiñ` do. ⁷ Jo mi^ cangf̄ e tú^- jmii^ do, joba' lalab casf̄^- Jesúś i dsea` quiá'r^- do:
—Má^-túu^ fí' li^ se' Judea.

⁸ Joba' cañíi` i dsea` í quiá'r^- Jesúś, jo casf̄r^- dsea` do:

—Tifa", ja` mi^ ngóo'bì eáang` e jaléng` dsea` Israel i seeng` fí' jo lamí^ iññ^ njingáin^- 'nu^ cío^ layaang^ cuu^, jo 'nu^ caléb^ catú^ iin^ guó^ fí' jo.

⁹ Joba' cañíi` Jesúś quiá'r^- i dsea` quiá'r^- do jo casf̄^- reiñ!:

—E jáb^- e sea` guitu' oor^ lajee^ e jmíi^; cofa' jaang` dsea` ngir^ lajee^ e jmíi^ do, joba' ja` dseáang^ niquiúiñ^-, co^ jneáb^ li^ ngir^; ¹⁰ jo dsu' song jaang` dsea` ngir^ fí' cío^ li^ nuu^, joba' quiung^ guíáam^bre ngir^, co^ ja` sea` ji^ cío^ e cuø^ e jneá^ li^ ngir^.

¹¹ Jo mi^ cangf̄ e café'r^ e júu^ na, jo cajíng^- guir casf̄r^- i dsea` quiá'r^- do:

—I dsea` rú^uu^ i sii` Lázaro do nicaquiam^-bre, jo dsu^ lana ninii^ i e nijmijnée^túu^ dsí^bre.

¹² Joba' cañíi` i dsea` quiá'r^- Jesúś do, jo cajíñ^- casf̄r^- dsea` do:

—Fíi^naa!, jo laco^ fó^ na e nicaquiam^- i dseañu^ í, joba' e jo cuø^ li^ e nitíim^tur^.

¹³ Jo dsu' cajíng^- Jesúś lado co^ e ninicajúm^- i Lázaro do, jogui i dsea` quiá'r^- do í^ dsí^r^ e já^-ba^ e lí^ güiim^ Lázaro lí^ lacó^guí jíi^ e nicajíng^- dsea` do. ¹⁴ Joba' cajíng^- Jesúś casf̄r^- i dsea` quiá'r^- do dseáng^- lajang^- jo casf̄^-reiñ!:

—Lana niráang' Lázaro 'liim^bre. ¹⁵ Jo guiá^gui quíi^- 'ná^ e ja` mí^ ngóo'o fí^ do latí^ lana, co^ lajoba^ e já^gui nilíing^na' júu^ quié^e, joba^ eáam^ iáang^ dsii^-. Jo lanaguiiba^ dsé^ee^ fí^ quiá'r^-.

¹⁶ Jo i^ dsea^ quiá^ Jesús i^ sii^ Tomás i^ lineang^ dsea^ suung^ mí^ canúur^ lajíi^ e júu^ jo, joba^ casír^ i^ dsea^ rúiñ^ i^ caguiiaang^ gui^ do lala:

—Má^aa^ jneaa^aa^ cój^r^ cajo, jo song cajnga^ dsea^ quiá'r^, joba^ la quié^ jneaa^aab^ nijúu^naa^ cój^r^ cajo.

Jesús i^ cuo^ e jí^tu^ dsea^ mi^ ning^ e júuiñ^

¹⁷ Jo mí^ caguié^ Jesús colíing^ cój^r^ dsea^ quiá'r^ e fí^ Betania e fí^ lí^ cajúng^ i^ Lázaro do, jo ningóo^ quiú^ jmiib^ e níca'áng^ dsea^ do mí^ caguilíñ^ fí^ jo. ¹⁸ Jo e fí^ e sii^ Betania do ja` huíi^ née^ laco^gui Jerusalén, co^ tíb^jíu^ jíi^ la 'ní^ kilómetro, ¹⁹ joba^ fíim^ dsea^ Israel i^ neáang^ fí^ jo cangolíñ^ e cango'eer^ i^ Marta do cój^r^gui Yá^ e laco^ ja` liiñ^ do fí^i^ uii^ quiá^ e cajúng^ i^ rúiñ^ i^ sii^ Lázaro do. ²⁰ Jo mí^ caliñí^ Marta e ningóo^ Jesús fí^ do, joba^ cagüi^íir^ e cangojmijíñ^ dsea^ do; jogui^ i^ Yá^ rúiñ^ do, dob cajer^ fí^ sináu^ lajee^ jo. ²¹ Joba^ mí^ cajíng^ i^ Marta do Jesús, lalab casír^ dsea^ do jo cajíñ^:

—Fa^ jíu^gui mí^ cagüén^ jéeng^guijíu^ fí^ la, joba^ ja` cajúng^ i^ rún^ do jóng faco^ lajo. ²² Jo dsu^ tab^ dsii^ e quíb^ jmíi^ e nijmicój^ Fidiée^ jnea^ song nimíi^ire lajo, co^ doñí^ ee^ e míi^ 'ná^ dsea^ do, dseáang^ ngíim^ba^.

²³ Joba^ cañíi^ Jesús quiá^ i^ dseam^ do jo casír^reiñ^:

—Nijíb^tu^ i^ rún^ do.

²⁴ Joba^ cañíi^ i^ dseam^ do quiá^ Jesús jo cajíñ^:

—Jáb'~, niñi`baa e jo e nijíb'tu i rún'n do mi~ nití~ í~ e nijí'tu jaléng' líi~ mi~ tí~ lí~ jo.

²⁵ Jo mi~ cangf~ jo, lalab cañí`tu Jesús quiá'~ i dseamf~ do jo casf~ reiñ':

—Jneab~ dsea` i cuo' e jí~ dsea`, jogui e nijí`tur mi~ ningf~ e nijúuiñ~. Joba' jaléng` i dsea` i já`~ líng` júu~ quié~ e, jo nañí` fa' júung~ jíi~ ngúu` táaiñ~, dsu` ja`tó` jmiñ~ fa' ni'náiñ` e seein` cøøng` cóo`~ Fidiée`;

²⁶ jogui jaléng` dsea` i já`~ líng` júu~ quié~ e jogui e seem`bir mi~ tí~ lí~ jo, joba' ja`tó` jmiñ~ fa' ni'náiñ` e seein` cøøng` cóo`~ Fidiée` cajo. Joba' ¿su já`~ líñ` jalé` e júu~ e fíi~ i 'nú` la?

²⁷ Joba' cañí` i dseamf~ do quiá'~ Jesús jo casf'r~ dsea` do lala:

—Lajob líi~, Fíi`i, dseáng` jáb'~ líng` jnea~ e 'nab` líñ` i Jóó` Fidiée` camíng` i sijeeng` jnea`~ i nijáa` fí` jmigüí` la i nicá` nifí` qui~ii`!

Mi~ caqui`~ Jesús tih~ ée` quiá'~ Lázaro

²⁸ Jo mi~ cangf~ e síing` Marta cóo`~ Jesús, caquim`bre e cangotéer` i rúiñ` i sii` Yá~ do. Jo mi~ caguiéiñ` fí` quiá'r~, lalab casf'r~ i rúiñ` do li~ ja`núu` dsea` jo cajín`~:

—Dob guiing` i tifa`~ do, jo 'nab` tó'r` lana.

²⁹ Joba' dsifí` mi~ canúu` Yá~ e júu~ jo, ladsifí` lanab cagüi`fir` jo cangór` fí` lí~ tó`~ Jesús ír`. ³⁰ Jo Jesús ja` mi` calí`bir e fí` jee` fíi` do, co` dobi guiin` e fí` lí~ cajíng` rúiñ` cóo`~ i Marta do. ³¹ Jo mi~ tí~ lí~ calilí`~ i dsea` Israel i caguilíng` cango'ee` ír` e laco` ja` líiñ` do fíi`~, jo mi~ cangár` e cagüi`fir` i Yá~ do lajminá` e fí` dsíi` sináu` quiá'r~ do, joba` cangolíim`bre ti`leáaiñ` cajo laco` ngóo` i dseamf~

do, co' i' dsíir' e ngóiñ' do ngoquíi'bre e fi' li~ ca'áng~ i' lii~ rúiñ' do.

³² Jo mi~ tí~ li~ caguié~ i' Yá^ do fi' li~ sing' Jesús, ladsifi' lanab casí'r` uó~ jnir~ fi' quini` dsea` do jo casí'r` dsea` do lala jo cajíñ':

—Faco' mi~ 'na` cagüén' jéeng'guijia fi' la, joba' ja' cajúng~ i' lii~ rún'n do jóng faco' lajo.

³³ Jo mi~ tí~ li~ cangá~ Jesús e qui' i' Yá^ do cóo'guijaléng~ i' dsea` Israel i' caguiliing~ cóo'r~ do, joba' eáam' calicu' dsíir' i' dsea` do, jogui eáam'bí calijiung~ dsíir' cajo, ³⁴ joba' cajming' r~ jaléng~ i' dsea` do jo casí' reiñ':

—¿Jie~ fi' li~ ca'áng~ na' i' dsea` do?

Joba' cajíng~ jaléng~ i' dsea` do casí'r~ Jesús:

—Má~aa' jo madsijóø^naa' fi' jo.

³⁵ Jo canaang` Jesús qui'bre cajo. ³⁶ Jo mi~ calilií~ i' dsea` Israel do e qui' Jesús, joba' lalab cajíñ':

—Eáam' ni'neáang~ i' dseañu~ na i' lii~ na!

³⁷ Jo dsu' jee~ i' dsea` Israel do seem'bing' i' fé~ lala:

—I nabi i' dseañu~ i' cajmée` e calijné~ i' dsea` i' lami~ tiuung~ do, jo ja` i' ní~ jiali~ ja' cajmér` fa' e ja' cajúng~ i' dseañu~ i' nica'áng~ na.

Mi~ cají'tu Lázaro

³⁸ Jo fi' dsíir' tó` cuub~ ca'áiñ~ i' lii~ Lázaro do, jo o'ná^ e ée` do cajnír' cóo'~ coo` 'loo` e fe'. Jo eáam' lijuung~ dsíir' Jesús cangoquiéeiñ' e fi' li~ ca'áng~ i' lii~ do. ³⁹ Jo lalab cajíñ~ casí'r~ jaléng~ i' dsea` i' teáang~ do ie~ jo:

—Je'na' e 'loo` e sijni' e o'ná^ e ée` na.

Jo dsu' mi~ canúu~ i dseamf i sií' Marta do i rúng~
 i líi~ do e cajíng~ Jesús lado, joba' lalab casf'r~ dsea`
 do:

—Fíi'naa', quié jmíi~ ningóo' e ca'áng~ i rún'n na,
 jo lana nisi'léb~ ngúu' táaiñ~, faa~aa'.

40 Jo lalab cañíi' Jesús quiá!~ i dseamf do:

—Já~ mí' cafíi~ i 'nú` e song dseáng~ já~ líin~ júu~
 quié~e, joba' nimó'ba' jóng jial túi' laniing~ 'gøng~
 Fidiée~?

41 Jo mi~ cangf jo, cajéb~ i dsea` do e cuu~ e sijní'
 fí' o'nú~ ée~ quiá!~ i Lázaro do, jogui Jesús dsifi' lanab
 cajóor~ fí' yú~ jmigüi' jo cajín!~:

—Teaa~, lana cuóø~ø 'nú` gui'máang~, co' jáb~
 canáu~ já~ júu~ quié~e. **42** Jogui ñibí' guiu~ cajo e
 contøom~ já~ nuu~ 'nú` júu~ quié~e, jo dsu' fíi~ i 'nú`
 lana e lf~ laco' jaléng~ i dsea` i teáang~ la jmíi~ na
 nijá~ líiñ~ e 'nub~ dsea` casíin~ jnea~ fí' jmigüi' la.

43 Jo mi~ cangf e cajíng~ Jesús e júu~ na, jo café'r~
 téa` jo cajín!~:

—Júu' fí' li~ iuun!~ na, Lázaro!

44 Jo mi~ calí~ e café' Jesús lajo, joba' dsifi' lanab
 cagüi'íi' i dsea` i lami~ líing~ do, jo laco' sibé'bi 'mi'
 guotíir~, jogui nir~ sibé' coo' jmáang~ 'mi'. Jo mi~
 cangf jo, lalab cajíng~ Jesús casf'r~ i dsea` i teáang~
 do ie~ jo:

—Síi~na' e 'mi' e sibeáng~ i dsea` i cají'tu na, jo
 lajoba' cuóøng~ e ngír~.

*Mi~ casfng~ dsea` i quie' nifí' quiá!~ dsea` Israel e
 nisáiñ' Jesús*

(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

45 Jo mi~ cangf'gui lajo, i fíim' dsea` Israel i can-
 golíng~ cóo'~ Yá~ do já~ calíñ~ júu~ quiá!~ Jesús,

co' cangá⁻bre jalé[~] e quíi[~] dsea` do jmíi[~] ie[~] mi[~] cajmér[~] e cají[~]tú i Lázaro do. ⁴⁶ Jo dsu['] i liing[~]gui i dsea` Israel i cangá⁻ e cajmée[~] Jesús do cangocóor[~] júu[^] ff['] quini[~] jaléng[~] dsea` góor['] i liing[~] dsea` fariseo jalé[~] e cangár⁻ do. ⁴⁷ Jo mi[~] caliñi['] i dsea` fariseo do e jo, joba['] cashiñi⁻ cóo['] jaléng[~] fii[~] jmidsea` e laco['] niseáng[~] i dseata[~] i quié[~] nifi[~] quiá[~] dsea` Israel e laco['] nisíñi⁻ e[~] nijmér⁻ cóo['] Jesús. Jo lalab jmíng[~] rúiñi[~]:

—¿E[~] nijmó[^]oo['] cóo['] i dseañu[~] do? Co['] eáam['] jmigui['] jalé[~] e quíi[~] r['] jmíi[~] jmóor['] e dsigá['] dsíi['] dsea`. ⁴⁸ Jo song ja['] niijníng[~]naa['] quiá'r⁻, joba['] fíim['] dsea` nidsitaaiñi⁻ cóo['] dsea` do, jo dseáam[~] e dseata[~] i neáang['] fí['] Roma nija'iñi⁻ guá[~] qui['] ii['] osi lajaléng[~]naa['] dsea` líi[']naa['] dsea` Israel fíng song caliñir['] jalé[~] e jo.

⁴⁹ Jo jaang['] lajee[~] i fii[~] jmidsea` do nisiir['] Caifás, jo líiñi['] fii[~] quiá[~] jaléng[~] jmidsea` ie[~] jo, joba['] lalab cajíñi[~] casír['] jaléng[~] i dsea` rúiñi[~] cagviaang[']gui do jo café'r[']:

—¡Dseáng[~] jíi[~] coo['] ja['] ee['] ñí['] 'ná[']! ⁵⁰ Jo ja['] fí['] óo'na['] e guiá[']gui qui['] ii['] e niójung['] jaang['] dsea` góo'naa['] cuaiñi['] qui['] ii['] lajalé[~]naa['] e laco[']gui e ni'líng[']naa['] lajaléng[~]naa['] dsea` líi[']naa['] dsea` Israel.

⁵¹ Jo i Caifás do ja['] cajíñi[~] lajo uií[~] e la tiiñi['] 'ñia'r['], dsu['] fii[~] jmidseab['] líiñi['] ie[~] jo, joba['] Fidiéeb['] cacuø['] ír['] e cajíñi[~] lajo e Jesús niójuiñi['] cuaiñi['] quiá[~] jaléng[~] dsea` góor['] dsea` Israel; ⁵² jo o['] jíi[~] e niójung['] dsea` do uií[~] quiá[~] jaléng[~] dsea` góor['], co['] lajob cajo niójuiñi['] e laco['] nitø'r['] jaléng[~] dsea` quiá[~] Fidiée['] i siguiáng['] fí['] la'úng['] fí['] jmigüí['] e laco['] ni'uíñi['] do coob['] 'lé['] lajee[~] lajaléiñi[']. ⁵³ Joba['] latí[']

ie~ job canaang` jaléng" i dseata~ quiá'~ dsea` Israel do e 'nó'r` jial e njngáiñ` Jesú.

⁵⁴ Jo uiing~ lajoba' jo` 'ga' li~ jmijnéeng` gui'ñia` Jesú jee~ jaléng` dsea` góor` dsea` Israel, jo cagüi'ñ`bre e fí` lami` táaiñ` do e li` se` Judea, jo fí` dob cangór` fí` cōo` fí` e siì` Efraín e néé quiá'~ fí` guóo`~ uó` quiá`~, jo fí` job cajer` cōo`~ jaléng` dsea` quiá'r`.

⁵⁵ Jo mi` cangf`gui lajo, lajee` e nijaquiéeng` jmiì` e qui'~ tñing` dsea` Israel e jmóor` lacoo` jii` e siì` Pascua, joba` qui'~ tñiñ` e dsilíiñ` fí` Jerusalén ná`~ gui` e jmiì` jo e laco` jmoguiúng` yaaiñ` fí` quini` Fidiée` jo dsiguiar` guiá`~ lajii`~ e qui'~ tñiñ` jmóor` do.

⁵⁶ Jo mi` caguillíng` i dsea` Israel do fí` Jerusalén, jo seem`biñ` do ngir` ta` 'náng` Jesú ie~ jo, jogui jming`~ rúiñ` lajaang` lajaaiñ` lajee` e teáaiñ`~ fí` dsí` sináu`~ guá`~ fé` e si` fí` jo, jo siiñ`:

—Jo ¿e~ fó`~ 'ná`? ¿Su nijáa`gui i dsea` fí` la lajee` jmiì` osi ja` nijáar` é?

⁵⁷ Jo jaléng` dsea` Israel i líing` dsea` fariseo cōo`~gui` jaléng` fí` jmidsea` quiá'r` nícangñiñ` júu` quiá`~ jaléng` i dsea` i caguillíng` e jmiì` do e song jaang` lajee` ír` nija`r` júu` jie` fí` táang` Jesú, jo e güijmée`bre júu` ladsifi`, jo lajoba` e niteng`~ dsea` do.

12

*Mi` ca'ée` jaang` dseam` jmiì` jmeafñ` tñi`~ Jesú
(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)*

¹ Jo mi` cangf`gui lajo, jñáu`~ jmiìb`~ jmóo`gui e nití`~ e jmiì` Pascua quiá`~ dsea` Israel do, jo cangób`tu Jesú fí` Betania e cango'ee`túr Lázaro i

cajméer` e cají'tu ie~ lami~ jéeng'gui do. ² Jo mi~ ti'
li~ caguiér` fí' quiá' dsea` do, i dsea` seeng` fí' sináu~
do cajméer` coo` jmi~ e jmi'gór` Jesús, joba' cagó'r`
coliing~ ie~ canáu~ e jmi~ jo; jo dob guiing~ Lázaro e
gó'r` coliing~ cóo'~ i dsea` do cajo, jogui i rúiñ` i sii`
Marta do, íb` i jmóo` ta~ ngúng` jmiñi~ quiá'~ jaléng`
i dsea` i neáang` gó'r` do ie~ jo. ³ Jo lajee` guiing~
Jesús gó'r`, coo` caguiéb` Yá` i rúng` Lázaro fí' li~
guiing~ dsea` do, jo quier` coo` dsuu~ niguo'~ e a~
trescientos gramos jmi~` jmeafii` e líi` cóo'~ layaang~
nardo e 'mo'~ eáang', jo cóo'~ e job ca'eer` fí' tii`
Jesús lajee` e guiing~ dsea` do gó'r`; jo mi~ cangí~
jo, cajmiquié'r` cóo'~ jñáguir~. Jo latøøm` e fí' dsii`
sináu~ do cajó` jmeá` quiá'~ e jmi~` jmeafii` do ie~
jo. ⁴ Jo mi~ cango'yung`~ e jo, jaang` lajee` dsea`
guitúng` quiá'~ Jesús i sii` Judas Iscariote i nísíí`
i ni'níng` dsea` do, lalab cajíng` i ie~ jo:

⁵ —¿Jiali` ja` mi` cango'nii~ e jmi~` jmeafii` la cóo'~
'ní` ciento cutee` e laco` nilisea` cuu` e nilicóo'~
jaléng` dsea` tiñíing`?

⁶ Jo cajíng`~ Judas Iscariote e jo dsu' o' já`~
dseaáng`~ e fíi` líiñ` jaléng` dsea` tiñíing~, co' jaang`
íib` líiñ` do, co' ie~ jo íbre dsea` née` nir` taloo`
téé` cuu` e líi` quiá'~ Jesús coliing~gui cóo'~ i dsea`
guitúng` quiá'r` do; joba' i Judas Iscariote do
gui'bre e cuu` do mi~ iiñ` 'ñia'r`. ⁷ Joba' lalab cañí`
Jesús quiá'~ i dsea` í:

—Ja` e fíi` jíi`~ coo` i dseamí` na, co' lajíi`~ e
nicajméer` na e nicaguiar` guiá`~ quié` e mi~ nití`~
í`~ e quiá'~ ni'ám` baa. ⁸ Jo contøøm` cuóøng` lí`
jmicóo`~ 'ná` jaléng` dsea` tiñíing~, jo dsu' jnea`gui
ja` contøøng` táan`n cóo'~ 'ná` fí' jmi'güi` la.

Mi~ ca'í~ dsíú` e njingáiñ'~ i Lázaro do

⁹ Jo mi~ cangí~ guiji~ lajo, i fíim~ dsea` Israel caliñir` e dobi táang` Jesús e fí Betania do. Joba` cangolíñ~ cangojóø`bre fí jo, jo dsu' o' jíi` Jesú dseáng` i ngír` náiñ` do, co` lajob` náiñ` Lázaro cajo i cajmée` Jesús e cají`tu` calé` catú~. ¹⁰ Joba` i fí~ jmídsea` do casíiñ~ røø` e la quié` tí Lázarob njingáiñ~, ¹¹ co` fé` i dsea` Israel i quié` nifí` do e uíi` íb` fíng` i dsea` góor` do ninaang` naaiñ` cóo` i dsea` rúiñ` caguiang`gui do, jo cóo` Jesú ninaaiñ` dsitáaiñ~.

Mi~ ca'í~ Jesús fí jee` fí` Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

¹² Jo lajee` ná` gui jmíi` Pascua e tí` fí` Jerusalén do, fíim` dsea` cangolíñ~ fí` jo e cangotíñ` e jmíi` do; jo mi~ cajneá` co`gui jmíi~, job caliñí` dsea` e tí` niguiée` Jesús fí` Jerusalén e quiá` e jmíi` do. ¹³ Jo mi~ caliñí` i dsea` do e jo, joba` cangoquiáu'r` moo` quiee~, jo cangolíñ~ cango'líñ` Jesú catí` caluu` fí` e quiá` nijmiféiñ` dsea` do. Jo mi~ calíñ` dsea` do, lalab fé'r` teá` e iáang` dsíir`:

—¡Majmifém`baa` i dsea` na! ¡Jogui juguiá` jíu` quiá` i dsea` na i casíng` Fidiée` fí` jmigüí la cuaiñ` quiá'r`! ¡Jogui majmifém`baa'r` cajo i dsea` na i líng` dsea` güeang` i quié` nifí` quiá` jaléng` dsea` góona` dsea` Israel!

¹⁴ Jo lajee` iuung` Jesús fí`, lado cadséiñ` jaang` bú`~, jo íb` caguár` lí` lacó`gui la fé` fí` ni` jí` quiá` Fidiée` e cajme` dsea` malíi`gui eáang` lí` fé` lala:

¹⁵ Ja` fóøng`na` jaléng` ná` i seeng` fí` fí` Sión; jo jóø`na`, lab ni jáá` i dseata` dsea` féng` quií`na` e guíñ` fí` mocóo` jaang` bú` iuung`.

16 *Jo dsu' la'uii~ ja` calilí^bi i dsea` guitúung` quiá'r^- do e~ guóng^ jalé^ e do; lí^ mi~ cang^gui lajo, mi~ cang^ e cangáng^ tu Jesús fí~ ñifi~, jogui b calilí^ i dsea` do e jalé^ e cajmée` Jesús do ninitóob` fí~ ni~ jí~ quiá^- Fidiée` e cajme^ dsea` lajíi^ malii^gui eáang` li~ fé^ uii~ quiá^- Jesús.*

17 *Jo ie~ jo, jaléng^ i dsea` i cangá^- mi~ cató^- Jesús i Lázaro do e nigüi^hiñ^ do fí~ dsíi^ ée` quiá'r^- co^ cajib^tur, joba^ jaléng^ i dsea` ib^i caní^ e júu^ jo jee^ jaléng^ i dsea` cagviaang^gui do. **18** *Jo lajob i fíim^ dsea` cangoliíñ^ e cangojmijíñ^ Jesús, co^ caliñi^bre jalé^ e quií^ dsea` do jmií^ e cajmearer^ e fí^ do ie~ jo. **19** *Jo i dsea` Israel i líing^ dsea` fariseo do lalab sñiñ^ la'ó^ yaaiñ^:***

—Nab nimóo^- 'ná^, jíi^~ coo^ ja` e quií^~naa' jmií^ nijmó^oo^ lana, co^ jnéeng^ ne^baa^ e jia` ja` lajiim^ dsea` nisitáaiñ^ cóo^ i Jesús na lana.

Mi^ ca'nang^ dsea` griego Jesús

20 *Jo jee^ jaléng^ i dsea` i cangoliing^ fí^ Jerusalén e cangojmiféiñ^ Fidiée` lajee^ e jmií^ jo, jee^ i dsea` ib^i niquiéeng^ coo^ tú^ mñing^~ dsea` griego. **21** *Jo i dsea` griego do cangoquiéeiñ^ fí^ li^ sing^ jaang^ dsea` guitúung` quiá^- Jesús i sii^ Lii^, jo i^ seeiñ^ fí^ Betsaida e née^ li^ se^ Galilea, jogui i dsea` griego do camí^r^ jmi^ee^ i Lii^ do jo cast^reiñ^:**

—Dsíng^ ii^ jnea^ e nilicuúing^naa' Jesús.

22 *Joba^ dsifi^ mi^ canúu^ Lii^ e jo, cangó^bre cangosí^r^ Dí^ ilíing^ jaang^gui dsea` guitúung^ rúiñ^ cajo, joba^ laji^ huáam^bre cangoliíñ^ e cangojmíe^r^ júu^ Jesús lajíi^~ e jíng^~ i dsea` griego do. **23** *Joba^ lalab cañí^ Jesús quiáiñ^- do:**

—Lana tí' nití' í' quié'e e ninín'túu fí' ñiffí' fí' li~ cagá'a mí' cagüén'n fí' la e líin'n jaang' dsea' jmigüí'. ²⁴ Jogui jnea~ jmítaa^ óo'na' e fa' camí'^ micuì'iee` e ja` mí' cató' fí' ni~ uó' jo o'gui níi' cajo, joba' lamí' líib' líi' e camib'^ e mijú' do; jo dsu' song camí'gui e micuì'iee` do catób' fí' ni~ uó' jogui caníib~, joba' jmiguiab' ni'uíing' do mí' niró'. ²⁵ Cofa' i dsea` i eáang'gui guiiing` dsíi' jalé' e dsijéé' fí' jmigüí' la, joba' ni'íim' quiá' i dsea' fí' mí' tí' li~ jo; jo dsu' i dsea` i ja` guiiing` dsíi' jalé' e dsijéé' fí' jmigüí' la, joba' i dsea` fí' guíab' ni'uíing' quiá'r' mí' tí' li~ jo, co'cøøm' niliseeiñ`cóo' Fidiéé' lata~. ²⁶ Jogui song jaang' dsea` iin~ e niliin~ jaang' dsea` i jmoo` lajíi' e iin~, joba' 'né' ngír' colíim' cóo' jneab~; jogui lacaang' jié' fí' li~ seen~, joba' fí' job 'né' seein'cóo' jnea~ cajo. Jo song seeng' dsea` i jmoo` lajíi' e iin~, joba' Tiquié'e dsea` guiiing` ñiffí' nijmi'gó'bre i dsea` fí' cajo.

Mí~ cajíng'-tu Jesús e njngáng'- dsea' ír'

²⁷ 'Jo fá'guíí lana e dseáng' dsíng' nijáá' fí'í' quié'e; jo ie~ nijmee~e? ¿Su nifá'^a: "Teaa~, leaang~ jnea~ jee~ jalé' iihuíí' e nidsingíin~n do"? U~, o' lajo, co' jnea~ cagá'a fí' jmigüí' la e líi' laco' nidsingíin~n jalé' e jo. ²⁸ Joba' fíi~i 'ná~, Teaa~, jmee~ e laco' nijmi'gó' dsea' 'ná'.

Jo dsíffí' mí' cangíí e cajíng'- Jesús lajo, joba' guicaná'coo'luu~ fí' yá'jmigüí', jo guicajíng'-lala:

—Nicajmé~baa lajo, jo dsu' tí' li~ nijmee~baa calé'catú~.

²⁹ Jo jaléng' i dsea` i teáang~ núa' do ie~ jo cajíñ' e liíng~ ee` guicangoo' fí' yá'jmigüí'; dsu' i liíng~gui i dsea` do fé'r':

—Jaang` ángel i niguicafé` na.

³⁰ Jo mi` cangf` jo, jo cañíi` Jesús quiá`- i dsea` do jo cajíñ`-:

—Ja` catíng` jnea~ e guicajíng`- e luu~ do, co' 'náb` dsea` catíng`-na` e jo. ³¹ Jo lanab catf` í` e Fidiée` niquidsir` í` quiá`- jaléng` dsea` jmigüí` uii` quiá`- jalé` dsee` quiá`r` , jogui lanab cajo catf` í` e nilíng` bí` quiá`- fii` i 'ling` i quiá`r` ta~ fí` jmigüí` la. ³² Jo dsu` mi` ningf` e niteáng` dsea` jnea~ ff` dse` críúu` e laco` nijúun`n, jo lajoba` nitóø`ø jaléng` dsea` e laco` ni'uíñ` dsea` quié`e.

³³ Jo cajíng`- Jesús lana co' niñí`bre guiá`- jial nijnga`- dsea` quiá`r` . ³⁴ Jo mi` tí` li` canúu` jaléng` dsea` i teáang` do ie` jo e júu` quiá`- Jesús do, joba` lalab cañíi` quiá`- dsea` do:

—Nineb` jnea`^ røø` e tóo` fí` ni` ji` quiá`- Fidiée` e latab` niliseeng` Dsea` Jmáang` , joba` ¿jiali` fó` 'nú` e i dsea` i jáa` fí` ñíff` e líiñ` jaang` dsea` jmigüí` 'nénisáiñ` fí` yú`r` mi` nijnga`- dsea` quiá`r` ? Jogui ¿i` i dsea` i julf` na?

³⁵ Joba` lalab cañíi` Jesús quiá`- i dsea` do:

—Jnea`bi e ji` e jneá` jee` 'nú` lajee` lana, jo dsu` jo` huøø` e líing`guí` lajo jee` 'nú` fí` la. Joba` jmi`úum`ba` e seem`ba` guiá`- lajee` e seem`bí` jee` 'nú` fí` la e laco` ja` nilí` e lí` nuu` do 'nú` . Dsaco` jaléng` dsea` i seeng` e fí` li` nuu` , joba` jíi`- ja` ñir` jie` fí` li` seeiñ` . ³⁶ Joba` jáang`- yaang`na` e fí` li` jneá` ji` do lajee` e seem`bí` jee` 'nú` e laco` quí`- jmií` e niliseeng`na` contøøng` fí` li` jneá` ji` .

Jo mi` tí` li` cangf` e cajíng`- Jesús jalé` e júu` na, joba` cangó`-bre, jo ca'náam` 'ñia'r` jee` i dsea` do.

Jiali` ja` já`- líng` dsea` Israel júu` quiá`- Jesús

³⁷ Jo ie~ jo, ja` e líi` e Jesús cajmér` jalé` e li` laniing` e quí`r` jmíi` fí` quini` jaléng` dsea` góor` dsea` Israel, jo dsu` ja` já` líim`bi i dsea` do júu` quiá`- Jesús; ³⁸ jo lajoba` e caliti` e cajme` Saíi`, jaang` dsea` i café` cuaiñ` quiá`- Fidiée` malii`gui eáang` ie` lamí` cajíñ`- lala:

Fí`naa!, ¿i` i já`- nicalíng` júu` quiá`- e guia`naa`?

Jogui ¿i` i nicaliñí` jial tíi` 'gøn', Fí`naa` Fidiée`?

³⁹ Jo lajob jaléng` dsea` do jíi`- ja` lír` ningáiñ`, co` lalab cajme`gui Saíi` cajo fí` ni` jí` quiá`- Fidiée` lí` fé` lala:

Jnea` Fidiée` jo fá`a e júu` la:

⁴⁰ Nicajnf`baa jminir` jogui nicajnf`baa moguir` cajo

e laco` ja` cuóøng` niliñir` júu` quié`- e
o`gui cuóøng` e ningáiñ` jial líi` cajo;

jo lajoba` ja` niqui`- jíng` yaaiñ` fí` quinii`-,
jogui lajobi jnea` ja` njimi`leáan`-nre cajo.

⁴¹ Jo cajíng` Saíi` lana, co` nicangá`-bre jial tíi` laniing` 'gøng` Jesús, joba` fé`r` uii` quiá`- dsea` do.

⁴² Jo nañí fa` cajím`- i yúu`- Saíi` do e júu` jo, dsu` fíim` dsea` Israel já`- calfiñ`- júu` quiá`- Jesús ie~ jo, jogui fíim` dseata` dsea` Israel i laniing` já`- calfiñ`- júu` quiá`- dsea` do ie~ jo cajo. Jo dsu` ja` fé`r` lajo fí` quini` jaléng` dsea` jiéng`, co` 'góm`bre jaléng` dsea` Israel i líng` dsea` fariseo e ni'uøng`neiñ` fí` dsíi` sináu`- guá`- quiá`r`-, ⁴³ co` eáang`gui iin`- e dsea` jmigü`bing` njimi`gó` ír` laco`gui e njime`-ñia` Fidiée` lajo cój`r`-

Jial dseáng`- 'né` njimi`gó` dsea` júu` quiá`- Jesús

⁴⁴ Jo mi` cang`gui lajo, lalab cajíng`- Jesús cój`r` júu` teá`:

—Jaléng¹ dsea` i já⁻ líng² júu³ quié⁻e, joba⁴ i dsea` i o⁵ jíi⁶ júu³ quié⁻e já⁻ líiñ⁷, co⁸ lajob já⁻ líiñ⁷ júu³ quiá⁻ Tiquí⁹ii¹⁰ Fidiée¹¹ cajo¹², dsea` i casiing¹³ jnea¹⁴ fí¹⁵ jmigüí¹⁶ la. ⁴⁵ Jo doñí¹⁷ ii¹⁸ dsea` i níng¹⁹ jnea¹⁴, joba⁴ níim²⁰bre cajo¹ i dsea` i casiing¹³ jnea¹⁴ fí¹⁵ jmigüí¹⁶ la. ⁴⁶ Jo jneab²¹ dsea` líiñ²²n e ji²³ do, jo cagá⁻a fí¹⁵ jmigüí¹⁶ la e lí²⁴ laco¹ jaléng¹ dsea` i já⁻ líng² júu³ quié⁻e ja²⁵ niliseeiñ²⁶ fí¹⁵ li²⁷ náu²⁸. ⁴⁷ Jo i dsea` i lico¹ núu²⁹ jalé¹ júu³ quié⁻e jo dsu¹ ja¹ jmóor³⁰ náu²⁹r³¹ jalé¹ e jo, joba⁴ o⁵ jnea¹⁴ dsea` niquidsii³² í¹⁵ quiá⁻ i dsea` i. Co⁸ ja¹ cagá⁻ jnea¹⁴ fí¹⁵ jmigüí¹⁶ la e laco¹ niquidsii³² í¹⁵ quiá⁻ jaléng¹ dsea`, co⁸ jnea¹⁴ cagá⁻a e lí²⁴ laco¹ nilaan³³re jee¹ jalé¹ dsee¹ quiá⁻bre. ⁴⁸ Jo jaléng¹ i dsea` i ja¹ jíi⁶ jnea¹⁴ o⁵gui já⁻ líiñ⁷ júu³ quié⁻e, joba⁴ i dsea` i niseem³⁴bing¹ i ni¹⁷ í¹⁵ quiá⁻r³⁵ quiá⁻ jalé¹ e dsee¹ e nica'ér¹ do; co⁸ cóo¹ jalé¹ e júu³ e nicafá⁻a na, cóo¹ jíi⁶ job nitidsi¹ í¹⁵ quiá⁻r³⁵ mi¹⁸ tí¹⁹ li²⁷ jo. ⁴⁹ Co⁸ jnea¹⁴ ja¹ fá¹a la ñii¹ ñiá¹a, dsu¹co¹ Tiquí⁹ii¹⁰ i casiing¹³ jnea¹⁴ fí¹⁵ jmigüí¹⁶ la, íb¹ i nicaqui¹ta¹ quié⁻e lajíi¹ e 'né⁻ e nifá¹a. ⁵⁰ Jo lajob niñi¹ jnea¹⁴, e jaléb¹ ta¹ e qui¹ Tiquié¹e do cuø¹ e liseeng¹ dsea` cøøng¹ cóo¹ Fidiée¹¹ lata¹. Joba⁴ lajob líi¹, jaléb¹ e fá¹ jnea¹⁴ dseáng¹ fá¹a jíi⁶ laco¹ ta¹ ca'íin¹n quiá⁻ Tiquí⁹ii¹⁰.

13

Mi~ caru¹ Jesú²s tii³ dsea` guitúung⁴ quiá⁻r⁵

¹ Jo mí¹ cang²gui lajo, lajee³ e guati⁴ló⁵ jmíi⁶ Pascua e qui¹ tñíng² dsea` Israel jmóor³ fí⁴ Jerusalén, jo ie¹ jo niñib¹ Jesú²s e nícatib⁴ í⁵ quiá⁻r⁶ e nitár¹ fí² jmigüí¹ la jo nidséiñ¹ nidsigüeá'tur cóo¹ Tiquí⁹ii¹⁰ fí¹⁵ ñiff¹⁶. Jo lajee³ cateáaiñ¹ fí¹⁵ jmigüí¹ la, eáam¹ cajmi¹neáaiñ¹ jaléng¹ dsea` i ca'uíng¹ dsea` quiá⁻r⁶,

jo lajob cajmér` cartí` cangáng`-tur fí` ñifí`- . ²⁻³ Jo ie` jo, tí` lí` ni'lb` fí` i`ling` fí` dsí` Judas, joo` jaang` dseañu` i` sii` Simón Iscariote, jo i` fí` i`ling` do cajmér` e ca'f` dsí` i` Judas do e ni'náñi` Jesús fí` quini` jaléng` dsea` i` quié` nifí` quiá`- dsea` Israel. Jo Jesús niñi`bre guíá`- e fí` lí` guiiing` Fidiée` jáar` mí` cagüéiñ` fí` jmigüí` la, jogui e fí` job nidséng`-tur mí` nití` í` quiá'r`- . Jo i` Tiquí`ii` dob i`nicacuø` ír` fí` e néé` nir` lajalé`- . ⁴ Jo ie` job cagø` Jesús íi` canuu` cóo`- dsea` guitúung` quiá'r`- , jo lajee` e neáaiñ` gó'r` dob mí` caráaiñ`- e fí` lí` guiiñ` do jo caguir` e si'r` equier` lí` lí` ni` , jogui ca'ñu'r` cóo` jmáang`- 'mi` fí` 'ñuíñ`- . ⁵ Jo mí` cangf` jo, caguié'r` jmíi` fí` dsí` coo` úu` e ja` a` eáang` , jo cóo`- e job canaaiñ` ru'r` tii`- lajaang` lajaang` i` dsea` guitúung` quiá'r`- do, jo mí` calí` jo, cajmi quiá'r` cóo`- e 'mi` e ca'ñu'r` tu'r` do.

⁶ Jo mí` tí` lí` catíing` Tú` Simón e nijgíi` tii`- e nirú`- Jesús, joba` lalab cañiir` quiá`- dsea` do:

—Fí`í, ja` catíing` 'ná` e nirúu`- tii`í.

⁷ Jo lalab cañií` Jesús quiá`- dsea` do:

—Ja` mí` ngáng`- 'ná` lana e` guóng` lajíi`- e jmoo'o la, jo dsu` lajee` lab ningán`- .

⁸ Jo cañií`tu` Tú` Simón quiá`- Jesús jo casí'r` dsea` do:

—Dseáng`- ja` cuó`baa fí` e 'ná` nirúu`- tii`í!

Joba` lalab cañií`tu` Jesús quiá`- dsea` do:

—Lí`í`- jíi`- e laba` líi` , e song ja` nirúu`- u tii`- , joba` ja` quií`- jmíi` jóng e líing`gui` dsea` quié`- e.

⁹ Joba` cañií`tu` Tú` Simón quiá`- dsea` do jo ca-jíñ`- :

—Jo` song lajob nilíi` Fí`í, joba` guíá`-gui` e nirúu`-ba` la quié` guoo`o cóo`-gui` moguii`- cajo.

10 Jo dsa' lalab cañíi'tu Jesú斯 quiá'-' Tá^ Simón jo cajín'-' :

—Doñí' ii` dsea` i_ lalí-' calá'-' , joba' ja` 'né-' lá'-'túr ladsifí' lado, jo jíi'-' tii'-bre 'né-' nirú'-'túr co' sijgíim'bre latøøiñ'. Jogui 'ná' líim'ba' dsea` sijgíing', nañí' fa' ja` lajaléng'na' líing'na' lajo.

11 Jo cajíng'-' Jesú斯 lana e ja` lajiing` i_ dsea` do líiñ' dsea` sijgíing', co' niñí'bre guiá'-' i_ dsea` i ni'níng' ír' fí' quini' dsea` i_ quie' nifí' quiá'-' dsea` Israel.

12 Jo mí' tí' li~ cató' e ru'-' Jesú斯 tii'- jaléng' i_ dsea` guítúung` do quiá'r', joba' caquib'-'túr e si'r^ do, jogui caguáb'túr e fí' li~ guiññ' gø'r' do, jo mifíing` cajín'-' lala:

—¿Su ní^ 'ná' e~ guóng' jalé' e nicajmé-' e quií-'na' na? **13** Co' 'ná' ca'ling'na' jnea~ e líin'n Fíi'na' jogui e líin'n Tifa' quií-'na', jo e jáb'-' , lajøb líí', co' lajøb dseáng'-' líin'n. **14** Jo co' jnea~, dsea` líin'n Tifa' jogui Fii' quií-'na', nícarúu'-'baa tii~na' lajaang` lajaang'na', joba' lajøb cajo' 'né-' jmée' 'ná', 'né-' rúu'-'ba' tii'- dsea` rúng'na'. **15** Jo jnea~ nica'ée-'baa 'ná' jial 'né-' nijmee-'na' e laco' 'ná' nijmee-'na' røøb` laco'gui jíi'-' e nicajmé-' jnea~. **16** Jo e laba' jmitaa' óo'na', e jíi'-' jaang` dsea` 'léeng'-' niing'-'guir laco' fiir', jogui e jíi'-' jaang` dsea` i ngí' ta~ quie' júu' niing'-'guir laco'gui i_ dsea` i casíing` ír' do. **17** Jo song ngám'ba' jalé' e júu' na jogui jmití'bi' e iáang` óo'na' cajo, joba' juguiáb` niliseeng'na' jóng.

18 'Jo dsa' e fá'a na ja` catíing` 'ná' lajiing'na'; co' ní'baa guiú-' i_ jaléng' i_ nícaiguíin'-'n. Dsa' dseáng'-' 'né-' litib' jíi'-' laco' fé' fí' ni~ ji` quiá'-' Fidiée` e ca-jme' dsea` malii'gui eáang'li~ fé' lala: "Jaang` lajee`

dsea` i gø` coliing~ cōo`baa lana, ni'ní` níim`bre jnea~.” ¹⁹ Jo fí` i 'ná` e júu` na lana e lí` laco` niñí`ba' jéeng` mi` tí` lí` nidsijée` jalé` e jo_. Jo mi` tí` lí` nilí` lajo_, joba` jáb` niliing`na' jóng e jneab` dseáng` líin`n jíi` lacó` fá`a e líin`n. ²⁰ Jogui_ e laba` jmitaa` óo`na', e doñí` ii` dsea` i ni'ning` i dsea` i sín`n do, joba` ím`bre jnea~ cajo; jogui doñí` ii` dsea` i íng` jnea~, joba` ím`bre i dsea` i casíng` jnea~ fí` jmigüí` la cajo.

Mi` cajíng`- Jesús e Judas Iscariotebing` i ni'ning`ír`

(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

²¹ Jo mi` cang` e cajíng`- Jesús lajo_, joba` dseáng`- eáam` fí`í` calíñ`, jo cajíng`- casír` i dsea` guitúung` quiá'r` do jo casí`-reiñ`:

—E laba` jmitaa` óo`na', e jaang` lajee` la'ó` ná`bing` i ni'ning` jnea~ fí` quini` i dsea` quie` nifi` quiá`- dsea` góo`naa` dsea` Israel.

²² Jo mi` canúu` i dsea` guitúung` do e júu` jo_, jo lico` cajøøng` rúm`bre, jo dsu`ja` calilí'r` i` dseáng` i` éeng` Jesús do. ²³ Jo jaang` lajee` i` dsea` guitúung` i` iing` Jesús eáang` do dseáng`- cáam` dsea` do guiñ~, jo lajoba` cuóøom` sñiñ` cōo` dsea` do lajee` e neáaiñ` gó'r`. ²⁴ Jo co` huím` bigui_ guiing` Tú` Simón, joba` cajmér` lí` cōo` guóor` quiá`- i` dsea` i` guiing` cáang` Jesús do e laco` dsea` i` nijming`r` dsea` do i` lajee` ír` i` éeng` Jesús do. ²⁵ Jo i` dsea` i` guiing` cáang` Jesús do cangoquieeiñ` quiá`-gui`laco` guiing` dsea` do, jo lalab cajming`r` dsea` do:

—Fí`í, ¿i` i` dsea` i` julf` na?

²⁶ Joba` lalab cañí` Jesús quiá`- dsea` do:

—Lana nijmi'leaā cоō 'ná'jiu iñí', jo iī i dseā i nicuóøø e jo, íb̄ i fá'a na.

Jo dsifí mi~ café^r Jesús e júu[^] jo, joba' ca-jmi'leá`bre e iñí[^] do, jo i Judas i líng' joo' Simón Iscariote, íb' i cacuø'r' e jo. 27 Jo dsifí mi~ calíng["] i Judas do e iñí[^] do, joba' dsifí lajob caí['] fii[~] i ling[^] i sii` Satanás ff' dsíir'. Joba' lalab casf["] Jesús ír':

—Lajíi' e nicalí' o' e nijmée', jøba' jmeeb-
lajmíná'.

²⁸ Jo mi~ canúu~ i dsea` i caguaang~ gui do lajíi~ e
cajíng~ Jesúus do, ja` cangáiñ~ jiali~ cajíng~ dsea` do
lajo. ²⁹ Jo co~ ie~ jo i Judas Iscariote do líiñ~ dsea`
i si'má~ cuu~ quiá~ Jesúus cóo~ gui quiá~ i dsea`
guitúung~ quiá'r~, joba~ i liing~ i dsea` do ca'f~ dsíir~
e Jesúus sí'r~ i Judas do e liing~ ee` nidsileáa` dsea`
do quiá~ e ni'nér~ lajíiñ~ lajee~ jmíi~ osi quiá~ e
nicuó'r~ jaléng~ dsea` tiñíng~ é.

³⁰ Jo dsifí mi~ ca'íng^r Judas Iscariote e iñí^h do,
joba' cagüi^hbre e fi~ li~ neáaiñ^r do. Jo nicanab.

Júu^ laniing^- quiá'- Dsea` Jmáang^-

³¹ Jo mī tí̄ lí̄ canḡ e cagüí'í i Judas Iscariote do,
joba' lalab casí' - Jesús i dsea` quiá'r - i caje'gui do:

—Jo lanab nicalilí[~] 'ná[~] jial tí[~] niguo[~] líng[~]
Fidiée[~] mí[~] calili[~] jial tí[~] niguo[~] líng[~] jnea[~], dsea[~]
cagá[~]a fí[~] ñiff[~] jo cagüén[~]n fí[~] jmigüí[~] la e líin[~]n
jaang[~] dsea[~]jmigüí[~]. 32 Jo song lajob líí[~], e jnea[~] dsea[~]
cagüén[~]n fí[~] jmigüí[~] la líin[~]n jaang[~] dsea[~] jmigüí[~]
e ni'ée[~]e 'ná[~] jial tí[~] niguo[~] líng[~] Fidiée[~], joba[~]
Fidiée[~] lajob nijmér[~] coo[~] jnea[~] cajo, jo lajee[~]
tab[~] nijmér[~] lajo. 33 Jogui 'ná[~], dsea[~] líng[~]na[~]
joo[~]o, e laba[~] fí[~] i[~] 'ná[~] e jo[~] huóø[~] táang[~]guí[~] coo[~]
'ná[~] fí[~] la. Jogui 'ná[~] ni'nam[~]ba[~] jnea[~] jo dsu[~] jo[~]

niguiéng'na' jnea~; co₂ lí¹ laco'gui jíi![~] e nicafíi⁻ⁱ
dsea` Israel caguaang⁻gui ie~ lami[~] jéeng'gui do, jo
lajob fíi⁻ⁱ 'ná[~] lana cajo e ja` cuóøng['] nigüiliing[']na' fí[~]
li[~] niníng['] jnea~.³⁴ Jo uiing[~] e joba' e nicuóøø[^]ø 'ná[~]
e júu[^] laniing⁻ la e ja['] mí['] caffíi⁻ⁱ 'ná[~] lami[~] jéeng'gui,
jo e lab e jo: jmi[']neáang[']na' dsea` rúng[']na'. Jo
lí¹ laco' la 'neáang['] jnea~ 'ná[~], lajob dseáng['] 'né[']
jmi[']neáang[']na' dsea` rúng[']na' cajo.³⁵ Jo song lajob
jmoo[']na' e dseáng['] jmi[']neáang[']na' dsea` rúng[']na',
joba' lajiim['] dsea` nililí'r[^] jóng e dseáng['] dsea`
quié[']baa líng[']na' song jmoo[']ba' lajo.

*Mi[~] cajmée` Jesús júu[^] e nijíng['] Tú[^] Simón e ja[']
cuuíñ[']dsea`do*

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)

³⁶ Jo mí[~] canúu⁻ Tú[^] Simón lajíi![~] e cajíng['] Jesús
do, joba' cajmíng'r⁻ dsea` do lala jo₂ cajíñ[']:

—Fíi[']i, ¿jie[~] fí['] lí[~] niguó![~]?

Joba' cañíi['] Jesús quiá!['] dsea` do jo casí![']reiñ[']:

—Ja['] cuóøng['] niguøng['] 'ná[~] lana e fí['] lí[~] ninín[']n,
jo dsu['] mí['] nilicøøng[']guijíi['] lajo, joguiba' e nicuóøng[']
guøn['] jóng.

³⁷ Joba' lalab cañíi['] Tú[^] Simón quiá!['] Jesús jo
casí'r⁻ dsea` do:

—Fíi[']i, ¿jiali['] ja['] cuóøng['] e ninín[']n cóo![~] 'ná[~] lana?
¡Co['] guia['] dsii⁻ e nijáang['] 'ñiá[']a e nijúun⁻n e laco[']
nijmicóo![~]o 'ná[~]!

³⁸ Joba' lalab cañíi['] Jesús quiá!['] i Tú[^] Simón do jo
casí![']reiñ[']:

—¿Su dseáng['] já!['] e nijmée['] e laco['] fó['] na, Tú[^]
Simón? Co['] lana jmítaa['] o['] e lajee['] e ná[']gui e
niquí!['] jaang['] tuidsée['], 'ná[~] nifo['] 'ní['] ya['] e ja['] cuín[']
jnea~.

14

*Jesús lk̄iñ' e fí' cóo'~ e guilíng` dsea` fí' lí~ guiing~
Tiquiá'r~*

¹ Jo mi~ canḡ e casíng~ Jesús cóo'~ i Tú^ Simón do, joba' lalab casí~ guir i dsea` quiá'r~ do:

—Ja` jmáang'~ yaang~na' fí'í~ 'ná~, dsea` já~- nicalíng~na' júu~ quiá'~ Fidiée~, jogui ja` jmitún~ óo'na' cóo'~ júu~ quié~e, co' 'né~ e jáb~ nilíng~na' cajo. ² Co' fí' lí~ guiing~ Tiquié~e fí' ñifí~, féb~ joo~ e quiá'~ nigüeá jaléng~dsea` quiá'r~; cofa' ja` lí~ lajo, joba' ja` mi' caffí~i 'ná~ jóng e tí' lí~ ninín~n e niguiaa~ guiú~ fí' lí~ nigüinína' cóo'~ jnea~ fí' lí~ guiing~ Tiquié~e faco' lajo. ³ Jo mi~ tí' lí~ canḡ e niguiaa~ guiú~ e fí' lí~ nigüinína' do, joba' nigáab'túu~ calé~ catú~ fí' la e laco' nitøø~ 'ná~ e nigüiliing~na' cóo'~ jnea~, jo fí' job nidsi'ié~ee' coliing~ cóo'~ jnea~. ⁴ Co' niñib~ 'ná~ jie~ fí' lí~ ninín~n jogui nicuúi'bí~ cajo e fí' e dsijée~ fí' jo.

⁵ Jo mi~ canḡ e cajíng~ Jesús e júu~jo, joba' jaang~ lajee~ i dsea` quiá'r~ do i sii~ Tomás lalab cañíir~ quiá'~ dsea` do:

—Fíi'i, ja` ne~ jnea~ jie~ fí' lí~ niguøng~ 'ná~, joba' jial lí~ e nilicuúi'naa' jnang~ e fí' jo?

⁶ Joba' lalab cañíi~ Jesús quiá'~ dsea` do:

—Jneab~ dsea` líin'n e fí' e laco' cuøøng` niguiliing` dsea` fí' ñifí~, jogui jneab~ dseáng~ cuøø~ø 'ná~ e liñí~na' jalé~ júu~ quiá'~ Fidiée~, jogui jíi~ jnea~bi cuøø~ø 'ná~ cajo e seeng~na' cøøng` cóo'~ Fidiée~ lata~. Jo jíi~ la'eáang' cóo'~ jneab~ cuøøng` e niguiliing` dsea` fí' quini~ Tiquí~ii~ Fidiée~. ⁷ Jo song nicuúim` 'ná~ guiá~ jnea~ lana, joba' nilicuúim`ba'

Tiquié^e cajo; jo dsu' latí' lanab ninaang` cuíng`na'
dsea` do, co' nicañím`ba're.

8 Jo mi^ calí^ fé^ Jesús e júu^ na, joba' lalab cañí^
jaang`gui dsea` quiá'r^- i sii^ Lii^ do jo casí'r^- dsea`
do:

—Fíi^i, cuóø^ jnea'^ fí^ e nineeng`naa' Tiquí^ii^
dsea` guiing^ ñiff^-, jo jíi^ joba' mi^naa' 'na'.

9 Joba' lalab cañí^ Jesús quiá'^ i Lii^ do jo cajíñ^-:

—Lii^, ningóob' eáang' e seen^- jee^ 'ná', jo ¿su
ja` mi^ calicuím`bi^ jnea^? Dsuco' jaléng^ dsea`
i níng^- jnea^, joba' i dsea` í^ níim`bre Tiquié^e
cajo; joba' ¿jiali^ mi^ jnea^ fí^ e laco^ nimáang`na'
Tiquí^ii^? **10** Jo ¿su ja` já^ líin^ 'ná` e jnea^ cøøm`
seeng^ cоо^ Tiquí^ii^ jogui e Tiquí^ii^ cøøm` seein^
cоо^ jnea^ cajo? Co^ jalé^ e fí^ i 'ná' na ja` fá^a
e la tиin^ 'ñiá^a, co^ Tiquí^ii^ i seeng^ cøøng^ cоо^
jnea^ do, dsea` íb^ i jmoo^ lajíi^ ta^ quiá'^. **11** Jo 'né^
liñ^ba' e jnea^ cøøm` seen^ cоо^ Tiquí^ii^, jogui
lajobi^ ír^ seein^ cøøng^ cоо^ jnea^ cajo, jo song ja`
já^ líng`na' e júu^ jo, joba' lico^ já^ güilíng`na'
júu^ quié^ e mi^ móo^na' jalé^ e jmoo^o. **12** Jogui
e laba' jmitaa^ óo^na' cajo, e doñi^ ii^ i já^ líng`
júu^ quié^ e, joba' nijmé^bre jalé^ e quíi^ jmii^ lí^
laco^gui jíi^ la nicajmé^ jnea^ cajo; jo dsu' sea'ba'
do e nijmér^ e niguo^gui eáang', co^ jnea^ ninín^ne
nijaa^ cоо^ Tiquí^ii^ dsea` guiing^ ñiff^-. **13** Jo jalé^ e
nimii^na' Fidiée^ la'eáang^ cоо^ jnea^, joba' jneab^
nijmee^e jalé^ e jo quíi^na', jo lajoba' nijmiféng^
dsea` Tiquié^e Fidiée^ la'eáang^ cоо^ jalé^ e jmoo^
jnea^ do. **14** Jo doñi^ eeb^ cuóøng^ lí^ jmee^ jnea^ song
camii^na' Fidiée^ lajo la'eáang^ cоо^ jnea^.

Mi~ cacuø' Jesús júu^ e nisíng^- Fidiéé` Jmiguí` quiá'r^-

15 'Jø fíi~ guíi 'nú~ e song dseáng^- lajang^~ júu^ 'neáang`na! jnea~, joba' njmée`ba' náu~'na! júu^ quié~ e jóng. **16-17** Joba' jnea~ nimíi~'i Tiquí~ii' dsea` guiiñ~ ñíff~ e nisíñ~ Jaang` i njimicóo~'nú~, jo e job líi' Jmiguí` quiá`- Fidiéé` cójó~'e cuø~'nú~ e liñí~na` jalé~ júu~ quiá`- Fidiéé`. Jo e Jmiguí` do contøøm^- niliseeng` cójó~'nú~. Jo jaléng` dsea` i ja` mí` calíng` jnea~, joba' ja` quí~ jmíi~ fa' e niíñ~ e Jmiguí` do, co~' ja` mí` cangár~ o'gui cuír` cajo; jo dsu' 'nú~'gui nícuí`ba' e Jmiguí` do, co~' niseem` cójó~'nú~ lana, jogui ti~ li~ nití~ í~ e niliseem` fí~ áa'na` cajo.

18 'Jø fíi~ guíi 'nú~ e ja` quí~ jmíi~ fa' niseáan~n 'nú~ e lafa' 'nífing~na', co~' nigáab'túu calé~ catú~ jo niliseem'túu cójó~'nú~. **19** 'Jø lajee` lab, jaléng` dsea` i ja` cuíng jnea~ jo` niníng` guir jnea~; jo dsu' 'nú~ nimáam~tu~'jnea~ jogui contøøm^- niliseeng`na` cójó~'jnea~ cajo, co~' seem` jnea~ cójó~'nú~ lata~. **20** 'Jø ie~ job nililí~na! e jnea~ cøøm` seen~ cójó~' Tiquié~e, jogui 'nú~ cøøm` seeng`na` cójó~'jnea~, jogui jnea~ cøøm` seen~ cójó~'nú~ cajo. **21** Jogui i dsea` i íng` júu~ quié~ e jogui jmóor` náu~'r~ jalé~ e júu~ jo, joba' i dsea` i cuø~ li~ e dseáng^- lajam`ba` e 'neáaiñ~ jnea~, jo lajob Tiquié~e njmi`neáam`bre i dsea` i jmi`neáang` jnea~ do, jogui jnea~ ni-jmi`neáam`baa i dsea` i cajo, jogui ni'léé`baare jial dseáng~- líin'n.

22 Joba' cañíi` jaang`gui dsea` guitúung` quiá`- Dsea` Jmáang` i sii` Judas, dsu' o~ i Iscariote do, jo casí`r~ dsea` do lala:

—Fíi~i, ¿jiali~' e ni'léeng` uø~ fí~ quini~ jnea~' jo o~ fí~ quini~ jaléng` dsea` i ja` líing` dsea` gó`naa`?

23 Joba' cañíi` Jesúz quiá`- i Judas do jo cajíñ`-:

—Jaléng` dsea` i jmi`neáang` jnea~, joba` jmoo`bre náa`r` jalé` júu` quié`e; jo Tiquié`e Fidiée` ni-jmi`neáam`bre i dsea` í cajo, jo lajob Tiquié`e coliing`gui cóo`- jnea~ cøøm` niliseé`naa` cóo`- i dsea` í. **24** Jogui i dsea` i ja` 'neáang` jnea~, joba` ja` jmoo`r` náa`r` jalé` júu` quié`e. Jo jaléb` e júu` e fá` jnea~ la, o` dseáng`- júu` quié`e 'ñiá`a co` e quiá`- Tiquí`baa!, jo íb` dsea` i caslíng` jnea~ fí` jmigüí` la.

25 'Jo fíi`-i 'ná` jalé` e júu` la lajee` e táam`bíi cóo`- 'ná` fí` jmigüí` la; **26** jo dsu` mi` ninín`n fí` ñíff`- fí` li` guiing` Tiquié`e, joba` dsea` íb` i nisíng` Jmiguí` quiá`r` cuaiñ` quié`e e laco` niymicóo`- 'ná`, jo lajoba` niguiéng` áa`na` jalé` e júu` e nicaffí`-i 'ná` lajee` e nicataang`naa` coliing`, jogui ni`é`- 'ná` jalé` e 'né` ñí`na` cajo.

27 'Jo mi` ti` li` nití`- í` e ninín`n, joba` nisée`e cóo`- 'ná` e niliseem`ba` juguiá`- cóo`- Fidiée`. Jogui nicuøø`baa 'ná` laco`gui la seeng` jnea~ juguiá`- cóo`- dsea` do, jo dsu` ja` nicuøø`- e jo laco`gui la cuø` dsea` i ja` cuíng` Fidiée`. Joba` fíi`guí` 'ná` e ja` jmeáang`- yaang`na` fí`í` uii` quiá`- jalé` e nidsing`-na`, o`gui fóøøng`-na` cajo uii` quiá`- jalé` e jo. **28** Jo nicanáa`-ba` e nicaffí`-i 'ná` lami`- jeeng`gui e ninín`n fí` li` guiing` Tiquí`ii`, jo dsu` nigáab`túu` jo niliseem`túu` cóo`- 'ná` calé` catú`-. Jo faco` dseáng`- já`- e 'ná` 'neáang`na` jnea~, joba` cali`iáam` óo`na` jóng mi` caliñí`na` e ninín`n fí` li` guiing` Tiquí`ii` faco` lajo, co` í`bre dsea` niing`guir laco`gui jnea~. **29** Jo uiing` e joba` e fíi`-i 'ná` jalé` e la e lí`- laco` mi` nití`- í` e nidsijée` jalé` e jo, jo lajoguiba` e já`- nilíing`na` jalé` e júu` quié`e do.

30 'Jø lana jo` 'ga' li~ siing~guíi cóo`'~ 'ná', co' ni jaquiéem' i fui~ i 'ling'~ i quiá' ta~ fí' jmigüí la, jo dsu' nañí' fa' ja` bí' óo' i fui~ i 'ling'~ do e ni quiá'r' jnea~ ta~, **31** dsu' lajöb dseáng'~ nisíí'~ e nidsijée' e laco' niliñí' jaléng'~ dsea` jmigüí' e 'neáam'baa Ti quií'ii' jogui e jmoo'o lajíí'~ ta~ e nicaquié'r' quié'baa.

Jø mí' cató' e fé' Jesús jalé' e júu' na, joba' cajíñ'~ casí'r'~ i dsea` guijáng' quiá'r'~ do lala:

—Ráang'na' na, jø ma'uøø~duu' la.

15

Jesús líiñ' e huïng' jó'~ e jlo'~ siní'~

1 Jø mí' cang'gui lajo, lalab cajíng'~gui Jesús casí'r'~ i dsea` guijáng' quiá'r'~ do:

—Jnea~ líin'n e huïng' jó'~ e jlo'~ siní'~, jogui Ti quié'e líiñ' laco' i dsea` jmáng'~ í'~ guiá'~ e huïng' jó'~ do. **2** Jo song coo' guo'~ e huïng' jó'~ quié'~ e do ja` cuø' mí'~ huïng' jó'~, joba' ni quiá'b'~ Fidiéé' e guo'~ jo; jo dsu' song guiá'~ bí' cuø' mí'~ huïng' jó'~, joba' Fidiéé' ni'iá'~ bre jogui nisám'~ bre guo'~ quiá'~ e laco' ni'í'~ jmiguiá'~gui. **3** Jogui 'ná' lana nisiguiúm'~ba' la'eáang'~ e nicalíng'~na' lajíí'~ júu'~ e nicalíng'~i'~ 'ná'. **4** Jo güiliseem'bí' cøøng' colíng'~ cóo'~ jnea~ lí'~ laco'~gui la seeng' jnea~ cøøng' colíng'~ cóo'~ 'ná'. Cofa' coo'~ guáng'~ quiá'~ mí'~ huïng' jó'~ ja` qui'~ jmii~ ni'í'~ 'ñia'~ song si'naam'~ e guáng'~ do quiá'~ e huïng' quiá'~; jø lajöb lí'~gui cóo'~ 'ná'~ cajo, ja` qui'~ jmii~ nijmee~na'~ e guiá'~ song ja` seeng'na' cøøng' colíng'~ cóo'~ jnea~.

5 'Jø fíi~túu' 'ná'~ e jneab~ líin'n e huïng' jó'~ do, jogui 'ná'~ líiñ'na'~ guáng'~ quiá'~ e huïng'~ do. Jø

doñí' ii' dsea` i' seeng` cøøng` cøo^{l~} jnea~, joba' jnea~ seem`baa cøøng` cøo^{l~} ír` cajo, joba' eáam' íing` ta~ jalé^{l~} e jmóor'; cofa' ja` seeiñ` cøøng` cøo^{l~} jnea~, joba' jíi'^{l~} coo` e guíá^{l~} ja` ee` quíí'r` jmíiñ` jmér` jóng.
6 Co' i dsea`gui i litúng` dsíi` e seeiñ` cøøng` cøo^{l~} jnea~, joba' i dsea` fí ni'nám`bre cøo^{l~} jnea~, joba' ni'lím` quiá'r` lí^{l~} laco'gui mi~ liquiññ^{l~} e guáng` e si'naang` quiá^{l~} e huíing` jó^{l~} do, jo sitíim` jalé^{l~} e jo, jo niné^{l~} fí lí^{l~} nicób` jóng.

7 'Jogui song 'ná^{l~} ja` tú'na' e seem`ba' cøøng` coliíng` cøo^{l~} jnea~ jogui e teáb` teáang^{l~}na' cøo^{l~} júu^{l~} quié^{l~} e cajo, jo song lajob jmoo`na', joba' mí^{l~}na' jnea~ ee` iing`na' jo lajob nilí. 8 Jogui mi^{l~} 'ná^{l~} eáam' íing`ta~ jalé^{l~} e jmoo`na', jo e joba' cuó`li^{l~} e líng`na' dseáng` lajang^{l~} dsea` quié^{l~} e, joba' ni-jmiféng` dsea` Tiquié^{l~}e Fidiée^{l~} dsea` guiing` ñíffí^{l~}.
9 Jo jnea~ eáam' neáan`n 'ná^{l~} lí^{l~} laco'gui la 'neáang` Tiquí^{l~}ii^{l~} jnea~; joba' fíi^{l~} i 'ná^{l~} e güiliseem`bi^{l~} e ñí^{l~}na' jial tíi^{l~} e 'neáan`n 'ná^{l~}. 10 Jo song 'ná^{l~} náu^{l~}ba' jalé^{l~} júu^{l~} quié^{l~} e, joba' seem`ba' e 'neáam`bíi^{l~} 'ná^{l~} jóng lí^{l~} laco'gui la jmoo` jnea~ náu^{l~}u lajíi^{l~} júu^{l~} quiá^{l~} Tiquié^{l~}e, joba' seem`baa e jmi'neáang` Tiquié^{l~} jnea~.

11 'Jo fón^{l~}n 'ná^{l~} lana e lí^{l~} laco' nili'iáang` áá'na' laco'gui e iáang` dsi` jnea~, jogui e dseáng` la iéb` nili'iáang` óó'na' cajo lí^{l~} laco' catíing` e líng` dsea` quié^{l~} e. 12 Jogui fíi^{l~} túu^{l~} 'ná^{l~} e júu^{l~} quié^{l~} e e 'né^{l~} liti^{l~} do, jo e lab e júu^{l~} jo: 'né^{l~} nijmi'neáam`ba' dsea` rúng`na' lí^{l~} laco'gui jnea~ jmi'neáan`n 'ná^{l~} lajaang` lajaang`na!. 13 Jo e jmi'neáang` dsea` rúiñ^{l~} e lani^{l~}ing`gui eáang` lí^{l~} mi^{l~} jáng^{l~} 'ñia'r' e laco' nijmicóo'r` dsea` seeng` røø^{l~} cøo^{l~}r` nañí^{l~} song cajúiñ^{l~} dsu^{l~}

uíi'~ e cajmér` lajo. ¹⁴ Jo song náu'~ba' jalé" júu^ quié~e e nicafii^-i 'ná" e 'né~ jmee~na', joba' dsea` seeng` røø` cóo`~ jneab~ líng'na' jóng. ¹⁵ Jo lana jo` líng'na' dsea` i lico` jmoo` ta~ quié~e, dsuco` i dsea` la'f' jíi'~ ja` ñir` e~ uiing~ e ta~ e jmóor` quiá'~ i fir~ do. Dsu` lana nilíng'na' dsea` seeng` røø` cóo`~baa, co` nicacuøø`baa 'ná" e nicaliñí`na' jalé" e júu^ e ca'íin`~n quiá'~ Tiquié`e. ¹⁶ Jogui o` 'ná" dsea` caguíing`na' jnea~ e quiee~ nifi` quíi~na', dsuco` jneab~ dsea` nicaguíin`~n 'ná" e laco` ni'uíing`na' dsea` quié~e, jogui nicacuøø`ø 'ná" ta~ e nigüiliíng`na' nigüijmee~na' jmang`~ e nili'líng` ta~ quíi~na' lata~. Jo lajoba` Tiquí`ii` Fidiée` nicuø`~bre 'ná" jalé" e nimii`~na're la'eáang` cóo`~ jnea~. ¹⁷ Jo e lab e fii`~túu` 'ná" do calé" catú`~ e` 'né~ njmee~na': njimi'neáang`na' dsea` rúng`na`.

'Ní'~níng`dsea`Jesús cóo`~guijaléng`dsea`quiá'r`

¹⁸ Jo fii`~guíi 'ná", dsea` quié~e, e ja` güidsigá` óo'na' e 'ni`~níng` jaléng` dsea` jmigüi`~ 'ná", dsu` güiliñí`na' guiú~ e jnea`bing` la'uii`~ i calí`~ 'ní`~níng` jaléng` dsea` do. ¹⁹ Co` faco` 'ná` líng'na' dsea` jmigüi`~ i ja` cuíng` jnea~, joba` njimi'neáam` jaléng` i dsea` i`~ 'ná" jóng lf`~ laco`gui la jmi'neáang` rúiñ`la'ó` yaaiñ~. Jo dsuco` jneab~ dsea` caguíin`~n 'ná" jee~ jaléng` dsea` jmigüi`~ i ja` cuíng` jnea~ e laco` ni'uíng`na' dsea` quié~e, jo uíi'~ e lajoba` e jaléng` i dsea` i`~ ni'ní`~níñ` 'ná", co` 'ná" jo` líng'na' laco` ír`. ²⁰ Jo téé` áa'na` lajíi'~ e nicafii^-i 'ná" do: "Jíi`~ jaang` dsea` jmoo`ta~ niing`guir laco`fir~." Jo quie`na` cuente e gab` njimeáng` dsea` jnea~, joba` lajob njimeáng` dsea` 'ná" cajo; jogui song ja` mí` calináu'r~ júu^ quié~e, joba` lajob ja` nilináu'r~ júu^

quií~na' cajo. ²¹ Jo jaléb" e ga` na nijmeáiñ" 'ná" uíl" e líng'na' dsea` quié~e, jo nijmér" lajo co' ja` cuíñ` i dsea` i casíng` jnea~ fí` jmigüí la.

²² 'Jo faco' mi~ jnea~ ja` cagüén~n fí` jmigüí la e caga'ée~e dsea` jmigüí júu~ quiá~ Fidiée~, joba' ja` calilí'r~ jóng e líiñ` dsea` røøng` dsee~ faco' lajo; jo dsuco' lanagiñ nícagüém~baa fí` la e quiee~ júu~ quiá~ Fidiée~, joba' jo` cuóøng` lí` fé'r` náng e ja` dsee~ røøiñ`, co' dseáng` lajob líiñ`. ²³ Jo jaléng` dsea` i 'ní" níing` jnea~, joba' la quié~ Tiquié~e dsea` guing~ ñíff` 'ní" níiñ~ cajo. ²⁴ Jo ja` dsee~ røøng` dsea` jmigüí faco' mi~ jnea~ ja` cajmé~e jee~ ír` jalé~ e quíí~i jmíi~ e cajmé~e e jíi~ jaang` dsea` jiéng` ja` quíí'r~ jmíi~ mi~ cajmér`. Jo ja` ee` líi` e nícangáb` jaléng` i dsea` í` jalé~ e quíí~i jmíi~ do, jo dsu' mi' 'noo'bí 'ní" níiñ~ jnea~ jogui 'ní" níiñ~ Tiquié~e cajo. ²⁵ Jo dsijée` jalé~ e na, co' dseáng` 'nél` liti` lajíi~ laco' tóo` fí` ni~ jí` quiá~ Fidiée` e cajme` dsea` malii~gui eaang` lí` fé` lala: "Eáang` calf~ 'ní" níing` dsea` jnea~ e jíi~ ja` uiing` sea`."

²⁶ 'Jo dsu' mi~ niguiéng` týu fí` ñíff~, jo ba' nisáin~n e Jmiguí quiá~ Tiquí~i` Fidiée` e siiñ` e laco' níjmicoo` 'ná"; jo e Jmiguí dob cajo e ni'él` 'ná` jalé~ e já~ jogui e nifé~ uii~ quié~e jalé~ e ní` e jmoo`o. ²⁷ Jogui 'ná` cajo dsea` catíng`na` e nifo`na` uii~ quié~e fí` quini` dsea` jmigüí, co' conrøøb` nícalisé`naa` jíi~ ie` latí` mi` calicuíng` rú`naa` do.

16

¹ 'Jo fíi~i 'ná` jalé~ e júu~ la e lí` laco' ja` nilitúng` óo`na` e já~ líng`na` júu~ quié~e. ² Co` jaléng` dsea` gó`naa` dsea` Israel ni'uøiñ` 'ná` fí` dsíi` guá~

qui⁻naa', jo ji[~]gui niguiée' jmii[~] e doñi' ii[~] dsea` i
nijngáng⁻ 'ná[~] ni⁻ dsíir' e laj[~]oba' e jmitir⁻ ta[~] fi[~]
quini[~] Fidiée[~] fíng song cajmér⁻ lajo. ³ Jo nijmér⁻
jalé⁻ e na ui⁻ e ja[~] mi[~] calicuim⁻bír jnea[~] o[~]gui mi[~]
calicuíñ[~] Tiquí⁻ii[~] dsea` guiing⁻ ñiff⁻ cajo. ⁴ Jo ffi⁻i
'ná[~] lana e lí⁻ laco[~] mi[~] nití⁻ í[~] e nidsijée' jalé⁻ e jo,
joba' niguiéng⁻ áa'na' e nicaffi⁻baa 'ná[~] jéeng'gui e
nilí lajo.

Lajii[~] ta[~] óo'Jmiguí quiá⁻ Fidiée[~]

'Jo ja[~] mi[~] cafíi⁻i 'ná[~] jalé⁻ e na latí[~] mi[~] uiing⁻,
co[~] lajee[~] jo táam⁻ jnea[~] cóo⁻ 'ná[~]. ⁵ Jo dsu[~] lanagui
ngóo[~] catib⁻ í[~] quié⁻e e ninín⁻túu[~] fi[~] ñiff⁻ e nijaa[~]
cóo⁻ i dsea` i casíing⁻ jnea[~] fi[~] jmigüí[~] la, jo jii⁻ jaang⁻
'ná[~] ja[~] mi[~] cajmingíi⁻na[~] jnea[~] jie[~] fi[~] lí[~] ninín⁻n.
⁶ Jogui 'ná[~] lí⁻ lí[~] jmoo⁻na[~] fi⁻íb⁻ dsu[~] ffi⁻i 'ná[~] jalé⁻
e júu⁻ na. ⁷ Jo dsu[~] dseáng⁻ jáb⁻ júu⁻ e ffi⁻i 'ná[~]
la, e guíá⁻gui ni⁻uíng⁻ quií⁻na[~] e niním⁻baa. Co[~]
fíng song ja[~] ninín⁻n, joba' ja[~] qui⁻ jmii[~] jóng e
nigüéeng⁻ i nijmicóo⁻ 'ná[~] fi[~] jmigüí[~] la, jo dsu[~]
mi[~] niguién⁻n fi[~] ñiff⁻, joba' jneab⁻ dsea` nisfin⁻n
i nijmicóo⁻ 'ná[~] fi[~] jmigüí[~] la. ⁸ Jo mi[~] nigüéeng⁻
í[~], joguib nijmitar⁻ dsíi⁻ dsea` jmigüí[~] jalé⁻ dsee⁻
quiáiñ⁻ jogui jial lí⁻ e seeng⁻ dsea` e ja[~] éer⁻ dsee⁻,
jogui cajo jial ii[~] Fidiée[~] í[~] laco[~] catíng⁻. ⁹ Jogui
e Jmiguí[~] do nijmita⁻ dsíi⁻ dsea` e líng⁻ dsea` i
røøng⁻ dsee⁻ uíi⁻ e ja[~] já⁻ líiñ[~] júu⁻ quié⁻e; ¹⁰ jogui
e Jmiguí[~] do cajo nijmita⁻ dsíi⁻ dsea` e jnea[~] ja[~]
røøn⁻ dsee⁻ co[~] ninín⁻túu[~] cóo⁻ Tiquí⁻ii[~] Fidiée[~]
jo jo[~] nimáang⁻gui[~] jnea[~] fi[~] jmigüí[~] la. ¹¹ Jogui cajo
e Jmiguí[~] quiá⁻ Fidiée[~] doba⁻ nijmita⁻ dsíi⁻ dsea`
jmigüí[~] e nica'íib⁻ Fidiée[~] í[~] laco[~] catíng⁻ quiá⁻ ffi⁻

í 'líng' i quiá' ta~ fí' jmigüí' la, co' dseáng' latab~ ni'íñ' iihuíí'.

12 'Jo jmoguiú'bi jalé' e sea` nifíí'í 'ná', dsu' ja` nifíí'í 'ná' jalé' e jo dseáng' lana e lí' laco' ja` ni'uíng' jmoguiú' quií'na'. **13** Jo dsu' mi~ ti' li` nigüéeng' e Jmiguí' quiá' Fidiée' do jee' 'ná', joba' e job e nicá' jmang' júu' já' quií'na', jogui e job cajo e ni'é' gui 'ná' jalé' e ja` mí' cafíí'í 'ná' lana; co' ja` nifé' jíí' laco' í dsíí' 'ñia' e Jmiguí' do, co' lajíí' júu' e ni'íng' quiá' Fidiée', jíí' joba' e nifé'; jogui cajo ni'é' 'ná' e~ jalé' e nidsijée' fí' jmiguí' lajee' lí' dsé'gui. **14** Jo e Jmiguí' do nifé' guiá' uii' quié'e, co' nicuó' 'ná' lajíí' e ni'íng' quié' baa e laco' niliñí'na' jalé' e jo. **15** Jo lajib' jalé' e sea` quiá' Tiquí'ii' e quié' baa lí' cajo, jo uíí' e lajoba' e fá'a e lajalé' e júu' e ni'íng' e Jmiguí' do jáá' fí' quié' baa, jo jaléb' e jo nicuó' 'ná' e ningáng'na'.

16 'Jo fíí'guíí 'ná' cajo e jo` huóø' táang'guíí jee' 'ná', joba' jo` nimáang'gui' jnea~; jo dsu' mi~ ning'guijiú lajo, joba' nimáam'tu' jnea~ calé' catú'.

Cateá'ba' e calíng' dsea` guijáng' quiá' Jesús fí'í'

17 Jo mi~ canúu' i dsea` guijáng' do lajíí' júu' e cajíng' Jesús do, joba' canaaiñ' jmingí' rúiñ' la'o' yaaiñ' jo sfiñ':

—¿E~gui guóng' e fé' i Fíí'naa' na mi~ jíñ' e jo` huóø' dsé' e táang'guir fí' jee' jneaa~aa', joba' jo` nineeng'guíí're, jo dsu' mi~ ning'guijiú lajo, joba' nineem'tu' re calé' catú'? jogui ¿e~gui guóng' e jíñ' e nidséiñ' fí' li` guiring' Tiquíá'r' fí' ñifi'?

18 Jogui cajo, ¿e~gui guóng' e jíñ' e jo` huóø' dsé'

e táang`guir jee~ jneaa~aa'? Jo lana dseáng^- jíi^~ capí^~ ja` ngáng`naa' e~ guóng`jalé` e fé'r' na.

19 Jo dsifib' calilí^~ Jesúz e í dsea` quiá'r^- do liim^- ee` iiñ~ nijming'r^- dsea` do, joba' lalab cañíir` quiá`^- í dsea` quiá'r^- do jo cajíñ`^-:

—Jnea~ nicafíi^- i'ná` e jo` huóø^- dsé^- e máang`gui`
jnea~ fi` jmigüí` la, jo` dsu' mi` ning`guijiu` lajo,
nimáam`tu` jnea~ calé` catú`-. Jo` ¿su e nab e
iing`na' e nií`na' do e~ guóng`? **20** Jo` dsu` jnea~
jmitaa^ óo'na' e mi` tí` li` nití` e í` jo, joba' eáam` fi'í`
niliíng`na` jóng co` jí`gui cartí` niqui`ba`, jogui ie~
jo` jaléng` dsea` i` ja` cuíing` jnea~ eáam` njimi`iáang`
dsíir'. Jo` dsu` 'ná`gui cateá`ba` niliíng`na` fi'í` ie~ jo,
co` cóo`^~ e joba' nijmé` e nili`iáang`tu` óo'na!. **21** Co`
e la lí` laco`gui mi` jaang` dseamí` iñ` iihuí` lajee`
dsea` jmohuí` quiá'r`- e liseeng` jiuung` quiá'r`-; jo`
dsu` dsifí` mi` caliséng` i` yuu` do quiá'r`-, joba' íim`
dsíir` lajíi`- e iihuí` e ca`íñ` do, co` eáam` jmi`iáang`
dsíir` dsu` uíi`- e nicaliséng` i` yuu` do quiá'r`-. **22** Jo`
lajob líing` 'ná` fi'í` lana, jo` dsu` mi` nimáang`tu`
jnea~ calé` catú`-, joguib` nili`iáang` áa'na` dseáng`^-
laco` si`í`-, jo` e jo jíi^~ jaang` cuóøng` lí` je`gui quií`na`
e iáang` óo'na` do.

23 'Jo` ie~ jmíi` jo, jo` e nijmingí`gui` jnea~ jíi^~
coo`; co` e já`-ba` e fíi`-i` 'ná` e ie~ jo` Tiquí`ii`
nicuó`-bre 'ná` jalé` e nimíi`na're la'eáang` cóo`^~
jnea~. **24** Jo` dsu` latí` lana, jíi^~ coo` ja` ee` mi`
camíi`na're la'eáang` cóo`^~ jnea~; jo` dsu` míi`na're
joba` niñíim`ba`, jo` lajjoba' nili`iáang` óo'na` dseáng`^-
laco` si`í`.

Jial laniing` 'gøng` Dsea` Jmáang`

25 'Jo n̄icafíi^-i 'ná^ jalé^ júu^ e huíing'jia ngáng^na', jo dsu^ t̄í^ li^ nitib^- í^ e jo` nifóng^guíi 'ná^ cōo^~ jalé^ e júu^ jo, co^ ie^ jo dseáng^- condséeb' nifíi^-i 'ná^ cuaiñ~ quiá^- Tiquí^ii^ dsea` guiing~ ñíff^-.

26 Jo mi^~ nití^~ e í^~ jo, 'ná^ nimíí^~na're e nijmicóo'r^ 'ná^ la'eáang^ cōo^~ jnea~; jo ja` fá^ jnea~ e nimíí^~i Tiquí^ii^ uíi^~ 'ná^, **27** co^ 'ñiab' Tiquí^ii^ 'neáaiñ` 'ná^ cajo uíi^~ e 'neáam'ba' jnea~ jogui e já^- nilíing'na^ e Fidiée^ dsea` casíiñ^ jnea~ fí^ jmigüí^ la cuaiñ~ quiá'r^-. **28** Co^ fí^ lí^ guiing^ Tiquí^baa' cajú^ u mi^ cagüén^-n fí^ jmigüí^ la, jo dsu^ lanaguí nitú^ baa fí^ la e laco^ niníng^túu^ fí^ lí^ guuiñ~ fí^ ñíff^-.

29 Jo mi^~ cang^ e cajíng^- Jesús lajo, joba^ lalab cajíng^- i^ dsea` guijáng^ quiá'r^- do jo casí'r^- dsea` do:

—Jo lanaguiba^ fó^ 'ná^ condsée^ dseáng^- laco^ la ngáng^naa' náng. **30** Jogui lana nine^baa' cajo e lajib^ ñí^ 'ná^, joba^ jo` 'né^ fa' ií^ nijming^f^~gui 'ná^, co^ cōo^~ jíi^~ e júu^ nab nijáb^ lí^naa' e Fidiéeb^ dsea` casíiñ` 'ná^ fí^ jmigüí^ la cuaiñ~ quiá'r^-.

31 Joba^ cañíi^ Jesús quiá^- i^ dsea` quiá'r^- do jo casí^reiní^:

—Jo ¿su lanaguiba^ já^- nilíing'na^ lajíi^~ júu^ e fíi^-i 'ná^? **32** Jo dsu^ lana dseáng^- ngóó^ catib^ í^ e nináng^ sojóng^na^ lajaang^ lajaang^na^ fí^ la fí^ na, joba^'ñiá^ baa nitiúung^guíi. Jo dsu^ e já^- e ja`'ñiá^ a seen^- cajo, co^ seem^ Tiquí^ii^ colíing^ cōo^~ jnea~ contøong^-. **33** Jo fíi^-i 'ná^ jalé^ e júu^ la e lí^ laco^ niliseeng^na^ juguiú^ júu^ røø^ la'eáang^ e seeng^na^ cøøng^ cōo^~ jnea~; jo 'ná^ fí^ jmigüí^ la ni'íing^na^ iihuíi^, jo dsu^ ja` jmitúng^ óo'na^ uíi^~ e jo, co^ jnea~ nicalí^ baa fíi^~ i^ líng^~ i^ ngí^ ta^ jmigóøng^ dsea` fí^ jmigüí^ la.

17

Mi~ camí Jesúsu uií~ quiá'~ dsea` quiá'r~

¹ Jo mi~ cangf e café" Jesúsu jalé" e júu^ jo fi' quini~ dsea` guijáng` quiá'r~, jo^aba' caséer' nir~ fi' yú^ jmigüí jo cajín~ lala:

—Teaa~, lanab catf í~ quié~e, jo^aba' jmí'goo' jnea~ e lí^ laco'gui jnea~ nijmi'goo~ 'ná~. ² Co' 'ná~ nicacuóø~ jnea~ e oo~ ta~ jee~ jaléng" dsea` jmigüí e laco' jaléng" dsea` quií~ i~ nicacuóø~ jnea~, nicuóø~ore e niliseeiñ` cøøng' cøo~ 'ná~ lata~.

³ Jo niñiñ` e seeiñ` cøøng' cøo~ 'ná~ lata~ fíng song calicuíñ` 'ná~ jogui caliñir' e jíi~ 'náb` dsea` lin" Fidié~ i~ já~, jogui fíng song calicuíñ` jnea~ cajo e líin'n Dsea` Jmáang~ i~ casíng` 'ná~ fi' jmigüí la.

⁴ 'Jo jnea~ nicajmí'goo~ baa 'ná~ jee~ jaléng" dsea` jmigüí, co' lana nicatám'baa lajíi~ ta~ quié~e e casíñ~ jnea~ e cagajmée'e fi' jmigüí la. ⁵ Joba' fón'n 'ná~ lana, Teaa~, e nijmi'goo` jnea~ mi~ nigién~ túu~ fi' cáan~ na lí^ laco'gui la jmí'goo~ 'ná~ jnea~ fi' ñiffi' quií~ lajíi~ ie~ mi~ ná~gui e catiroo~ jmigüí.

⁶ 'Jo jaléng" dsea` i~ caguíng~ 'ná~ jee~ jaléng" dsea` jmigüí e laco' ca'uíñ~ dsea` quié~e, jo^aba' nicajmé~ baa e nicaliñir' i~ dseáng~ líng~ 'ná~. Jo lajiing` dsea` i~ cacuóø~ jnea~ do, dsea` quií~ba' líiñ~, jogui lana nica'ím"bre jalé~ júu^ quií~. ⁷ Joba' lana jaléng" i~ dsea` quié~e do niñir' e jalé~ e nica'íng~ jnea~, 'náb` dsea` nicacuóø~ jnea~ e jo, ⁸ co' nicaníí~ baa jee~ jaléng" i~ dsea` quié~e la jalé~ júu^ e ca'íin~n quií~, jo nica'ím"bre jalé~ e júu^ jo. Jo dsea` do nicalilí~bre e dseáng~ 'náb` dsea` casíñ~ jnea~ fi' jmigüí la, jogui dseáng~ jáb~ líiñ~ cajo e gáa' jnea~ fi' lí~ guíng~ 'ná~ fi' ñiffi'.

9 'Jogui lana míi'~í 'ná` uii~ quiá'~ jaléng'~í dsea`~í; jo dsu' ja` míi'~í 'ná` uii~ quiá'~ jaléng'~ dsea`~ jmigüí~í ja` líing'~ dsea`~ quií'~, dsu' jíi'~ dsea`~í cacuóøn'~ jnea~ dobing'~í míi'~ uii~ quiá'~, co' jíi'~ íbing'~í líing'~ dsea`~ quií'~. **10** Jo e quiíb~ 'ná` lajalé~ e sea`~ quié~e jogui e quiéb~ jnea~ lajalé~ e sea`~ quií'~, jogui la'eáang'~í dsea`~ la nijnéng'~ jial tíi'~ niguó~í líin'n.

11 'Joba' fíi~ guíi 'ná~, Teaa~, jo` nija`gui jnea~ fí~ jmigüí~ la, dsu' jaléng'~gui í dsea`~ quié~e la nijé~bir fí~ jmigüí~ la lajee~ e niníng'~ jnea~ e nijaa~ cío~í 'ná~. Jo co'~í náb~ dsea`~ güean'~, joba' míi'~í 'ná~ e nijmée'~í~í dsea`~ quié~e la la'eáang'~ cío~í~ e 'gøn'~ do lí~ laco'gui e nicacuóø'~ jnea~ e 'gøn'~n cajo, jo lajoba' niliseeng'~í dsea`~ quié~e la cøøng'~ cío~í~ jneaa~aa' lí~ laco'gui la seeng'~n cío~í~ jnea~ dseáng'~ conrøø'. **12** Jo lajee~ e nicataan~n fí~ jmigüí~ la cío~í~ jaléng'~í dsea`~ quié~e la, nicaneb'~ nii~re jogui nicajmé~baare í~ la'eáang'~ cío~í~ e 'gøng'~ quií'~ lí~ laco'gui e nicuóø'~ jnea~ e líin'n. Jo jíi'~ jaang`~í dsea`~ quié~e la ja` mí~ ca'naaiñ~ cío~í~ jnea~, dsu' dseáng'~ jíi'~í jaang`~í nijáng'~ jnea~ fí~ jaguo'~ jaléng'~ dsea`~í 'ní~níng'~ jnea~, jíi'~íbing'~í nica'naang`~ conguia~, jo dsu' nicalí~ lajo e lí~ laco'~ niliti~ lajíi'~ e tóo~ fí~ ni~ji~ quií~ii~ e cajme'~ dsea`~ malíi~gui eáang'.

13 'Jo lanagui catí~í~ e ninín'~n fí~ lí~ guiin'~; jo dsu' jalé~ e júu~ e fá~a la, fá~a lajee~ e táam'bíi~ fí~ jmigüí~ la e lí~ laco'~ jaléng'~í dsea`~ quié~e la nili'iáang`~dsíí~ dseáng'~ laco'~ si'í~ lí~ laco'gui la iáang`~dsii~ 'ñiá~a cajo. **14** Jo jnea~ nicaníi~baa júu~ quií'~ jee~í dsea`~ quié~e la, jo dsu' jaléng'~ dsea`~ jmigüí~í ja` cuíing'~ 'ná~ 'ní~níim~bre jaléng'~ dsea`~ quié~e la, co'~jaléiñ~ la ja` jíi'r~ jalé~ e 'li~ e sea`~ fí~ jmigüí~ la o'gui jnea~

jíi'~i jalé" e jo cajo. ¹⁵ Jo dsh' ja` míi'~i 'nh` e laco' ni'uøøn'~ i dsea` quié"e fí' jmigüi` la, co' lajií'~ e míi'~i 'nh` e nijmée"~ í` íbre e laco' ja` nijmigøøng` i 'líng"~ ír`. ¹⁶ Jo lí`~ laco'gui jnea~ ja` jíi'~i jalé" e 'lí`~ e sea` fí' jmigüi` la, joba' lajob líng` i dsea` quié"e la cajo, co' ja` jíi'r~ jalé" e jo. ¹⁷ Jo míi`~guí 'nh` e nijmigüeang"~ i dsea` quié"e la e laco' nijmér` lajií'~ ta~ e niquiú"~ quiá"~ bre la'eáang` e nica'íñ` jalé" júu~ quiú"~. ¹⁸ Jo lí`~ laco'gui 'nh` casíin` jnea~ jee~ jaléng` dsea` i ja` cuíng` 'nh` fí' jmigüi` la, joba' lajob jnea~ cajo nisín`n i dsea` quié"e la jee~ jaléng` dsea` i ja` cuíng` 'nh. ¹⁹ Jo nijáang"~ 'níá"~a e nijmee`e lajií'~ e iing` 'nh` e lí`~ laco' i dsea` quié"e na nijáng` yaaiñ` e nijmér` lajií'~ e iing` 'nh. Jo nilí` lajo la'eáang` cóo"~ e já"~ líng` i dsea` quié"e la jalé" júu~ quiú"~.

²⁰ Jo ja` míi'~i 'nh` dseáng` jíi'~ uii~ quiá"~ i dsea` quié"e la, co' lajob cajo míi'~i 'nh` uii~ quiá"~ jaléng` i ná`gui i níjá"~ líng` júu~ quié"e mi` tí` lí` ninúr` e júu~ e ni`~ i dsea` quié"e la. ²¹ Jo míi'~i 'nh` e jaléng` i dsea` ~niliseeiñ` dseáng` cøøng` lajee` la'ó` rúiñ` e laco' ni'uíñ` lafa' jaang` dsea` la'eáang` e seeiñ` cøøng` cóo"~ jneaa~aa', Teaa~, lí`~ laco'gui seeng` 'nh` cøøng` cóo"~ jnea~ jogui jnea~ seen` cøøng` cóo"~ 'nh. Jo míi'~i 'nh` e güiliseem`bre cøøng` lajo la'ó` ír` lí`~ dseáng`~ laco' si`í~, jo lajoba' nilija`~ líng` jaléng` dsea` jmigüi` e 'nab` dsea` casíin` jnea~ fí' jmigüi` la. ²² Jogui nicacuøøbaa jaléng` i dsea` quié"e la e niligüeaiñ`~ lí`~ laco'gui 'nh` nicacuøø`~ jnea~ e nicaligüean`~n, jo lajoba' i dsea` quié"e la ni'uíñ` lafa' jaam` dsea` lí`~ laco'gui la líng` jnea~ cóo"~ 'nh` e jaam` dsea` lí`~i: ²³ jogui niliseeng` jnea~ cøøng` cóo"~ ír` jogui 'nh` cøøng` cóo"~ jnea~, jo lajoba'

ni'uíng^- lajhiñ^ do dseáng^- lafa' jaam` dsea`, jo lajoba' nililí^ jaléng^ dsea` jmigüí^ e 'nab` dsea` casiín^ jnea~ fí jmigüí^ la, jogui e eáam` 'neáan`re cajo lí^ laco'gui la 'neáang`'ná` jnea~.

24 Jo mí^ guíi 'ná` Teaa~, co' 'nab` dsea` cacuóøøn`^ jnea~ jaléng^ i dsea` quié^ e la, joba' iing^ jnea~ e seem`bre cøøng` cóo^ jnea~ fí lí^ niní^i, jo lajoba' niní^ jial tí^ niguo^ líin`n, jo e job e cacuóøø`^ 'ná` jnea~ do. Co' lajíl^ líi^ba' e 'neáan`^ 'ná` jnea~, co' lajíl^ latí^ mí^ ná^gui e catiroo^ jmigüí^ba' e jmoo^ lajo cóo^ jnea~. **25** Teaa~, dseáng^ eáam` guiúng` 'ná` , jo fíim` dsea` i seeng` fí jmigüí^ la ja` cuíiñ` 'ná` ; jo dsu' jnea~ dseáng^ lajam^ cuíin`n 'ná` , jogui niñí^bi jaléng^ i dsea` quié^ e la e 'nab` dsea` casiín^ jnea~ fí jmigüí^ la. **26** Jogui nicacuóøø`baar e caliñir^ i^ dseáng^ líing` 'ná` , jogui mí^ 'noo^bí nifíi^re lajo cajo e laco' nijmi'neáang` rúiñ^ lí^ laco'gui la 'neáang` 'ná` jnea~; jogui lajoba' niliseeng` jnea~ cøøng` cóo^ ír` cajo.

18

Mi~ casang`^ dsea` Jesús

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

1 Jo mí^ cangí^ e casiíng^ Jesús cóo^ Tiquiá'r^, joba' cagüí^í^bre coliíng^ cóo^ i^ dsea` guijáng^ quiá'r^ do e fí^ dsíí^ 'ná^tú^ fíng^ do, jo cangolíñ^ lí^ lí^ 'ngóo^ lí^ ia^ coo^ í^ e sii^ Cedrón. Jo mí^ catáiñ^ lí^ lí^ 'ngóo^ e í^ do, jo caguilíñ^ fí^ coo^ dsíí^ ia^, jo fí^ job caí^ Jesús coliíng^ cóo^ i^ dsea` quiá'r^ do. **2** Jogui i^ Judas Iscariote i^ nicanaang` 'níng` Jesús do, guíab` cuír` e fí^ dsíí^ ia^ jo, co^ lami^ jéeng`gui jmiguiab` ya^ caseáng` Jesús cóo^ i^ dsea`

quiá'r^- do e fí' jo. ³ Jo fí' job caguié^- Judas Iscariote ie^- jo, jo nijéeiñ` i fíing` 'lée^- quiá'^- dsea` romano cóo`^gui coo` tú` müssing`^ dsea` i née` ni` guá'^- quiá'^- dsea` Israel i casíng` fui` jmidsea` quiá'^- dsea` do coliing` cóo`^ i dsea` góor` i líng` dsea` fariseo cajo. Jo jaléng`^ i dsea` do quier` jalé` nísh` cóo`^gui jalé`^ quí`^ e coo` e laco` cuó` jí` e jné'r`. ⁴ Jo co` niñi`bi Jesús jalé`^ e tí` lí` nidsinggiñ`^ do, joba` mí` calilí`r^ e caguilíng`^ i dsea` do fí` jo, joba` casíng`^ 'níia'r` tí` quini`gui laco`^ la teáang`^ i dsea` quiá'r^- do, jo lalab cajming`^r`^ i dsea` i caguilíng`^ do jo cajíñ`^:

—¿l`^ nílíng`^na` 'náng`^na` fí` la?

⁵ Joba` cañíi`^ i dsea` do quiá`^ Jesús jo cajíñ`^:

—Jesús i seeng` fí` Nazaret 'néng`^naa`.

Joba` cañíi`^ Jesús quiáíñ`^ do jo casí`r`^ dsea` do:

—Jnea`^bi dsea` ^i.

Jo ie`^ jo dob quiíng`^ Judas Iscariote jee`^ i dsea` i caguilíng`^ tóø` Jesús do. ⁶ Jo mí` tí` lí` cajíng`^ Jesús e íbre siir` lajo, joba` lajíim`^ i dsea` i caguilíng`^ do cató`^ yaaiñ`^ ladsifi`^ lana cartí` caneáiñ`^ uó`^.

⁷ Jo mí` cangí`^ jo, Jesús cajming`^r`^ tur i dsea` do jo casí`^reíñ`^:

—¿l`^ dseáng`^ i 'náng`^na` fó`^na`?

Joba` cañíi`tu`^ i dsea` do quiá`^ Jesús jo cajíñ`^:

—Jesús i seeng` fí` Nazaret 'néng`^naa`.

⁸ Joba`^ Jesús cañíi`^tur quiáíñ`^ do calé`^ catú`^ jo casí`^reíñ`^:

—Jo nicaffí`^baa 'ná`^ e jneab`^ dsea` ^i, jo song jneab`^ dsea` 'náng`^na`, joba` cuóø`^ba` fí`^ i dsea` quié`^e la e nidsilfiñ`^.

⁹ Jo café`^ Jesús e júu`^ na e lí`^ laco`^ caliti`^ lajíi`^ júu`^ quiá'r`^ e café`^r` lamí`^ jéeng`gui mí`^ cajíñ`^lala: “Teaa~, jaléng`^ i dsea` quií`^ i cacuóøn`^ jnea`~

do, jíi'~ jaang` ja` ii` ca'naang` cóo'~ jnea~." ¹⁰ Jo dsifi' lanab cagui' Tú^ Simón ñisq' e quier' ie~ jo, jo caquiu'r' cataang` logua~ dseé' quiá'~ jaang` dseañu' i sii` Malco i niliing` dsea` 'léeng'~ quiá'~ i jmidsea` i laniing` ie~ jo. ¹¹ Jo mi~ cangá` Jesús quiá'~ lajíi'~ e calí` do, joba' lalab casír` Tú^ Simón jo cajín'~:

—Tú^, te'tu' ñisq' quiá'~ eáang` quiá'~, co' Tiquié^baa i cuø' jnea~ e iihuú' la, joba' 'né~ ni'íim'~baa jíi'~ laco' e nicuør`.

Mi~ cangojgeáaiñ` Jesús fí` quini` jaang` jmidsea` i sii` Anás

(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lc. 22:54)

¹² Jo mi~ cangí` jo, jaléng` i 'lée` do cóo'~gui i fii` quiá'r` do coliing`gui cóo'~ i dsea` Israel i néé` ni` guá`~ quiá'r`, casam`~bre Jesús jo ca'ñú'r` guoo` dsea` do. ¹³ Jo la'uii` cangojgeáaiñ` dsea` do fí` quiá'~ jaang` jmidsea` i sii` Anás, co' fí` nilíiñ` ngoo` quiá'~ i jmidsea` i sii` Caifás ie~ jo, jo i Caifás do líiñ` jmidsea` laniing` quiá'~ dsea` Israel ie~ jíi` jo. ¹⁴ Jo i jmidsea` Caifás lab cajo, lami` jéeng`gui casír` dsea` i quié` nifí` quiá'~ dsea` Israel e guiá`~gui b ni'uíing` quiá'~ jaléng` i dsea` fí` e nijúung` jaang` dseañu` cuaiñ` quiá'~ góor` laco'gui e nijúung` i fíing` i dsea` góor` do.

Mi~ cajín'~ Tú^ Simón e ja` cuúiñ` Jesús

(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

¹⁵ Jo mi~ catór` Jesús fí` quiá'~ i jmidsea` Anás do, jo ti'leáam` gáang` dsea` quiá'~ Jesús laco` cangáng`~ dsea` do, jaaiñ` do siir` Tú^ Simón, jogui i jaang`gui do cuíim` rúiñ` cóo'~ i jmidsea` laniing` do, joba` ca'í`biñ` do e fí` dsíi` li` catór` Jesús, ¹⁶ dsu` i Tú^

Simón do fí' caluū o'ná̄ cajer'. Jo mí̄ calilí̄' ī dseā quiá'- Jesú̄s ī cuíng' rúng' cóō' ī jmídseā laniing' do e caluub̄ caje' Tú̄ Simón, joba' cagüi' iībre fí' caluū jō cashiñ̄ cóō' ī dseam̄ ī sing' jmóō' í̄ e jní̄ do e laco' nicuóíñ̄' do fí' e ningíng' Tú̄ Simón fí' dsí̄ sigui' quiá'- e 'ná̄ do, joba' cacuøbiñ̄' do fí' lajo. ¹⁷ Jogui ī dseam̄ ī jmóō' í̄ e jní̄ do, lalab cajming' r̄ Tú̄ Simón jō cajíñ̄':

—¿Su o' dseā quiá'- ī dseañū' ī nīfí̄ nabi 'ná̄?

Joba' cañíī Tú̄ Simón quiá'- ī dseam̄ do jō casí̄' reiñ̄' :

—Ū, o' ī jneā.

¹⁸ Jō cō' iē jō eáam' güíī', joba' jaléng' dseā 'léeng' ī jmóō' tā sináū' quiá'- ī jmídseā Caifás do cóō' gui jaléng' ī née' nī guá'- quiá'- dseā Israel ninicajír̄' jí̄ e sigui' do, jō fí' dob neáaiñ̄' jmiguiáñ̄' ca' jí̄. Jō fí' dob caje' Tú̄ Simón e jmiguiáñ̄' cóōiñ̄' do cajo.

*Mí̄ caguiéng' - Jesú̄s fí' quinī' fiī jmídseā
(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)*

¹⁹ Jō lajeē e teáang' ī dseā ī jmiguiáng' e fí' sigui' do, joba' dob iuung' Jesú̄s cóō' gui ī fiī jmídseā do e fí' dsí̄ sináū' do. Jō lajeē jō ī fiī jmídseā do canaaiñ̄' jmíng' r̄ Jesú̄s uī' quiá'- dseā quiáiñ̄' do cóō' gui jalé' e nica'e'r' jaléng' ī dseā ī cajo.

²⁰ Joba' lalab cañíī Jesú̄s quiá'- ī dseā do jō casí̄' reiñ̄' :

—Jneā nica'ée' e jaléng' dseā fí' jeē dseā fíim'; jogui contøøm' nica'ée' ere fí' dsí̄ sináū' guá'- jí̄ osi fí' guá'- fé' quiá'- dseā góonaa' dseā Israel e si' fí' Jerusalén e fí' lí̄ seáiñ̄' e laco' jmiféiñ̄' Fidiée'; jō ja' mí̄ caguiá'a jalé' e júū' jō fa' coq' lí̄ ja' lí̄

nú` dsea`. **21** Joba', ¿jiali` jnea~ jmíngíi` e jo? Co' cuóom` güijmingíi` jaléng` i dsea` i nicanúu` jalé` júu` quié` e e nicaguiá`a do, joba' íbing` i nijmeá`- 'ná` júu` e~ jalé` e nicafíi` ire do. Co' niñib' jaléng` i dsea` í jalé` e júu` e nicafá`-a do.

22 Jo mi` tí li` cañíi` Jesús quiá`- i fii` jmidsea` do e júu` jo, joba' jaang` i dsea` i née` ni` guá`- quiá`- dsea` Israel do cajnéer` moni` Jesús, jo mifíing` casír` dsea` do jo cajíñ`-:

—¿Su lanab ngíi`- quiá`- i fii` jmidsea` na?

23 Joba' cañíi`tu Jesús quiá`- i dsea` do jo casí`-reiñ`:

—Song gab` líi` e júu` e nicafá`-a na, joba' iin`n jmée` júu` jiali` e líi` lajo e nicafá`-a na; jogui song guiáb` lajíi`- e júu` e nicafá`-a na, joba' ¿jiali` caba` monii`?

24 Jo mi` cangí` jo, i fii` jmidsea` Anás do caguiéiñ` Jesús e 'núung`- dsea` do fí` quini` i fii` jmidsea` rúiñ` i sii` Caifás do.

*Mi` cajíng`-tu Tú` Simón e ja` cuúiñ` Jesús
(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)*

25 Jo lajee` jo, dobi sing` Tú` Simón e jmiguiáiñ` fí` 'ni` jí` e fí` sigui` do, jo coo` cajmingí`- i dsea` teáang` do ír` jo cajíñ`-:

—¿Su o` quiim`-bi 'ná` jee` dsea` quiá`- i dseañu`- i iuung` do?

Joba' cañíi` Tú` Simón quiáiñ`- do jo casí`-reiñ`:

—U~, o` í jnea`.

26 Jo mi` cangí` jo, jaang`gui dsea` 'léeng`- quiá`- i jmidsea` laniing`- do i líng` ee` i dseañu`- i caquiu` Tú` Simón logua` do, jo dsea` í cajmingí`r` Tú` Simón lala jo cajíñ`-:

—¿Su o' 'ná'bí i camán^n mi~ cangoséng'^naa' i Jesús na e fí' dsíí' iá' do?

²⁷ Jogui calé^ catú^ cajíng^- Tú^ Simón e o' dsea` í líiñ^, joba' dsifi' mi~ cangí^ lajo mifíng^ caqui^ jaang^ tuidsée^ jóng.

*Mi~ cangojgeáaiñ^ Jesús fí' quini^ dseata~ Pilato
(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Lc. 23:1-5)*

²⁸ Jo mi~ cangí^ jo, caguíim^bre Jesús fí' quiá'^ i jmíndsea` Caifás do, jo cangojgeáaiñ^ dsea` do fí' quini^ jaang^ dseata~ romano i sii` Pilato. Jo dsuco^ ie~ jo nijaquiéeng^ nijneáb^, jogui guati^lló^ jmiib^ cajo, joba' ja` cangotáang^ i dsea` Israel do fí' dsíí' e 'núff^ do, co^ faco^ mi~ cajméer^ lajo, joba' ja` jmitir^ jóng lajíi^ júu^ quiá^ ta~ quiá'r^ quiá'^ lajíi^ e qui^ tñiñ^ e jmóor^ mi~ tí^ jmiib^ Pascua; jo co^ ja` cangotáang^ guir fí' dsíí' jo, joba' cuóøom^ dór^ e jmiñi^ e silfíng^ e gó'r^ ie^ jmiib^ jo. ²⁹ Jo mi~ tí^ li^ cangá^ dseata~ Pilato e nitée^ dsea` Jesús, joba' cagüi^fir^ jo casí^r^ jaléng^ i dsea` do lala:

—¿E^ dsee^ e cuó'r^na' i dseañu^ na?

³⁰ Joba' cañíi^ dsea` Israel quiá'^ i dseata~ Pilato do jo casí^rein^:

—Fa' jiú^gui i dseañu^ la ja` jmóor^ ta~ 'lée^ jee^ jaléng^ dsea`, joba' ja` jáang^na're jóng fí' quiní^ faco^ lajo.

³¹ Joba' lalab cañíi^ dseata~ Pilato quiá'^ i dsea` Israel do jo cajíñ^:

—Tee^ 'ná^ yaang^na' i dseañu^ góona' na jo quidsi^na' í^ quiá'r^ yaang^na' lí^ lacó^gui la qui^ tñíng^na' cóo^ júu^ quiá^ ta~ quiá^na', 'ná^ dsea` líng^na' dsea` Israel.

Jo mi~ canúu~ i dsea` Israel do e júu^ jo, joba' lalab cajíñ~:

—Dsu' jnea^, dsea` líi'naa' dsea` Israel, ja` sea` fí' qui~naa' quiá~ dsea` romano e nicuóó^naa' iihuíi' líi' doñí ii dsea` cartí' nijúuiñ~.

³² Jo job caliti~ lajíi'~ júu^ e cajíng~ Jesús lami~ jéeng'gui quiá~ jial líi' 'mó~ e nitíñ~. ³³ Jo mi~ cangí' jo, ca'ib~tu dseata~ Pilato fí' dsíi' 'nuff' quiá'r~, jo cató'r~ Jesús fí' líi' quidsir' íi', jo cajmingí'r~ dsea` do jo cajíñ~:

—¿Su 'nub' i líing' dseata~ dsea` féng~ i quie' nifí' quiá~ dsea` Israel?

³⁴ Joba' cañíi` Jesús quiáíñ~ do jo casí'r~ dsea` do:

—¿Su uóó'ba' iin~ ñíi'^ e jmingíi' jnea~ na, ofa' líi' canáu~ e fé~ dsea` jiém~ é?

³⁵ Joba' lalab cañíi` dseata~ Pilato quiá~ Jesús jo casí'r~ dsea` do:

—Ja` dsea` Israel líing' jnea~ la. Co' jaléng~ dsea` góo~ dsea` Israel coliing~gui cóo~ jaléng~ fii~ jmid-sea` quií~na', dsea` íbing~ i nícajáng~ 'ná~ fí' quinií~la lana. Jogui 'nu', ¿e~ dsee~ sea` quií~ quiá~ e 'níng~ dsea` 'nu'?

³⁶ Joba' lalab cañíi'tu Jesús quiá~ i dseata~ do jo cajíñ~:

—Ja` si'íing~ jnea~ e niquiá~ta~ laco'gui quiá~ta~ jaang` dsea` jmigüí~ fí~ la, co' faco' lajo, joba' seem` dsea` quié~ e i níjmeáan~n ta~ e laco' ja` níjáng~ dsea` jnea~ fí~ quinií~ dsea` góo'o dsea` Israel faco' lajo. Co' líi' laco' fá'a na, e ja` si'íin~n e niquiá~ta~ laco' jaang` dsea` jmigüí~.

³⁷ Joba' cañíi'tu dseata~ Pilato quiá~ Jesús jo casí'r~ dsea` do:

—Jo' nəb` dsea` lin' dseata~ dsea` féng' i quié' nifi' quiá'~ dsea` Israel liya.

Joba' cañí`tu Jesúś quiá'~ i dseata~ do jo casí`reiñ!:

—Lajob líi` líi` laco'gui nícafée'~ na, e jneab~ i dseata~ dsea` féng' í. Co' jnea~ cagá`a fí` jmigüí` la mí` cangáan`n e laco' niguiaa` jalé` júu` já'~. Jo jaléng` dsea` i já'~ líing` e júu` jo, joba' dsea` quié`baa líiñ', co' náu`bre jalé` júu` quié`e.

³⁸ Jo mí` canúu` dseata~ Pilato lajíi`~ júu` quiá'~ Jesúś, joba' cajmingí`r` dsea` do lala jo cajíñ`~:

—Jo ¿jnang` e júu` já'~ do?

Mi~ cahuí`ta~ e níjúung` Jesúś

(Mt. 27:15-31; Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25)

Jo mí` cangí` e cajmingí` dseata~ Pilato e júu` jo, joba' cagüí`íib'tur calé` catú` fí` lí` teáang` i dsea` Israel do e laco' nisíng`tur cógiñ`~ do calé` catú`, joba' lalab casí`r` i dsea` do:

—Jíi`~ coo` dsee` ja` niguié` jnea~ e nica'ée` i dseañu` la. ³⁹ Jo co' 'ná` quií`~ tíng`na` e laan` jaang` dsea` góóna` i sijníng` lajee` mí` tí` jmíi` quií`na` e catí` lana e sií` Pascua, joba' jmingí`í 'ná`lana, ¿su iing`na` e nilaan` i dseata~ dsea` féng` quií`na` i sing` la?

⁴⁰ Jo mí` canúu` jaléng` dsea` Israel i teáang` do ie` jo e júu` quiá`~ i dseata~ Pilato do, joba' lajíim`bre canaaiñ`ta'r` míi`~ jo fé'r`:

—Ja` laan`~ i dsea` na! Jo jleaang` Barrabás!

Jo i Barrabás i éeiñ` do sijníiñ`~ do dsu` uíí`~ e jmóor` ta` 'ní` níng` dseata~.

19

¹ Jo mi~ canúu~ dseata~ Pilato lajíi~ júu~ e casí~ dsea` ír` do, joba' caquia'r` ta~ e nisám~ i 'lée~ quiá'r~ do Jesús e laco' nibóøng~ neiñ~ do cóo~ loo~ jó~ e líi~ 'nii~. ² Jo mi~ cangf~ jo, i 'lée~ do cajmér~ coo~ lí~ corona cóo~ layaang~ tóo~, jo e job catá'r~ fí~ mogui~ Jesús, jogui cajlíiñ~ dsea` do cóo~ coo~ 'mi~ niung~ e líi~ laco~ e quié~ dsea` niing~ i quiá~ ta~. ³ Jo mi~ cangf~ jo, cangoquiéeiñ~ fí~ quiá~ li~ sing~ dsea` do, jo lalab canaaiñ~ lóøiñ~ dsea` do jo sí'r~ lala:

—¡Gülideem` huóø~, dseata~ dsea` féng~ quiá~ dsea` Israel!

Jo lajee~ jo jnóor~ fí~ moni~ dsea` do.

⁴ Jo mi~ tí~ lí~ cagüi'íí'tu~ dseata~ Pilato e fí~ lí~ teáang~ i dsea` Israel do, joba' lalab casí~ reiñ~ do jo cajíñ~:

—E laba' fíi~ i 'ná~, e lab nisín~ n i dseañu~ la fí~ quiní~na' e laco' niliñí~na' e jíi~ cóo~ dsee~ ja~ mi~ cadsé~e quiá'r~, co' lajib` nicajmíngí~ire.

⁵ Jo lajee~ job cagüi'íí' Jesús e ni'iuh~ e lí~ corona e líi~ cóo~ yaang~ tóo~ do fí~ moguir~, jogui jlíiñ~ e 'mi~ e niung~ huíng~ do. Jo lajee~ nising~ Jesús fí~ quini~ i dsea` do, lalab cajíng~ dseata~ Pilato e sí'r~ jaléng~ i dsea` teáang~ do ie~ jo:

—¡Lab nising~ i dseañu~ la fí~ quiní~na' náng!

⁶ Jo mi~ tí~ lí~ cangá~ jaléng~ fí~ jmidsea` quiá~ dsea` Israel cóo~ gui jaléng~ dsea` i néé~ ni~ guá~ quiá'r~ e nising~ Jesús do, joba' lalab canaaiñ~ áiñ~ i dseata~ do jo fé'r~:

—¡Fí~ dse~ crúu~ teáang~ i dsea` na!

Joba' cañí~ dseata~ Pilato quiá~ i dsea` teáang~ do ie~ jo, jo casí~ reiñ~:

—Tee⁻ba're, jo yaam[~]ba' güiteáang'na're fí' dse'
crúu[^], co['] jnea[~] ja` mí' cadsé'e jíi^{!~} coo['] dsee-
quiá'r⁻ quiá'⁻ lajíi^{!~} e nica jmingfí'ire.

⁷ Jo dsu['] lalab cañíi[~] i dsea` Israel i teáang⁻ do ie[~]
jo quiá'⁻ dseata[~] Pilato jo casí'r⁻ dsea` do:

—Seab['] coo['] júu[~] quiá'⁻ ta[~] quiá'⁻ jnea^{!~}, dsea` líi^{!~}
dsea` Israel, jo lalab líi[!]: Song jaang['] dsea` fé'r[']
e røøb['] cóøiñ['] cóo^{!~} Fidiée[~], joba['] 'né⁻ nijúum⁻bre
jóng. Jo lajob líi[!] cóo^{!~} i dsea` na, joba['] dseáng['] 'né⁻
nijúum⁻bre.

⁸ Joba['] mí[~] tí['] lí[~] canúu⁻ dseata[~] Pilato e júu[^] jo,
eáang'gui cafóøiñ['] jóng. ⁹ Jo calíb['] tur e fí['] lí[~] quiá'r[']
ta[~] do coliing['] cóo^{!~} Jesús, jo fí['] job cajmingfí'r⁻ dsea`
do jo cajíñ[']:

—¿Jie['] fí['] lí[~] níi[!] 'nø[~]?
Jo dsu['] Jesús jíi^{!~} coo['] ja[~] e cañíir['] quiá'⁻ dsea` do.
¹⁰ Joba['] cañíi[~]tú dseata[~] Pilato jo casí'r⁻ Jesús jo
cajíñ[']:

—¿Su ja['] iin^{!~} ngíi^{!~} jíi^{!~} coo['] quié[']e jóng? ¿Su ja[']
ní[^] 'nø[~] e cuóøøm['] nifíi^{!~}i dsea` quié[']e e niteáiñ['] 'nø[~] fí[']
dse'['] crúu[^], jogui cuóøøm[']bi cajo e nifíi^{!~}ire e nileáiñ[']
'nø[~] faco['] lajo?

¹¹ Joba['] lalab cañíi[~] Jesús quiá'⁻ i dseata[~] do jo
casí'r⁻ dsea` do:

—Jíi^{!~} coo['] bí['] ja[~] sea[~] quiá'⁻ e niquiá'['] ta[~] quié[']e
faco['] ja[~] Fidiée[~] nica cuøøl'r['] 'nø[~] e catíin['] lajo; joba[']
i dsea` i cajáng['] jnea[~] fí['] jaguóo[!], eáang'gui b røøiñ[']
dsee['] laco[']gui 'nø[~].

¹² Jo job mí[~] canaang['] dseata[~] Pilato e 'nó'r['] jial
nileáiñ['] Jesús, jo dsu['] mí[~] calilí^{!~} i dsea` Israel do e
jo, joba['] canaaaiñ['] ta[~] guir míi^{!~} jo sí'r['] dsea` do lala:

—Song nilaan['] i dsea` na, joba['] líi[!] lafa['] 'ní[']
máam[']ba['] jóng i dseata[~] dsea` féng['] i guing['] fí[']

Roma, co^l líⁱ doñíⁱ dsea^a i jíngⁱ e líiñ^r jaang^r
dseata^a dsea^a féng^r, joba^a líi^r lafa^a e 'níⁱ níim^rbre i
dseata^a i guiing^r fi^r Roma do.

¹³ Jo mi^r tí^r li^r canúu^r dseata^a Pilato e cajíngⁱ i
dsea^a Israel do lajo, joba^a caqui^r ta^r e niguím^r biñ^r
do Jesús jo nidsijéeiñ^r dsea^a do dseángⁱ li^r quidsí^r
dseata^a Pilato íⁱ quiáⁱ dsea^a fi^r coo^r li^r sii^r Gabata,
jo cóo^r jmíi^r hebreo guóng^r Guiáⁱ fi^r li^r Siníiⁱ Cuu^r.

¹⁴ Jo ie^r jo dseángⁱ guati'ló^r jmíi^r Pascua quiáⁱ
dsea^a Israel, jo náⁱ guieníbⁱ ningóo^r mi^r cajíngⁱ
dseata^a Pilato e casír^r i dsea^a Israel do:

—¡Lab sing^r i dseata^a dsea^a féng^r i quié^r nifí^r
quií^r naa!

¹⁵ Jo dsu^r jaléngⁱ i dsea^a do canaaíñ^r ta^r tur míi^r jo
fé^r:

—¡Güijúung^r i dseañu^r na fi^r dse^r crúu^r!

Joba^a cajmingⁱ dseata^a Pilato jaléngⁱ i dsea^a do
jo casír^r reiñ^r:

—¿Su jneab^r catíin^r nijngánⁱ jaang^r dseata^a
dsea^a féng^r i quié^r nifí^r quií^r naa?

Joba^a cañíi^r jaléngⁱ fui^r jmidsea^a i teáang^r do ie^r jo,
jo casír^r i dseata^a do lala:

—¡Dseángⁱ jíi^r dseata^a dsea^a féng^r i guiing^r fi^r
Roma, jíi^r dseata^a íbing^r i seeng^r quií^r naa!

¹⁶ Joba^a dseata^a Pilato cajám^rbre Jesús fi^r quini^r
jaléngⁱ i dsea^a do ie^r jo, jo i dsea^a do cangojéem^rbre
Jesús fi^r li^r nitáng^r dsea^a do fi^r dse^r crúu^r.

Mi^r catáng^r Jesús fi^r dse^r crúu^r

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43)

¹⁷ Joba^a ca'uøom^r i dsea^a do jéeiñ^r Jesús, jo 'ñiab^r
dsea^a do dsíiñ^r crúu^r quiá^r cangór^r fi^r coo^r li^r sii^r
Cuo^r Mogui^r 'Líi^r e sii^rbi Gólgota cóo^r jmíi^r hebreo

e fé¹ dsea` Israel. ¹⁸ Jo mi[~] caguilíiñ⁻ fí[~] jo, joba[~]
fí[~] job cateáaiñ⁻ dsea` do fí[~] dse[~] crúu[^], jo jaang[~]gui[~]
dsea` taang[~] la cataang[~] cáaiñ⁻ fí[~] dse[~] crúu[^] cajo[~].
¹⁹ Jo ie[~] jo i[~]dseata[~] Pilato do caqui[~]r[~] ta[~] e nitó⁻ fí[~]
yú[^] gui[~] crúu[^] quiá⁻ Jesú^s e júu[^] la: “Jesú^s i[~] seeng[~]
fí[~] Nazaret, dseata[~] dsea` féng[~] quiá⁻ dsea` Israel.”
²⁰ Jo e jo cató⁻ cóo[~] 'ni[~] íng[~] jmíi[~], jmíi[~] latín cóo[~]
jmíi[~] hebreo jogui jmíi[~] griego. Jo fí[~]m[~] dsea` Israel
ca[~]ír[~] e júu[^] jo ie[~] jo, co[~] e fí[~] li[~] catáng⁻ Jesú^s do ja[~]
huíi⁻ eáang[~] laco[~] la née[~] fí[~] Jerusalén. ²¹ Jo dsu[~] mi[~]
cangá⁻ fí[~] jmidsea[~] quiá⁻ dsea` Israel lajíi[~] júu[^] e
toq[~] fí[~] yú[^] crúu[^] quiá⁻ Jesú^s, joba[~] lalab casí[~]r[~] i[~]
dseata[~] Pilato do jo cajíi⁻:

—Guiú⁻gui ja[~]nitó⁻ e júu[^] na, jo güító⁻ lala: “Lab
i[~] jmigoo[~] e líiñ⁻ dseata[~] dsea` féng[~] quiá⁻ dsea`
Israel.”

²² Jo mi[~] canúu⁻ dseata[~] Pilato e júu[^] jo, joba[~]
lalab cañíir[~] quiá⁻ i[~]dsea` do jo casí[~]reiní⁻:

—Lajíi[~] e júu[^] e nicaquiú⁻ u ta[~] e nicató⁻ na,
dseáng⁻ lanab nijé[.]

²³ Jo mi[~] tí[~] li[~] cang[~] e cateáang⁻ i[~]lée⁻ do Jesú^s
fí[~] dse[~] crúu[^], joba[~] casitíiñ⁻ si^{!^} dsea` do jo cajmér[~]
guiée[~] lajee[~] quiúuiñ⁻ la'ó[~] líiñ⁻ lée⁻, jmacó[~] e 'mi[~]
do quiá⁻r[~] lajaang[~] lajaaiñ[.] Jo dsu[~] e si^{!^} Jesú^s e
coo[~]gui do, 'mi[~] contøøm⁻ lí[~] jo ja[~] si^{!^}mi[~] cajo. ²⁴ Jo
lajee[~] jo i[~]lée⁻ do canaaiñ⁻ siiñ⁻ la'ó[~] yaaiñ⁻ lala:

—Ja[~] guiing[~] nisiing⁻naa[!] e 'mi[~] na, jo macó[~]oo[!]
ne[~]duu[!] i[~] nilí[~] nicóo[.]

Jo cóo[~] e nab caliti[~] jíi[~] laco[~] la fé[~] fí[~] ni[~] ji[~] quiá⁻
Fidiée[~] e cajme[~] dsea` malii[~]gui eáang[~] li[~] fé[~] lala:
“Cajméeb[~] dsea` guiée[~] jalé[~] si^{!^}i[~], jogui cacoor[~] quiá⁻
i[~] nilí[~] e si^{!^}i[~] e contøøng⁻ do.” Jo lajob dseáng⁻
cajmée[~] i[~]lée⁻ do cóo[~] si^{!^} Jesú^s.

25 Jo lajeē e táang` Jesús fí̄ dsē' crúū, dob teáanḡ quiúunḡ dseam̄ e tiī lacō sī' e crúū do; jo jaaiñ̄ do lí̄nḡ niquiá̄' Jesús, jogui jaang`gui rúnḡ" dseā ngáanḡ' cōō' niquiá̄'r̄, jogui jaang`gui ī siī` Yá̄ ī lí̄nḡ dseam̄ quiá̄' jaang` dseañ̄" ī siī` Cleofas, jo jaang`gui ī siī` Yá̄ ī seenḡ fí̄ Magdala. **26** Jo lajeē job cangánḡ Jesús niquiá̄'r̄, jo cáanḡ ī niquiá̄'r̄ do sinḡ' jaang` dseā quiá̄' Jesús ī eáanḡ 'neáaiñ̄, jo lajeē jo lalab cas̄' Jesús ī niquiá̄'r̄ do e éeñ̄ ī dseā quiá̄'r̄ ī iiñ̄ eáanḡ do jo cajíñ̄':

—Janú̄", dseam̄, nab sinḡ' ī lí̄nḡ lacō' jōō" do.

27 Jo mī̄ canḡ e jíñ̄" e jo, joba' cas̄'r̄ ī dseā ī iiñ̄ eáanḡ do lala:

—Nab sinḡ' ī lí̄nḡ lacō' niquií̄".

Joba' mī̄ cajínḡ' Jesús lajo, ī dseā ī iiñ̄ eáanḡ do ca'ím̄'bre niquiá̄' dseā do e lí̄hiñ̄ do lacō' dseā sináū' quiá̄'r̄.

Mī̄ cajúnḡ-Jesús

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49)

28 Jo mī̄'mí̄̄'nḡ'guijiñ̄ lajo, jo co' niñ̄ib' Jesús e nicatób' jalé̄' tā' quiá̄'r̄, jogui e lacō' nilitī' jí̄'l̄' lacō' fé̄' fí̄ nī̄ jī' quiá̄' Fidiéē e cajmē' dseā maliī'gui eáanḡ, joba' cajíñ̄' lala:

—Dsínḡ' jm̄ījm̄iñ̄'.

29 Jo iē' jo nisī' cōō' dsuñ̄' e røønḡ' ā' jm̄ī' m̄ī' huiñ̄' jō' ī' e nijí̄', joba' cayé̄' dseā' e jm̄ī' m̄ī' huiñ̄' jō' ī' do cōō' cōō' joō', jo casiguí̄' fí̄' cōō' yú' ī' siī', jo cōō' ī' e job ca'úuiñ̄' fí̄' mo'oō' Jesús. **30** Jo cayuñ̄' Jesús e jm̄ī' m̄ī' huiñ̄' jō' ī' do. Jo mī̄ canḡ' jo, joba' cajíñ̄':

—Nab nicató̄' lají̄' ī' tā' cagá̄'a.

Jo co' cató' e café'r' e júu^ jo, jo cajgiéer^- moguir^-
jo mifíing` cajum^-bre jóng.

Mi~ ca'iá`jaang` 'lée~ ñisʉ' fí~ mo'uóø' JesúS

³¹ Jo 'ñia' ie~ jmii^ e cajung^- JesúS do, lí^ e
guati'ló^ jmii^ Pascua quiá^- dsea` Israel, jo co' ja'
qui^ tñing` i dsea` í fa' e seáang^ 'lìi^ quiá'r^- fí^ dse'
crúu^ lajee^ e jmii^ jo, co' dseáng^- jmii^ e laniim^-
quiá'r^- ie~ jo, joba' camí^ dsea` Israel fí^ i dseata^-
Pilato do e nicuóin^- do fí^ e nijér^- tñi^ i dsea` taang^
dse^ crúu^ do e laco' nijúuiñ^- do jminá^gui, jo
lajoba' cuóøng` e nijgiáaiñ^- do e fí^ li^ taaiñ^- do.
³² Joba' cangíim` i 'lée^ do fí^ e nidsilíiñ^- e nijér^-
tñi^ i dsea` gaang` i taang^ dse^ crúu^ do; jogui lajob
cajméer^, cajée^bre tñi^ i dsea` la'uii^ i táang^ dse^
crúu^ cáang` JesúS do; jo mi^ cangí^ jo, lajob cajméer^
quiá^- i dsea` jaang^gui do i táang^ dse^ crúu^ cajo
ca' dse^ crúu^ li^ táang` JesúS. ³³ Jo mi^ caguilíing^- i
'lée^ do fí^ li^ táang` JesúS fí^ dse^ crúu^, joba' calíi^r^
e ni'líiim^ dsea` do, joba' jo^ e cajmeáiñ^- dsea` do fa'
cajée^gui tñiñ^-.

³⁴ Jo nañí^ fa' e calíi^ i 'lée^ do e ni'líiim^-
JesúS, dsʉ^ jaang` lajee^ la'ó^ ír^ ca'iár^ ñisʉ^ fí^
dse^ mo'uóø' dsea` do, jo ladsifi^ lanab catuu^
jmii^ cоо^gui jmii^øiñ^. ³⁵ Jo i dsea` i fé^ e júu^
la, dseáng^- e já^ba' e cangár^- laco' calí^, joba'
dseáng^- jáb^- júu^ e fé'r^ do e laco' jaléng^ 'nú^ jáb^-
nilíing^na' dseáng^- laco' calí^ . ³⁶ Jo cangojée^ jalé^
e la e lí^ laco' caliti^ lajíi^ júu^ quiá^- Fidiée^ e fé^
fí^ ni^ ji^ quiá'r^- e cajme^ dsea` malii^gui eáang^ li^
fé^ lala: "Jíi^ coо^ móo^ teáaiñ^ ja^ nijé^." ³⁷ Jogui
fé^ bigui cajo lala e fí^ ni^ ji^ jo: "Nimáam^ baa^ i dsea`
i líing^ ee^ ca'iá^ dsea` quiá^-."

*Mi~ ca'áng~ Jesús**(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)*

³⁸ Jo mi~ cangí e caliéng~ Jesús ñish', joba' ie~ jo cangó~ jaang` dseañh' i sii` Sé~ i niseeng` fí coo fí i` e sii` Arimatea, jo cangór~ cangomh'r~ dseata~ Pilato fí e nidsijgiáaiñ' Jesús fí li~ táang` dsea` do fí dse" crúu^ jo nidsijéeng`neiñ' fí li~ ni'áiñ~. Jo i Sé~ do nilhiñ' jaang` dsea` quiá~ Jesús, dsh' jíi` la ñir' 'ñia`bre, co' 'góm`bre jaléng` dsea` Israel fíng song caliñiñ~ do e nilhiñ" lajo. Jo cacuob` dseata~ Pilato fí lajo, jo cangób~ Sé~ e cangojgiáaiñ' Jesús fí li~ táang` dsea` do fí dse" crúu^, jo mifíng` cangojéeiñ` dsea` do fí li~ ca'ám~biñ!. ³⁹ Jo jaang`gui i sii` Nicodemo cangór~ cajo coliing` cóo~ i Sé~ do fí li~ sing" crúu^ fí li~ táang` Jesús. Jo i Nicodemo do quier' jíé~ ja` guigui` kiil~ e jmeafíi` jlo`^ e sicáng` cóo~ tú~ íng` míi', coo e sii` mirra jogui cóo~gui e sii` áloe. Jo i Nicodemo la, íb` i cangó~ cangosiing` cóo~ Jesús coo née~ e canhu. ⁴⁰ Jo lajob i Sé~ do cóo~gui Nicodemo cajgiáam`bre Jesús fí dse" crúu^, jo mifíng` canaaíñ` súuiñ~ dsea` do jalé~ e jmeafíi` do jo caquíng`neiñ' cóo~ coo~ 'mi' té~ e siyá~ e jmíi` jmeafíi` do, co' lajob qui~ tíng` jaléng` dsea` Israel e jmóor` cóo~ jaléng` líi` quiá'r~ mi~ ni'áang~neiñ!. ⁴¹ Jo e fí li~ cateáaiñ~ Jesús fí dse" crúu^, fí job nilhi` coo~ dsíi` iá', jo e fí jo nisea` coo~ too` ée` e 'míi~ li~ jíi` jaang` ja` ií` mi` ca'áng~. ⁴² Jo e fí dsíi` e too` ée` do cangojéeiñ` Jesús e ni'áiñ~, dshco' quiáb~ li~ nilhi` e too` ée` do, jogui co' nijsaquiéem` cajo e jmíi` e jmilíng` dsea` Israel.

*Mi~ cají'tu Jesús**(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)*

¹ Jo la'uii~ jmiíi~ quiá'~ e semaan~ mi~ cangí~ e jmiíi~ do, e ee'bi eáang' lajee~ ná'~gui e njneá~, cangó~ Yá~ i seeng` fí~ Magdala fí~ li~ ca'áng~ Jesús; jo mi~ caguiér~ fí~ jo, joba' cangár~ e nisijéb'~ e cuú~ e cajlíi~ e fí~ oo~ too` e li~ ca'áng~ dsea` do. ² Jo mi~ tí~ li~ calilí'r~ e jo` seeng` Jesús e fí~ dsíi~ tó~ ée` do, joba' caquím~ tur güílíi~ e fí~ li~ guiing~ Tú~ Simón coliíng~ gui cóo~ i dsea` quiá~ Jesús i 'neáaiñ~ eáang~ do. Joba' lalab cajíng~ i Yá~ i seeng` fí~ Magdala do mi~ caguiéiñ~ jo casí~ reiñ~:

—Ninicaguíim` dsea` Fí~naa! e fí~ li~ ca'áiñ~ do, jo ja` ne~naa! jié! fí~ li~ nicangojéeiñ~.

³ Jo mi~ canúu~ Tú~ Simón cóo~ gui i dsea` rúiñ~ i jaang`gui do lajíi~ júu~ e quiéé` i Yá~ i seeng` fí~ Magdala, joba' dsifib' ca'uøøiñ~ e cangolíiñ~ lajminá~ e fí~ li~ ca'áng~ Jesús do. ⁴ Jo lají~ huáam~ bre ngolíiñ~ cuíir~, lifa' i jaang`gui do jminá~gui cangór~ laco' Tú~ Simón, joba' jéeng`guibre caguiér~ e fí~ li~ ca'áng~ Jesús do. ⁵ Jo mi~ caguiér~ fí~ jo, dsifib' catúuiñ~ jo cajóør~ fí~ dsíi~ e too` ée` do, jo cangár~ e 'mi' e cabeang~ dsea` do e laco' milíib' née', jo lifa' ja` ca'ír~ e fí~ dsíi~ too` ée` do. ⁶ Jo jiüb~ cøøng` lajo caguié~ Tú~ Simón, jo condseeb' ca'ír~ e fí~ dsíi~ tó~ ée` do mi~ caguiér~, joba' cangá~bre e 'mi' e cabeang~ dsea` do cajo e laco' milíib' née'; ⁷ jogui cangá~bir cajo e dob róo` e 'mi' e cali'íing` ta~ e quiá'~ cabé~ mogui~ dsea` do, jo cangár~ e ja` róo` ca' laco' róo` e 'mi' e cabeang~ dsea` do, jo tí~ doguijiüb róo` e sibéeng` ca' laco' róo` e jo. ⁸ Jo mi~ cangí~ jo, ca'í~ i dsea` i jaang`gui do i caguié~ la'uii~ e fí~ too` ée`

do, joba' cangá⁻bre jalé[~] e calí⁻ e fí[~] dsíí[~] tó[~] ée[~] do, jo dseáng⁻ jáb⁻ calíñ⁻. ⁹ Jo dsu['] i dsea` gáng⁻ do dseáng⁻ ja[~] mí[~] cangám["]bir lacó['] la fé["] fí[~] ni[~] ji[~] quiá⁻ Fidiée[~] e cajme["] dsea` malii[~]gui eáang[~] li[~] fé["] e dseáng⁻ si[~]í[~]ba['] e nijí["]tú Jesús. ¹⁰ Jo mí[~] cangí['] jo, caquím⁻tu['] i dsea` quiá⁻ Jesús i gáng⁻ do fí[~] quiá'r⁻.

*Mi[~] cajmijnéeng[']ñia["]Jesús fí[~] quini[~] Yá[^]i seeng[']fí[~] Magdala
(Mr. 16:9-11)*

¹¹ Jo mí[~] caguié⁻tu['] Yá[^] e fí[~] li[~] ca'áng⁻ Jesús, joba' dob cajer['] qui[~]r['] fí[~] caluu[~] e too['] ée[~] do. Jo lajee[~] siñ⁻ qui[~]r['] dob catúuiñ⁻ e lacó['] nijóor⁻ e fí[~] dsíí[~] tó[~] ée[~] do, ¹² joba' cangár⁻ e neáang⁻ gáng⁻ ángeles i qui[~]' mi[~] té[~] e fí[~] dsíí[~] tó[~] ée[~] do, jo jaaiñ["] do guiiñ[~] li[~] catiroo[~] mogui[~] Jesús jogui[~] jaaiñ["] do guiiñ[~] fí[~] li[~] cané⁻ tiñ⁻ dsea` do. ¹³ Jo i ángeles do cajming[']r⁻ i dseamí['] do jo casí⁻reiñ[!]:

—Janú[!], dseamí['], ¿jiali[~] sin[~] qui[~]?

Joba' cañí['] i dseamí['] do quiá⁻ i ángeles do jo casí⁻reiñ[!]:

—Quí[~]i dsaco['] ja[~] ñii⁻ ii[~] ninicaguíng['] Fí[~]i i ca'áng⁻ dsea` e fí[~] dsíí[~] tó[~] na, jo ja[~] ñii⁻ jie[~] nicangojéeñ['] lana.

¹⁴ Jo jobi lico['] nicató["] e jíñ⁻ e jo mí[~] tí[~] li[~] cajing["] 'ñia[~]r['], jo cangáiñ⁻ Jesús e dob nising["] dsea` do cáaiñ⁻, jo dsu['] jíí[~] ja[~] ñir['] e íb['] dsea` do. ¹⁵ Joba' cajíng⁻ Jesús casí[']r⁻ i dseamí['] do lala:

—Janú[!], dseamí['], ¿jiali[~] sin[~] qui[~]? ¿I[~] sin[~] 'nán["] lana?

Dsu['] i dseamí['] do i['] dsíir['] e i dsea` i jmoo[']í[~] e dsíí[~] iá[~] dob i sing["] sii[~]ng['] cóo[']r⁻ do, joba' lalab casí[']r⁻ dsea` do:

—Janú', ée', song 'nab' nicaguiin' i Fíi`i do, joba'
iin`n jmée' jnea~ júu^ jie~ fí` lí` nicaguijéen're,
joba' fí` job ni'nén'^nre.

¹⁶ Joba' cañíi` Jesús quiá' - i dseam̄ do lala jo
casí`-reiñ':

—¡Yá^!

Joba' cajing' 'ñia' i Yá^ do jo cajíñ' - cóo'~ jmíi`
hebreo lala:

—¡Rabuni! —e guóng' tifa'.

¹⁷ Joba' cañíi'tu Jesús quiá' - i dseam̄ do jo
casí`-reiñ':

—Ja` güín' jnea~, co' nabi ja` mí` cají'tu rú'naa'
cómo'~ Tiquié'e. Joba' fíi`i 'na' lana e niguøn'
güijmée' júu^ jaléng' dsea` i nilíng' laco' rún'n e
nijmijíng'tu rú'naa' cómo'~ i líng' Tiquié'e jogui íbi
i líng' Tiquíi'na' cajo, jo íb' Fidiée' quié'e jogui íb'
Fidiée' quií-na' cajo.

¹⁸ Jo mí` canḡ jo, cangám' - i Yá^ i seeng` fí`
Magdala do jo cangojmeáa`bre júu^ jaléng' i dsea`
quiá' - Jesús do e nicangám`bre dsea` do jogui
casí`-bireiñ' cajo jalé` e júu^ e ca'íñ' quiá' - dsea`
do.

*Mí` cajmijnéeng` 'ñia' Jesús fí` quini` dsea` quiá'r`
(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49)*

¹⁹ Jo mí` ca'í` nuu` 'ñia' ie` jmíi` jo, e jmíi` la'uii`
quiá` - semaan` do, jo ie` jo nínicasítíng' rúng` i
dsea` quiá' - Jesús do fí` cóo` dsíi` 'náu` lí` jni` røø', co'
'góm`bre jaléng' dsea` góor` dsea` Israel fíng song
calilí` i e niseáng'tu rúng` i dsea` do calé` catú`.
Jo lajee` neáang` i dsea` do, job mí` tí` li` ca'í` Jesús
fí` jo, jo casíng` 'ñia'r` guiá` joo` e lí` neáang` i dsea`
quiá'r` do, jo lalab caféng`neiñ' do jo casí`-reiñ':

—¡Güiliseem`ba' juguiú` júu^ røø'!

20 Jo mi~ canḡ e cajíng'~ Jesús e júu^ na, joba' canaaiñ` e'r' i dsea` quiá'r~ do fi~ li~ cacuif~ guotiiř~ cōo~'~gui mo'uóor'. Joba' i dsea` quiá'r~ do eáam' califiáang` dsír' mi~ cangáng~ tur i Fiir~ do. **21** Jo mi~ canḡ jo, lalab cajíng~ tu Jesús casif~ r~ i dsea` quiá'r~ do:

—Güiliseem'ba' juguiú~ júu^ røø! Jo li~ laco'gui Tiquí~ ii' casíiñ` jnea~ fi~ jmigüi~ la, joba' lajobj cajo jnea~ nisíin~ n'ná~ fi~ jmigüi~ la.

22 Jo mi~ canḡ jo, cajíaur~ fi~ li~ neáang~ i dsea` quiá'r~ do jo casif~ reiñ!:

—Íing'~na' Jmiguí~ quiá'~ Fidiéé~. **23** Jogui doñí~ ii` dsea` i ni'íing~na' dsee~ quiá'~, joba' ni'íim~ dsee~ quiá'~ i dsea` fi; jogui doñí~ ii` dsea` i ja` ni'íing~na' dsee~ quiá'~, joba' ja` ni'íing~ dsee~ quiá'~ i dsea` fi cajo.

Mi~ já'~ calíng~ Mó~ e cají~tu Jesús

24 Jo jaang` dsea` guitúung` quiá'~ Jesús i sii` Mó~ dsea` suung~, íb` i ja` seeng` ie~ lami~ cajmijnéeng` 'ñia~' Jesús jee~ i dsea` quiá'r~ do. **25** Jo mi~ canḡ jo, lalab casif~ i dsea` cagviaang~ do Mó~ jo cajíñ~:

—Nicaneem~baa' Fíi'naa'!

Jo dsu' Mó~ lalab cañíir~ quiá'~ i dsea` rúiñ~ do jo casif~ reiñ!:

—Ja` já'~ nilíin~n e fó~na' na song ja` nimoo~o guóor` li~ ca'iá~ mi~ clavo, jogui song ja` nijnúu~u niguóo~o lacaang` li~ sicuf~ quiá'r~, jogui song ja` nigüi~'~i mo'uóor` e li~ ca'iá~ ñis~!

26 Jo mi~ canḡ jniá~ jmií~ lajo, caseáng~tu rúng~ i dsea` quiá'~ Jesús do calé~ catú~ fi~ cōo~ sináu~ li~ sijní~ røø, jo ie~ jo quiim~ Mó~ cōo~'~ i dsea` rúiñ~ cagviaang~gui do. Jo lajee~ job calí~tu Jesús fi~ dsíi~

sináu^ e li^ neáaiñ' do jo casíng'tu 'ñia'r' guiá'^ jóo',
jo lalab caféng'tureiñ' do jo cajíñ':

—¡Güiliseem'ba' juguiú^ júu^ røø'!

²⁷ Jo mi^ cangf^ jo, lalab casí^ Jesús i Mó^ do jo cajíñ':

—Jóø^ guóo'o, jogui jnúu^ niguóo^ li^ sicu^ quié^ e la, jogui jnúu^ niguóo^ e li^ sicu^ mo'uøø^ la cajo. Ja^ jmoo^ e ja^ já^ líin^ jo já^ güilín^ lana.
Jnea^ bì la!

²⁸ Jo mi^ canúu^ Mó^ e jo, joba' cañíir^ quiá'^ Jesús jo cajíñ':

—¡Dseáng'^ e já^ e 'nab` Fí'i jogui 'nab` Fidiée^ quié^ e cajo!

²⁹ Joba' cañíi'tu Jesús quiá'^ Mó^ jo casí'r^ dsea^ do jo cajíñ':

—¿Su car^ cañin^ jnea^, joguib^ já^ calín'^ e nicajíb'túu? Ds^ juguiá^gui quiá'^ i dsea^ i já^ calíng^ e nicajíb'túu e jíi^ ja^ mí^ cangáam'bír jnea^.

E uiing^ e cajme' Juan e ji^ la

³⁰ Jo lajee^ cateáang^ Jesús fí^ jmigüi^ la, jmigui^b^ jalé^ e li^ e quí^r^ jmíi^ cajmér^ fí^ quini^ jaléng^ dsea^ guituung^ quiá'r^, jo ds^ jmigui^b^i jalé^ e jo ja^ silí^ e fí^ ni^ ji^ la. ³¹ Jo ds^ lajií^ e silí^ e fí^ ni^ ji^ la nicalí^ e lí^ laco^ já^ níiliing^ jaléng^ dsea^ e dseáng'^ Jesús líiñ^ i Dsea^ Jmáang^ i nicá^ nifi^ quiá'^ dsea^ Israel jogui i líing^ i Joo^ Fidiée^ i camíing'^ do, jo lajoba^ jaléng^ dsea^ i já^ níiliing^ júu^ quiá'^ dsea^ do quí^ jmíi^ e niliseeiñ^ cøøng^ cõo'^ Fidiée^ lata^.

¹ Jo mi~ canḡgui lajo, cajmijnéem` 'ñia' Jesús calé` catú` fí quini` guiáng` i dsea` i la'ó` quiíng` jee` dsea` guitúung` quiá'r` e fí 'ni` coo` guiée` li~ sii` Tiberias e née` li~ se` Galilea. ² Jo i lab jaléng` i dsea` i taang` do ie` jo: jaaiñ` do siir` Tá^ Simón, jo jaang`gui i sii` Mó` i sii`bi Dsea` Suung` cajo, jo jaang`gui i sii` Natanael i seeng` fí coo` fii` e sii` Caná e née` li~ se` Galilea, jogui gáng`gui i líing` joo` jaang` dseañu` i sii` Zebedeo, jogui gáng`gui dsea` jiéng` i quiíng` jee` dsea` quiá`- Jesús. ³ Jo lajee` job cajíng`- Tá^ Simón e sif`r` i dsea` rúiñ` i siseáng` e fí 'ni` guiée` do ie` jo, jo cajíñ`:

—Nii~teáa ta~ sáng` 'ñu`.

Joba` cañíi` i dsea` do quiá`- Tá^ Simón jo casí`-reiní`:

—Ii~baa' dsé`ee' coo` 'nú` cajo.

Joba` lajob cajmér`, jo cangotáam`bre fí coo` dsíi` móo` jo cangolíiñ` fí li~ ni'a`gui quiá`- e jmíi` do; jo fí job canaaíñ` bír` 'máá` quiá'r` e nisáin` 'ñu`, jo dsu` e uóø` jo dseáng` jíi` camíing` 'ñu` ja` ii` calí'r`- . ⁴ Jo mi~ ningóo` njneá` e uóø` jo, jo cajmijnéeng` 'ñia' Jesús fí quiá`- e guiée` do, jo dsu` mi~ cangáng` i dsea` quiá'r` do ír, jíi` ja` calicuíñ` dsea` do lajmíná`- . ⁵ Joba` cajmíng`- Jesús i dsea` do jo cajíñ`- :

—Janú` siming`, ja` mí` li`na! 'ñu`, ¿já` já`?

Joba` cañíi` i dsea` quiá'r` do jo cajíñ`- casí`r` dsea` do:

—U~, jíi` jaang` ja` ii` mí` calí`naa`!

⁶ Joba` cañíi`tu Jesús quiá`- i dsea` quiá'r` do jo cajíñ`- :

—Bíi`na! 'máá` quií`na! fí é` jmíi` lí` dsé`e laco` ngóo` e móo` quií`na! na, jo mó`du` fa` ja` lí`na! 'ñu`.

Joba' laj^ob cajmée` i dsea` do, cabí`bre e 'máa' quiá'r` do fí` dsí` jmí`; jo mi` cangí` jo, i'leáam` 'ñu' calí'r` e jí`l` o' ró'r` fa' ni'óng` guir e 'máa' do dsu` e ni'ii` teáang` 'ñu'. ⁷ Joba' i dsea` quiá'` Jesú^s i iiñ` eáang` do lalab casí'r` Tú` Simón jo cajíñ`:

—Fí`baa' i sing` dóo`!

Jo dsífi` mi` calilí` Tú` Simón e Fí`bre i sing` do, joba' lajmináb` caquí'r` sí'r` e ca'uó'r` lajee` jmóor` ta~, jo ngí` jo canaaíñ` bár` jmí` e nidsér` fí` li` sing` dsea` do, joba' laj^ob cajmér`. ⁸ Jo i dsea` caguisaang` guí i cóo` Tú` Simón do caguilíim`bre e fí` 'ni` jmí` do e teáaiñ` dsí` móo` e óøiñ` e 'máa' do, co` siróøm` teáang` 'ñu, jo huím`jiu li` cangobír` e 'máa' do laco'gui 'ni` guíeé, co` tib'jiu la cien metros. ⁹ Jo mi` tí` li` caquing`-tur fí` uó` quiú`, joba' cangár` coq` li` ninicaji` dsea` jí, jo e fí` ni` jito` quiá'` e jí` do níráang` jaang` 'ñu cóo` guí iñí`.
¹⁰ Jo lalab cajíng` Jesú^s casí'r` i dsea` quiá'r` do:

—Cuøøng`na' jaang` gáng` 'ñu i nicalí`na' na.

¹¹ Jo mi` cajíng` Jesú^s lajo, joba' cajgóo` Tú` Simón fí` yá` e móo` do quiá'r` , jo ca'óøiñ` e 'máa' do dseáng`-catí` ni` tóo` 'ni` jmí`. Jo dseáng`-eáam` ii` do, co` ciento cincuenta y tres 'ñu calí'r` ie` jo, jo jmang`- i cóøm` cajo; jo dsu` cateabl`- e 'máa' do e ja` ca'gui` nañí` fa' fí`m` i' 'ñu do calí'r` . ¹² Jo mi` calí`- e jo, lalab cajíng` Jesú^s casí'r` i dsea` quiá'r` do:

—Ñiliing`na' ñiquié`na' í` ta'é`.

Jo jí`l` jaang` i dsea` quiá'r` do ja` teá` dsíir` fa' ee` nijmingí'r` dsea` do i` dseáng`- líng` dsea` do, co` ñí`bre e dsea` dob líng` Fíir` . ¹³ Jo mi` cangí` jo, cangoquiéeng` Jesú^s fí` quini` i dsea` quiá'r` do

jo casá'r^- e iñí'^ do jogui casaiñ^- i 'ñu` do cajo, jo canaaiñ` jmóor` guiéé^ jee~ i dsea` quiá'r^- do. Jo jalém^bre cagó'r` ie~ jo.

¹⁴ Jo cóol`^ e lab catf` 'ni' ya`^ e cajmijnéeng` 'ñia`^ Jesús fí` jee~ dsea` quiá'r^- ie~ mi`^ cangf` e cají'tur calé`^ catú`^.

Mi` casáng^- Jesús cóo`^ Tú^ Simón

¹⁵ Jo mi` tí` lí` cangf` e cagó'r` e íí` ta'é` do, lalab cajming`^ Jesús i Tú^ Simón do jo casí'r^- dsea` do lala:

—Tú^ Simón, jóó` jaang` dseañu`^ i sii` Juan, ¿su eáang`gui 'neáan`^ jnea~ laco'gui i dsea` quié`e i caguiang`gui la?

Joba' cañíi` Tú^ Simón quiá`^ Jesús jo casí'r^- dsea` do lala:

—Lajob líí` Fíí'i, co`^ ñíb`^ 'nu` guiá`^ e 'neáam`baa 'nu`.

Joba' cañíi'tu Jesús quiá`^ Tú^ Simón jo cajíñ`^:

—Te`^ fííng` røø` jaléng`^ dsea` i lííng` lafa' jo'se`^ jiuung` quié`e.

¹⁶ Jo mi` cangf` jo, caléb`tu cajming`^ Jesús i Tú^ Simón do jo casí'tur dsea` do:

—Tú^ Simón, jóó` jaang` dseañu`^ i sii` Juan, ¿su 'neáan`^ jnea~?

Joba' cañíi'tu Tú^ Simón quiá`^ Jesús jo cajíñ`^:

—Lajob líí` Fíí'i, co`^ ñí`ba`guiá`^ e 'neáam`baa 'nu`.

Jo ngf` jo, caléb`tu cajíng`^ Jesús casí'r^- dsea` do lala:

—Jmee`^ í` jaléng`^ dsea` i lííng` lafa' jo'se`^ quié`e.

¹⁷ Jo cóol`^ e la catf` 'ni' ya`^ e jmíng`^ Jesús i Tú^ Simón do jo cajíng`^tur calé`^ catú`^:

—Tú^ Simón, jóó` jaang` dseañu`^ i sii` Juan, ¿su 'neáan`^ jnea~?

Jo mi~ canúu^ Tú^ e júu^ jo calé^ catú^, joba' fí'ib^ calfiñ^, co' cóo'^ e la catf' 'ní' yab^ e jmingf^ Jesúus ír' su 'neáang` dsea` do ír`.

Joba' cañíi'tu Tú^ Simón quiá'^ dsea` do jo cajíñ^:

—Fí'i, guiáb^ dseáng^ ñí^ 'ná` lajalé^, joba' ñí'^ba' e 'neáam`baa 'ná`.

Jo ngf^ jo, calé^ catú^ cañíi` Jesúus quiá'^ Tú^ Simón jo casí'r^ dsea` do lala:

—Jmee ^ í^ jaléng^ dsea` i líing` lafa' jo'se" quié" e.

¹⁸ Jo e laba' jmítaa^ o', e ie~ lamí^ bí'bí a', guia'ba' guiú^ quií^ e guo" jié^ fí' lí^ iin^; jo dsu' mi~ tí' lí^ nídséaan^, niní^ cuée^ jo dsea` jiém^ níguiá^ guiú^ quií^, jogui níjéiñ^ 'ná` jié^ fí' lí^ ja` iin^ guó^.

¹⁹ Jo casí^ Jesúus i Tú^ Simón do lana e lí^ laco' jmóor^ júu^ jial níjúung^ dsea` do mi~ nití^ í^ lajo, jogui nídsingfíñ^ do lajo e lí^ laco' níjmi'gó` dsea` Fidiée^ cóo'^ e 'mó^ quiá'r^ do. Jo mi~ cangf^ jo, cajíng^ guí Jesúus casí'r^ Tú^ Simón:

—Ja` güihuín^ cóo'^ jnea~!

I dsea` quiá'^ Jesúus i iin^ eáang^ do

²⁰ Jo mi~ cangf^ e cajíng^ Jesúus e júu^ na, joba' caji'tu Tú^ Simón nir^ jo mifíing^ cangáiñ^ i dsea` quiá'^ Jesúus i eáang^ 'neáaiñ^ do e jáaiñ^ do caluur^, jo i dsea` íb^ cajo i caguá` cáang^ Jesúus ie~ mi~ cagó'r^ íí^ canuu^, jo cajmingf^r^ dsea` do e i^ dseáng^ lajee^ la'ó^ ír^ i ni'níng^ ír^.

²¹ Jo mi~ tí' lí^ cangáng^ tu Tú^ Simón i dsea` do, joba' lalab cajmingf^r^ Jesúus jo cajíñ^:

—Fí'i, jo i dseañu^ i sing^ la, ¿e~ nídsingfíñ^?

²² Joba' cañíi'tu Jesúus calé^ catú^ quiá'^ i dsea` do jo casí^reiñ^:

—Jo song jnea~ iin~n e seem'bí jdseañu la cartí' mi~ nigüéeng~ túu fí' jmigüí' la calé~ catú~, joba' je cuaiñ~ quií~ 'nu uii~ quiá~ jdseañu la? Lí~' 'nu, ja` güihuiín~ cóo~ jnea~.

²³ Jo job mi~ canaang` e ngí' júu~ jee~ jaléng~ dsea` quiá~ Dsea` Jmáang~ e jdsea` i iing~ Jesús eáang' do ja` nijúuiñ~. Jo dsu' ja` cajíng~ Jesús fa' dseáng~ e ja` nijúung~ jdsea` do, co' lalaba' cajíñ~: "Song jnea~ iin~n e seeiñ` cartí' mi~ nigüéeng~ túu fí' jmigüí' la calé~ catú~, joba' je cuaiñ~ quií~ 'nu faco' lajo?"

²⁴ Jo jdsea` i iing~ Jesús eáang' dob cajo, íbing' jtí' ni~ jalé~ e cangojée' do jogui jmo'r' jalé~ e júu~ la. Jogui ne~baa' røø' e jmang~ júu~ já~' ba' fé'r'.

²⁵ Jo jmiguibí jalé~ e cajmée' Jesús jíi' laco' e silíí' e fí' ni~ jí' la, jogui faco' nilíí' fí' ni~ jí' dseáng~ lajalé~ e cajmée' do, joba' jíi' fí' jmigüí' ja` ni'lí~ jalé~ e jí` jo faco' lajo.

Jo lanab cadséng~ jalé~ júu~ quiá~ Dsea` Jmáang~ e cajme' Juan.

Jo lajob nilí'.

**Júu 'mí e cacuo fidiée
New Testament in Chinantec, Comaltepec
(MX:cc0:Chinantec, Comaltepec)**

copyright © 2002 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Chinantec, Comaltepec

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Chinanteco, Comaltepec [cc0], Mexico

Copyright Information

© 2002, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Chinantec, Comaltepec

© 2002, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

30c6f873-0dee-5863-8883-ba3c5eaa988c